

Fiskālās disciplīnas
padome

Pieņemts Fiskālās disciplīnas padomes sēdē
Nr.4(88) 2026. gada protokols Nr. §1.1

**Uzraudzības starpziņojums par Latvijas
Fiskāli strukturālā plāna 2025.-2028. gadam
2026. gada Progresā ziņojumu**

Saturs

Kopsavilkums	3
Saīsinājumi	9
1. Makroekonomiskās vides novērtējums	10
1.1. Izmaiņas kopš FM prognožu apstiprināšanas	10
1.2. Makroekonomiskās vides attīstība	12
2. Fiskālās politikas attīstība	24
2.1. Vispārējās valdības bilances aktuālie rezultāti	24
2.2. Fiskālās politikas perspektīva 2026. un turpmākajiem gadiem	30
3. Fiskālie riski un citi jautājumi	38
3.1. Valsts kapitālsabiedrības	38
3.2. Fiskālie riski un citi jautājumi	43
4. Fiskālie skaitliskie nosacījumi FSP 2025-2028 PZ 2026	52
4.1. Fiskālie skaitliskie nosacījumi un indikatīvā fiskālā telpa	52
4.2. VV parāda novērtējums un prognozes	58

Kopsavilkums

Padome ir izvērtējusi Latvijas Fiskāli strukturālā plāna 2025.-2028. gadam 2026. gada Progresā ziņojumu un secina, ka Latvijas fiskālā politika vidējā termiņā tiek īstenota ļoti sarežģītos apstākļos, kad pieaug globālās un Latvijas ekonomikas recesijas risks un fiskālās disciplīnas ievērošana prasa atbilstošu valdības rīcību gan ieņēmumu, gan izdevumu jomās. No vienas puses, 2025. gadā ekonomika atgriezās pie mērenas izaugsmes, vispārējās valdības budžeta balance izrādījās labāka, nekā iepriekš tika plānots, un Latvija joprojām saglabā investīciju līmeņa kredītreitingu un relatīvi mērenu parāda līmeni.

No otras puses, neskatoties uz to, ka šobrīd ES un nacionālie fiskālie skaitliskie nosacījumi tiek ievēroti, jo ir spēkā valsts izņēmuma klauzula, fiskālā situācija vidējā termiņā kļūst ievērojami sarežģītāka. Fiskālā telpa, bez politikas izmaiņām, kļūs negatīva sākot ar 2028. gadu, bet 2029. gadā tā būs ievērojami negatīvāka, kad vairs nebūs spēkā valsts izņēmuma klauzula un būs jāveic reversā 1 procentpunkta pārnese no pirmā pensiju līmeņa uz otro līmeni (fondēto pensiju shēmu). Aizsardzības izdevumu pieaugums un ar to saistītās saistības būtiski palielinās budžeta deficītu un parādu, savukārt ekonomikas izaugsme joprojām ir pārāk mērena, lai automātiski atrisinātu fiskālās ilgtspējas problēmas. Vienlaikus ģeopolitiskie riski, energoresursu sadārdzinājums un vairāki iekšējie fiskālie riski var pasliktināt valsts finanšu stāvokli.

Tādēļ valdībai tuvākajos gados būs jāīsteno aktīva, uz ilgtspēju vērsta fiskālā politika: jāstiprina ieņēmumu bāze, jāuzlabo publisko izdevumu efektivitāte un jānodrošina, ka aizsardzības finansēšanas modelis neapdraud publisko finanšu stabilitāti un ilgtspēju. Budžeta izdevumu racionalizācija un samazināšana ir jāsāk jau šobrīd, lai 2029. gadā nebūtu jāveic ievērojama budžeta izdevumu konsolidācija, kas var apdraudēt ekonomisko izaugsmi. Ir arī nepieciešams būtiski uzlabot valsts kapitālsabiedrību pārvaldību, lai tās neklūtu par ievērojamu fiskālo slogu.

- 1. Fiskāli strukturālā plāna 2025.-2028. gadam 2026. gada Progresā ziņojums tiek balstīts uz Finanšu ministrijas (FM) makroekonomikas prognozēm. Padome tās apstiprināja 2026. gada 13. februārī¹, bet FM tehniski koriģēja 16. martā², ņemot vērā CSP publicētos 2025. gada faktiskos nacionālo kontu datus.** Bāzes scenārijā paredzēts, ka reālais IKP 2026. gadā pieaugs par 2,6%, 2027. gadā par 2,7%, bet vidēji līdz 2030. gadam izaugsme būs ap 2,6%. Nominālais IKP 2026. gadā varētu pieaugt par 6,1%, bet vidēji turpmākajos gados par 5,6%. Inflācija tiek prognozēta 2,9% 2026. gadā, pakāpeniski samazinoties līdz 2,3% 2030. gadā. Vienlaikus ekonomika arī turpmākajos gados darbosies zem potenciāla, un izlaides starpība saglabāsies negatīva, tikai perioda beigās pietuvojoties nullei.
- 2.** Padome pieņem zināšanai FM veikto tehnisko makroekonomisko prognožu korekciju, jo tā nemaina pamatpieņēmumus par makroekonomiskās attīstības trajektoriju un nemaina izaugsmes tempus. Vienlaikus tā uzlabo vairākus fiskālos rādītājus, kas tiek izteikti procentos no IKP. Precizētās prognozes paredz 2026. gada IKP faktiskajās cenās 45 638 milj. eiro, 2027. gadā 48 263 milj. eiro, 2028. gadā 50 947 milj. eiro, 2029. gadā 53 665 milj. eiro un 2030. gadā 56 542 milj. eiro. Izlaides starpība 2026. gadā tiek vērtēta (-1,0%) no IKP, 2027. gadā (-0,4%), 2028. gadā (-0,1%), 2029. gadā 0,0%, bet 2030. gadā (+0,1%) no IKP.

¹ Makroekonomikas prognozes FSP PZ 2026.-2030. gadam | Fiskālās disciplīnas padome

² Par koriģētajām 2026.gada februāra makroekonomikas prognozēm [download]

3. **Saskaņā ar Finanšu ministrijas prognozēm Latvijas vispārējās valdības parāds turpinās pieaugt, tuvākajos gados sasniedzot 52%–53% no IKP. Vienlaikus šī prognoze ir optimistiskāka nekā iepriekš, izstrādājot VTBI 2026.–2028. gadam, kad tika paredzēts parāda pieaugums līdz 56% no IKP 2029. gadā.** Jāņem vērā, ka pašreizējā parāda prognoze balstās uz jaunākajām FM makroekonomiskajām prognozēm, kas paredz straujāku IKP pieaugumu nekā tika prognozēts, veidojot VTBI-2026-2028. Tomēr šī prognoze neietver Tuvo Austrumu reģiona konflikta ietekmi – energoresursu cenu straujo kāpumu un gaidāmo inflācijas pieaugumu. Tāpat prognozē nav ņemti vērā potenciālie papildu izdevumi stratēģiskajam projektam *RailBaltica*, kā arī airBaltic, veselības aprūpes un izglītības nozarēm. Parāda apkalpošanas procentu maksājumi 2026. gadā plānoti 1,3% no IKP, 2027. un 2028. gadā tie pieaugs līdz 1,4%, bet 2029. un 2030. gadā sasniegs 1,6% no IKP. Nominālā izteiksmē tie pieaugs no 606 milj. eiro 2026. gadā līdz 901 milj. eiro 2030. gadā. Tomēr, attīstoties inflācijas pieaugumam Eirozonā, ECB monetārā politika var kļūt stingrāka, un procentu likmju pieaugums palielinātu arī parāda apkalpošanas izmaksas.
4. **Padome uzsver, ka lejupvērstie riski makroekonomikas attīstībai ir augsti.** To skaitā ģeopolitiskā spriedze, tostarp karš Ukrainā un militārais konflikts Tuvajos Austrumos, pieaugoša nenoteiktība globālajā tirdzniecībā, piegādes ķēžu apdraudējums dažādās nozarēs, vājāks ārējais pieprasījums, zemāka patērētāju konfidence un investīciju aktivitātes mazināšanās un inflācijas pieaugums. Ņemot vērā šo risku augsto īstenošanās varbūtību, fiskālajai politikai ir jābūt piesardzīgai, savlaicīgi plānojot pasākumus fiskālās telpas rādītāju uzlabošanai.
5. **Padome vērs uzmanību, ka, pieaugot cenu spiedienam, var rasties nepieciešamība pēc papildu atbalsta mājāsaimniecībām, tomēr tas vienlaikus rada arī papildu fiskālos izaicinājumus.** Mājāsaimniecību patēriņš Latvijā jau pašlaik ir ierobežots un atspoguļo dzīves dārdzības ietekmi. Fiskālās disciplīnas padome konsekvēnti uzsver, ka šādos apstākļos priekšroka jāsniedz mērķētam atbalstam, nevis vispārējiem fiskālajiem pasākumiem. Tas ir īpaši būtiski ierobežotas fiskālās telpas apstākļos, jo fiskālie nosacījumi jau pašlaik lielā mērā tiek izpildīti, pateicoties izņēmuma klauzulai, un papildu deficīta palielināšana nozīmētu arī valsts parāda pieaugumu.
6. **Latvijas ekonomika 2025. gadā auga mēreni, taču faktiskie rādītāji kopumā bija labāki, nekā FM prognozēja, izstrādājot VTBI 2026-2028³. Saskaņā ar CSP datiem reālais IKP 2025. gadā pieauga par 2,1%, prognozēto 1,1% vietā, savukārt nominālais IKP pieauga par 5,8%, pārsniedzot prognozētos 4,4%.** Galvenais izaugsmes virzītājs bija bruto pamatkapitāla veidošana, kas palielinājās par 9,8%, kamēr mājāsaimniecību patēriņš pieauga tikai par 0,8% un preču un pakalpojumu eksports par 1,0%. Importa pieaugums par 4,9% ierobežoja kopējo IKP pieaugumu. No nozaru skatupunkta straujākais pievienotās vērtības kāpums bija būvniecībā (+9,0%), apstrādes rūpniecībā (+4,7%) un informācijas un komunikācijas pakalpojumos (+4,9%), kamēr lauksaimniecībā un transporta un uzglabāšanas nozarē vērojams pievienotās vērtības sarukums, attiecīgi (-3,2%) un (-3,5%).
7. **Padome atzīmē, ka 2025. gadā bruto pamatkapitāla veidošanu lielā mērā noteica ES fondu ieplūde, ieguldījumi mašīnās un iekārtās, kā arī inženierbūvniecība un lieli infrastruktūras projekti.** Tajā pašā laikā iekšējais patēriņš bija vājš, un mājāsaimniecību piesardzība saglabājās augsta.

³ FM Prognozes, 2025. gadam un prognozes 2026-2029 gada Vidēja termiņa budžeta ietvara izstrādei [Finanšu ministrijas makroekonomikas prognožu apstiprināšana | Fiskālās disciplīnas padome](#)

Mazumtirdzniecības apgrozījums 2025. gadā pieauga tikai par 1,4%. Patērētāju noskaņojums bija pesimistisks, un arī 2026. gada pirmajā ceturksnī saglabājās negatīvs (-10,6 punkti), kas norāda uz ierobežotām privātā patēriņa atjaunošanās iespējām. Tas ir būtisks signāls, domājot par izaugsmes balstiem turpmākajos gados, ņemot vērā ES fondu ieplūdes mazināšanos ekonomikā turpmākajos gados un arī vājo ārējās tirdzniecības vidi, kas ierobežo eksporta izaugsmes iespējas.

8. **Inflācija 2025. gadā Latvijā sasniedza 3,7%, un to galvenokārt noteica pakalpojumu cenu kāpums par 5,8% un preču cenu pieaugums par 3,0%.** 2026. gada sākumā inflācija samazinājās no 2,9% janvārī līdz 2,3% februārī, tomēr pakalpojumu inflācija joprojām bija augsta 4,9%. Vienlaikus pārtikas un bezalkoholisko dzērienu cenu spiediens mazinājās. Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, pārtikas cenas janvārī pieauga par 2,8%, bet februārī par 1,6%, savukārt pārtikas un bezalkoholisko dzērienu cenas attiecīgi par 3,9% un 2,4%.
9. **Padome īpaši vērš uzmanību uz to, ka 2026. gada februāra inflācijas dati vēl neatspoguļo jaunākos naftas cenu kāpuma riskus.** Pēc militārā konflikta eskalācijas Tuvajos Austrumos *Brent* jēlnaftas cena aprīļa sākumā sasniedza aptuveni 109 ASV dolārus par barelu, gada laikā pieaugot par vairāk nekā 55%. Latvijas Bankas analīze rāda, ka energoresursu cenu pieaugums par 10% vidējā termiņā var palielināt patēriņa cenu līmeni Latvijā par aptuveni 0,6 procentpunktiem⁴. Reagējot uz šo risku, Saeima samazināja akcīzes nodokļa likmi dīzeļdegvielai no 467 eiro līdz 396 eiro par 1000 litriem periodā no 2026. gada 1. aprīļa līdz 30. jūnijam, bet lauksaimniecībā izmantojamai dīzeļdegvielai no 70,05 eiro līdz 21 eiro par 1000 litriem. Pagaidām ir grūti novērtēt akcīzes nodokļa izmaiņu ietekmi uz patēriņa cenām, bet pastāv risks, ka efekts varētu būt minimāls. Padome uzskata, ka šim pasākumam fiskālā ietekme īstermiņā var būt neitrāla, tomēr tas rada potenciālus Fiskālās disciplīnas likuma pārkāpuma riskus, it īpaši, ja atbalsta mehānisms kļūs ieņēmumus samazinošs, bez atbilstošiem valdības lēmumiem par kompensējošiem pasākumiem.
10. **Kreditēšanas vide 2025. gadā būtiski uzlabojās gan mājsaimniecībām, gan uzņēmumiem, ko veicināja procentu likmju samazināšanās. Vienlaikus vērojams arī mājsaimniecību uzkrājumu pieaugums, kas norāda gan uz spēju veidot uzkrājumus, gan uz piesardzīgu patēriņa uzvedību.** Uzņēmumu un mājsaimniecību kreditēšana pieauga jau kopš 2024. gada beigām, un 2025. gada nogalē kredītportfeļa gada kāpums sasniedza 21,6% uzņēmumiem un 11,6% mājsaimniecībām. Strauji palielinājās arī no jauna izsniegto kredītu apjoms – mājsaimniecībām par 49,8%, bet uzņēmumiem par 60,7%, kas norāda uz aktīvāku aizņemšanos un labvēlīgākiem finansēšanas apstākļiem. Mājsaimniecību noguldījumi 2025. gadā pieauga līdz 11,9 miljardiem eiro jeb par 8,2%. Tas saskan ar zemiem patēriņa rādītājiem un vāju patērētāju konfidenci, kas liecina par iedzīvotāju tendenci veidot finanšu drošības spilvenu.
11. **Darba tirgus 2025. gadā saglabājās stabils. Nodarbinātības līmenis pieauga līdz 64,5%, nodarbināto skaits sasniedza 883,1 tūkstoti, bezdarba līmenis bija 6,9%, bet ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju skaits samazinājās par 9,2 tūkstošiem.** Vienlaikus darba samaksas pieaugums saglabājās straujš – mēneša vidējā bruto darba samaksa tautsaimniecībā sasniedza 1 815 eiro jeb par 7,7% vairāk nekā 2024. gadā, savukārt neto darba samaksa pieauga par 10,2% līdz 1 346 eiro. Tomēr

⁴ Tuvākajos mēnešos redzēsim pakāpenisku inflācijas pieaugumu | Ekspertu komentāri | Makroekonomika

darba ražīguma pieaugums bija ievērojami mērenāks nekā darba samaksas kāpums, kas rada izmaksu spiedienu uzņēmumiem un negatīvi ietekmē konkurētspēju.

12. **Vispārējās valdības budžeta balance 2025. gadā tiek novērtēta -2,4% no IKP jeb -1 019,5 milj. eiro apmērā, kamēr budžeta likumā tika plānots 2,9% no IKP deficīts. Strukturālā balance 2025. gadā tiek novērtēta -0,4% no IKP, salīdzinot ar sākotnēji plānoto -0,8%.** Labāks fiskālās pozīcijas iznākums galvenokārt saistīts ar to, ka daļa aizsardzības iepirkumu avansa maksājumu atbilstoši Eiropas nacionālo un reģionālo kontu sistēmas (EKS) metodoloģijai netika attiecināti uz 2025. gadu, kā arī ar labākiem vispārējās valdības sektorā klasificēto valsts kapitālsabiedrību rezultātiem un zemākiem sociālo pabalstu izdevumiem nekā iepriekš prognozēts.
13. **Konsolidētā kopbudžeta ieņēmumi 2025. gadā sasniedza 17,8 miljardus eiro, kas ir par 3,5% vairāk nekā 2024. gadā.** Nodokļu ieņēmumi pieauga par 5,6%, tomēr nodokļu ieņēmumu plāns netika izpildīts par 1,3% jeb 183,3 milj. eiro. Lielākā neizpilde bija PVN ieņēmumos (-145,8 milj. eiro jeb -3,4%) un akcīzes nodokļa ieņēmumos (-69,2 milj. eiro jeb -5,3%), ko noteica vājāka privātā patēriņa atjaunošanās. Vienlaikus UIN ieņēmumi plānu pārsniedza par 96,9 milj. eiro jeb 14,0%, savukārt IIN - par 31,9 milj. eiro jeb 1,2%. Kopumā nodokļu ieņēmumiem bija vērojams stabils pieaugums (5,6%), jo nodokļu ieņēmumi pieauga līdzīgā tempā kā nominālais IKP (5,8%).
14. **Konsolidētā kopbudžeta izdevumi 2025. gadā sasniedza 19,5 miljardus eiro, pieaugot par 9,2% jeb 1,6 miljardiem eiro salīdzinājumā ar 2024. gadu.** Visstraujāk pieauga kapitālie izdevumi (par 22,4% jeb 347,6 milj. eiro). Procentu izdevumi pieauga par 14,0% jeb 51,9 milj. eiro, izdevumi precēm un pakalpojumiem par 9,6% jeb 203,6 milj. eiro un sociālie pabalsti par 8,2% jeb 427,5 milj. eiro. Atlīdzības izdevumi pieauga par 6,4% jeb 262,4 milj. eiro, pārsniedzot 2,6% pieauguma ierobežojumu, tomēr tas bija ievērojami mazāks pieaugums nekā iepriekšējos divos gados. Padome uzskata, ka atlīdzības izdevumu kontrole publiskajā sektorā joprojām ir būtiska fiskālās disciplīnas sastāvdaļa.
15. **Fiskālās politikas perspektīva no 2026. gada kļūst ievērojami izaicinošāka.** Saskaņā ar likumu par valsts budžetu 2026. gadam vispārējās valdības budžeta balance (VVBB) plānota -3,3% no IKP 2026. gadā, -3,9% 2027. gadā un -3,6% 2028. gadā. FM aktualizētās prognozes Fiskāli strukturālā plāna (FSP) 2025.-2028. gadam 2026. gada Progresa ziņojumā liecina, ka pie nemainīgas politikas deficīts 2026. gadā varētu būt 3,0% no IKP, 2027. gadā 4,0%, 2028. gadā 5,1%, 2029. gadā 4,2% un 2030. gadā 3,4% no IKP. Augstāku deficīta līmeni vidējā termiņā galvenokārt nosaka aizsardzības izdevumu pieaugums. VVBB prognozēs ir ņemti vērā grozījumi Valsts aizsardzības finansēšanas likumā, kas paredz, ka, sākot ar 2027. gadu, valsts aizsardzības finansējums jānodrošina vismaz 5% apmērā no attiecīgajam gadam prognozētā IKP.
16. **Būtiskākais fiskālās pozīcijas pasliktināšanās faktors ir aizsardzības izdevumu pieaugums. Ar grozījumiem⁵ Valsts aizsardzības finansēšanas likumā paredzēts, ka, sākot ar 2027. gadu, aizsardzības finansējums nedrīkst būt mazāks par 5% no IKP.** Lai nodrošinātu šādu izdevumu līmeni, tiek izmantota valsts izņēmuma klauzulas ietvaros paredzētā iespēja palielināt aizsardzības izdevumus. Par finansēšanas avotu kalpo arī SAFE instruments, kura ietvaros Latvijai, saskaņā ar 2026. gada 17. februāra ES Padomes lēmumu⁶, SAFE ir pieejams aizdevums līdz 3,5

⁵ Grozījums Valsts aizsardzības finansēšanas likumā

⁶ Eiropas Komisija | PADOMES ĪSTENOŠANAS LĒMUMS par to, lai Latvijai darītu pieejamu finansiālo palīdzību saskaņā ar Regulu (ES) 2025/1106

miljardiem eiro. Padome atzīst, ka aizsardzības spēju stiprināšana ir valsts prioritāte, taču uzsver, ka šādu izdevumu finansēšanu nedrīkst ilgstoši balstīt tikai uz parāda pieaugumu. Tādēļ jau savlaicīgi ir jārod strukturāls un ilgtspējīgs risinājums.

17. **Fiskālā telpa tuvākajos gados ir ļoti ierobežota un strauji pasliktinās. Pie nemainīgas politikas tā tiek prognozēta tikai 80,3 milj. eiro apmērā 2027. gadā, savukārt turpmākajos gados tā kļūst negatīva: 2028. gadā -153,3 milj. eiro, 2029. gadā -191,1 milj. eiro un 2030. gadā sasniedz jau -883,5 milj. eiro.** Padome vērs uzmanību, ka norādītā fiskālā telpa neietver pasākumus, kuri tika atbalstīti ar MK lēmumu, bet pagaidām nav rasts finansējuma avots: 2027. gadā tie ir 208,8 milj. eiro, 2028. gadā 271,9 milj. eiro, 2029. gadā 335,8 milj. eiro un turpmāk ik gadu 402,4 milj. eiro. Finansiāli apjomīgākie pasākumi ir Veselības aprūpes pakalpojumu onkoloģijas jomā uzlabošanas plāns 2025.–2027. gadam⁷ (69,8 milj. eiro 2027. gadā), pedagogu zemākās darba samaksas likmes pieauguma grafika īstenošana⁸ (56,0 milj. eiro 2027. gadā) un Sirds un asinsvadu veselības uzlabošanas rīcības plāns 2026.–2027. gadam⁹ (42,2 milj. eiro 2027. gadā). Padome atkārtoti norāda, ka pasākumu apstiprināšana bez pilnībā identificētiem finansējuma avotiem neatbilst labai budžeta vadības praksei.
18. **Latvijā vienreizējie pasākumi apstiprināti iepriekšējos vidēja termiņa budžeta ietvaros (VTBIL 2023-2025 un VTBIL 2024-2026). Padome vairākkārt ir norādījusi, ka izdevumi iekšējās un ārējās drošības stiprināšanai pēc būtības nav uzskatāmi par vienreizējiem, jo tie veido ilgtermiņa fiskālās saistības. Šādu izdevumu klasificēšana kā vienreizējiem un to izslēgšana no strukturālās bilances aprēķina var radīt nepilnīgu priekšstatu par strukturālās bilances patieso stāvokli, mākslīgi uzlabojot tās rādītājus.** Jāatzīmē, ka sākot ar VTBIL 2025–2027 un VTBIL 2026–2028 jauni vienreizējie pasākumi netiek plānoti, un iepriekš pieņemto pasākumu fiskālā ietekme attiecīgi ar laiku samazinās. Tomēr ņemot vērā, ka pašlaik spēkā esošie vienreizējie pasākumi ir saistīti ar iekšējās un ārējās drošības finansējumu un ka aizsardzības iepirkumu piegādes grafiks ir pārbīdījies, šo pasākumu fiskālā ietekme tiek pārdalīta uz gadiem, kuros šādi izdevumi sākotnēji netika plānoti. Pašlaik FM vienreizējo pasākumu apjomu prognozē šādi: 1,8% no IKP 2026. gadā, 1,7% 2027. gadā, 1,8% 2028. gadā, 1,1% 2029. gadā un 0,4% 2030. gadā. Vienlaikus vispārējās valdības budžeta strukturālās bilances mērķi pie politikas, kas atbilst visiem fiskālajiem nosacījumiem ir -0,8% no IKP 2026. gadā, -2,3% 2027. gadā, -3,1% 2028. gadā, -2,8% 2029. gadā un -1,6% 2030. gadā.
19. **Nodokļu ieņēmumu perspektīva 2026. gadam kopumā ir vērtējama kā reālistiska, taču bez būtiskas drošības rezerves.** Budžeta likumā 2026. gadam nodokļu ieņēmumi plānoti 15 219,8 milj. eiro apmērā. FM aktualizētā prognoze ir 15 221,4 milj. eiro, arī FDP prognozē līdzīgus nodokļu ieņēmumus. Šī gada pirmajos divos mēnešos nodokļu ieņēmumi pieauga par 6,2%. Tas norāda uz iespējamu plāna izpildi, ja nenotiks būtisks ārējs satricinājums. Tomēr strukturālās fiskālās problēmas joprojām saglabājas, jo nodokļu īpatsvars % no IKP Latvijā ir zemāks nekā ES vidēji¹⁰.
20. **Padome īpaši uzsver valsts kapitālsabiedrību radītos fiskālos riskus.** AS "AirBaltic Corporation" 2024. gadā strādāja ar 118,2 milj. eiro zaudējumiem, bet 2025.

⁷ MK sēde 21.10.2025. protokols Nr.44 33.§

⁸ MK sēde 22.12.2025. protokols Nr.53 98.§

⁹ MK sēde 10.03.2026. protokols Nr.14 64.§

¹⁰ Eurostat datu bāze [gov_10a_taxag]

gadā ar 44,3 milj. eiro zaudējumiem¹¹; uzņēmuma pašu kapitāls 2025. gadā bija negatīvs (-183,6 milj. eiro)¹², un tā kredītreitings pazemināts līdz CCC+¹³. To atspoguļo arī finanšu tirgi – airBaltic obligāciju ienesīgums šobrīd sasniedz 58%, kas liecina par paaugstinātu investoru pieprasīto riska prēmiju¹⁴. Pašlaik uzņēmums lūdz valstij īstermiņa aizdevumu 30 milj. eiro apmērā, bet nākamajā ziemas sezonā tam varētu būt nepieciešami jau 100-150 milj. eiro¹⁵. **Valsts kontrole 2025. gada revīzijas ziņojumā¹⁶ secināja, ka valsts līdz šim drīzāk ir darbojusies kā finansējuma avots, nevis pietiekami kvalificēts un prasīgs kapitālsabiedrības akciju īpašnieks. Ir nepieciešams uzlabot kapitālsabiedrības pārvaldību.**

- 21. Papildu nozīmīgs fiskālais risks ir Rail Baltica finansēšana. Lai gan publiskajā telpā minēts 3-4 miljardu eiro¹⁷ finansējuma iztrūkums, aktuāls un oficiāli apstiprināts izmaksu novērtējums joprojām nav pieejams.** Padome aicina pēc iespējas ātrāk precizēt projekta faktiskās izmaksas un izstrādāt fiskāli atbilstīgu finansēšanas plānu.
- 22.** Padome atkārtoti vērš uzmanību Uzturlīdzekļu garantiju fonda darbībai, kura izmaksātie uzturlīdzekļi pēdējo piecu gadu laikā sasnieguši vidēji 53,2 milj. eiro gadā, no kuriem vidēji 80,8% finansēti ar valsts budžeta dotāciju¹⁸. Tikmēr uzturlīdzekļu nemaksātāju kopējais parāds fondam 2024. gada beigās sasniedza 572,9 milj. eiro¹⁹. Lietuvā²⁰ un Igaunijā²¹ šī politika izmaksā ievērojami mazāk.
- 23. Budžeta izdevumu pārskatīšana Latvijā joprojām pārsvarā balstās mehāniskā pieejā, nevis rezultātos balstītā budžeta plānošanā.** Pēdējo 10 gadu laikā izdevumu pārskatīšanas rezultātā identificētais resurss vidēji bijis 0,7% no budžeta izdevumiem jeb 0,3% no IKP²². Tas nav pietiekami, ņemot vērā augošo spiedienu uz aizsardzības, veselības aprūpes, sociālās aizsardzības un parāda apkalpošanas izdevumiem. Tāpēc Padome aicina valdību izvirzīt ambiciozākus budžeta izdevumu samazināšanas mērķus, paātrināt pāreju uz rezultātos balstītu budžeta plānošanu un neizmantot pagaidu fiskālo elastību kā aizvietotāju strukturālām reformām.
- 24.** Veidojot fiskālo politiku, ir jāņem vērā arī plašāks starptautiskais konteksts. Eiropas Komisijas Parāda ilgtspējas ziņojumā²³ Latvija tiek klasificēta kā vidēja riska valsts gan vidējā termiņā, gan ilgtermiņā. Papildu riskus rada arī ASV publisko finanšu ilgtspējas pasliktināšanās un globālās finanšu sistēmas nestabilitātes riski. Šādos apstākļos Latvijai ir īpaši svarīgi savlaicīgi stiprināt noturību, nodrošinot pietiekamu fiskālo telpu, ilgtspējīgu valsts parāda dinamiku un spēju operatīvi reaģēt uz ārējiem šokiem.

¹¹ AirBaltic 2025. gada pārskats

¹² AirBaltic 2025. gada pārskats

¹³ Fitch Ratings | Air Baltic Corporation AS

¹⁴ TradingView | AS Air Baltic Corporation 14.5% 14-AUG-2029, skatīts 07.04.2026.

¹⁵ LSM | Valdība lūgs Saeimu apstiprināt 30 miljonu eiro īstermiņa aizdevumu "airBaltic"

¹⁶ Valsts kontrole | Kā valsts uzraudzīja Covid-19 laikā veikto ieguldījumu airBaltic?

¹⁷ LSM | Kas notiek ar «Rail Baltica»? Ar piešķirtiem 600 miljoniem eiro pietiek ceturtdajai pamatstrāse, trūkst vismaz 4 miljardu

¹⁸ UGF | Publiskie gada pārskati

¹⁹ Grozījumi Uzturlīdzekļu garantiju fonda likumā

²⁰ Sodra | Sodra pays benefits in the event of parental failure: EUR 20 million per year

²¹ Sotsiaalkindlustusamet | Statistika

²² FDP | Uzraudzības ziņojums par valsts budžetu 2026. gadam un vidēja termiņa budžeta ietvaru 2026., 2027. un 2028. gadam

²³ European Commission | Debt Sustainability Monitor 2025

Saīsinājumi

AF – Atveseļošanas fonds
AN – Akcīzes nodoklis
ANM – Atveseļošanas un noturības mehānisms
CEF – Eiropas infrastruktūras savienošanas instruments
CKBB – Cikliski koriģētā budžeta bilance
CSP – Centrālā statistikas pārvalde
ECB – Eiropas Centrālā Banka
EK – Eiropas Komisija
EKS – Eiropas nacionālo un reģionālo kontu sistēma
ELFLA – Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai
ELGF – Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonds
ERAF – Eiropas Reģionālās attīstības fonds
ES – Eiropas Savienība
ESF+ – Eiropas Sociālais fonds plus
ES Padome – Eiropas Savienības Padome
ESP – Eiropas Savienības padome
FDL – Fiskālās disciplīnas likums
FDP – Fiskālās disciplīnas padome
FM – Finanšu ministrija
FRD – Fiskālo risku deklarācija
FSP – Fiskāli strukturālais plāns
FSP PZ – Fiskāli strukturālā plāna progresā ziņojums
IIN – Iedzīvotāju ienākuma nodoklis
IKP – Iekšzemes kopprodukts
KF – Kohēzijas fonds
KP – Kohēzijas politika
LB – Latvijas Banka
LBFV – Likums par budžetu un finanšu vadību
LNG – Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem
MK – Ministru kabinets
NEKP – Nacionālais enerģētikas un klimata plāns
NĪN – Nekustamā īpašuma nodoklis
NNFPI – Neto nacionāli finansētie primārie izdevumi
PP – Procentpunkti
PPP – Publiskā un privātā partnerība
PVN – Pievienotās vērtības nodoklis
SAFE – Eiropas Drošības rīcības fonds (*Security Action for Europe*)
SB – Strukturālā bilance
SIP – Stabilitātes un izaugsmes pakts
SPB – Strukturālā primārā bilance
SVF – Starptautiskais Valūtas fonds
UGF – Uzturlīdzekļu garantiju fonds
UIN – Uzņēmuma ienākumu nodoklis
VK – Valsts Kase
VKS – Valsts kapitālsabiedrības
VSAOI – Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas
VTBI – Vidēja termiņa budžeta ietvars
VTBIL – Vidēja termiņa budžeta ietvara likums
VV – Vispārējā valdība
VVBB – Vispārējās valdības budžeta bilance
VVSB – Vispārējās valdības strukturālā bilance

1. Makroekonomiskās vides novērtējums

1.1. Izmaiņas kopš FM prognožu apstiprināšanas

- 1. Fiskālās disciplīnas padomes sēdē 2026. gada 13. februārī tika apstiprinātas Finanšu ministrijas sagatavotās makroekonomiskās prognozes²⁴ (bāzes scenārijs), kas kalpo par pamatu šī FSP 2025-2028 PZ 2026 izstrādei.** FM prognozē, ka ekonomika 2026. gadā pieaugs par 2,6%, 2027. gadā par 2,7%, bet vidēji prognozēšanas periodā līdz 2030. gadam reālā IKP pieaugums būs ap 2,6%. Nominālais IKP 2026. gadā varētu pieaugt par 6,1%, turpmākajos gados izaugsmei saglabājoties vidēji 5,6% apmērā. Inflācija prognozēta tuvu ECB noteiktajam mērķim – 2026. gadā 2,9%, bet turpmākajos gados pakāpeniski samazinoties līdz 2,3% 2030. gadā. IKP deflators 2026. gadā sasniegs 3,3%, ar pakāpenisku samazinājumu līdz 2,8% perioda beigās. Vienlaikus ekonomika vidējā termiņā turpinās darboties zem potenciāla, potenciālā IKP pieaugumam pakāpeniski palielinoties no 1,9% 2026. gadā līdz 2,4% 2029.–2030. gadā, savukārt izlaides starpība saglabāsies negatīva tuvākajos gados, pakāpeniski tuvojoties nullei perioda beigās.
- 2. Pēc tam, kad Padome 2026. gada 13. februārī apstiprināja makroekonomiskās prognozes, Finanšu ministrija 16. martā veica to tehnisku precizēšanu, ņemot vērā jaunākos Centrālās statistikas pārvaldes (CSP) datus par 2025. gada nacionālo kontu faktiskajiem rādītājiem.** Korekcijas bija nepieciešamas, lai precizētu IKP līmeni faktiskajās un salīdzināmajās cenās, kā arī atbilstoši pielāgotu saistīto rādītāju – izlaides starpību. Papildus tam, balstoties uz faktiskajiem datiem par vidējo bruto darba samaksu, tika minimāli koriģēta šī rādītāja prognoze, nemainot prognozēto darba samaksas pieauguma tempu. Izmaiņu salīdzinājums apkopots 1.1.1. tabulā.

1.1.1. tabula. Salīdzinājums par Padomes apstiprinātām un FM koriģētām makroekonomikas prognozēm

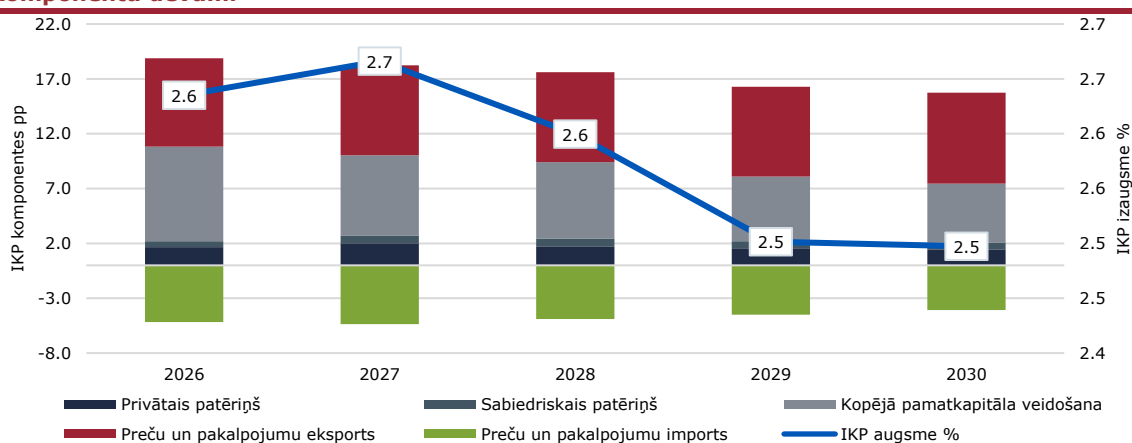
Rādītājs	2025 CSP aktuālie dati	2026	2027	2028	2029	2030
13.02.2026_IKP salīdzināmajās cenās	...	33 014	33 894	34 775	35 645	36 535
10.03.2026_IKP salīdzināmajās cenās	32 212	33 061	33 943	34 825	35 696	36 588
<i>Starpība</i>	...	47,5	48,7	50,0	51,2	52,5
13.02.2026_IKP faktiskajās cenās, milj. eiro	...	45 242	47 844	50 505	53 200	56 052
10.03.2026_IKP faktiskajās cenās, milj. eiro	43 026	45 638	48 263	50 947	53 665	56 542
<i>Starpība</i>	...	396	419	442	465	490
13.02.2026_Tautsaimniecībā nodarbināto mēn. vid. bruto darba samaksa, eiro	...	1 934	2 051	2 174	2 304	2 431
10.03.2026_Tautsaimniecībā nodarbināto mēn. vid. bruto darba samaksa, eiro	1 815	1 933	2 049	2 172	2 302	2 429
<i>Starpība</i>	...	-1,5	-1,6	-1,7	-1,8	-1,9
13.02.2026_Izlaižu starpība % no IKP	...	-1,1	-0,6	-0,2	-0,1	0,0
10.03.2026_Izlaižu starpība % no IKP	...	-1,0	-0,4	-0,1	0,0	0,1
<i>Starpība</i>	...	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1

Avots: FM un CSP

²⁴ FDP | Makroekonomikas prognozes FSP PZ 2026.-2030. gadam

3. Padome ir izvērtējusi veiktās izmaiņas un neiebilst pret to izmantošanu fiskālās plānošanas dokumentos, norādot, ka korekcijām ir tehnisks raksturs un tās būtiski neietekmē makroekonomisko prognožu pamat pieņēmumus. Vienlaikus, ņemot vērā, ka vairāki būtiski fiskālie rādītāji tiek izteikti procentos no IKP, sagaidāms šo rādītāju uzlabojums, tostarp vispārējās valdības parāda un budžeta bilances prognozēs, kā arī citos saistītajos rādītājos. Padome šobrīd īpaši vērš uzmanību uz paaugstinātu nenoteiktību, kas saistīta ar ģeopolitiskās situācijas attīstību Tuvo Austrumu reģionā, kas potenciāli var izraisīt globālu recesiju, un aicina plānot piesardzīgu un konservatīvu fiskālo politiku, ņemot vērā augsto varbūtību, ka nākamajā prognožu ciklā prognozes var tikt pārskatītas lejupvērstā virzienā. Pašreizējās ģeopolitiskās situācijas sekas Tuvo Austrumu reģionā jau tuvākajā laikā var atspoguļoties jaunākajos ekonomikas rādītājos, tostarp inflācijā gan pasaulē, gan Latvijā. Pieaugot inflācijai, īstermiņā var palielināties nodokļu ieņēmumi, tomēr šis efekts visticamāk būs īslaicīgs. Vidējā termiņā tas var izraisīt valsts budžeta ieņēmumu samazinājumu.
4. **Ekonomiskās izaugsmes struktūra kļūst trauslāka, pieaugot riskiem galvenajās IKP komponentēs.** Pastāv augsts risks, ka potenciāls inflācijas pieaugums vēl vairāk ierobežos jau pašlaik vājo mājāsaimniecību patēriņa devumu IKP izaugsmē. Aktuālajās makroekonomikas prognozēs paredzēts, ka eksports būs viens no galvenajiem ekonomikas izaugsmes balstiem, tomēr, ņemot vērā jaunākos globālos ģeopolitiskos notikumus, to apdraud ārējā pieprasījuma vājināšanās un pastāvošie tarifu kari. Investīciju pienesums IKP jau esošajās prognozēs uzrāda lejupslīdi, jo šogad noslēdzas aktīvais ES fondu apguves periods un saglabājas neskaidrība par nākamo ES budžeta plānošanas ciklu.

1.1.1. att. IKP izaugsmes prognoze no izlietojuma aspekta salīdzināmajās cenās un IKP komponentu devumi

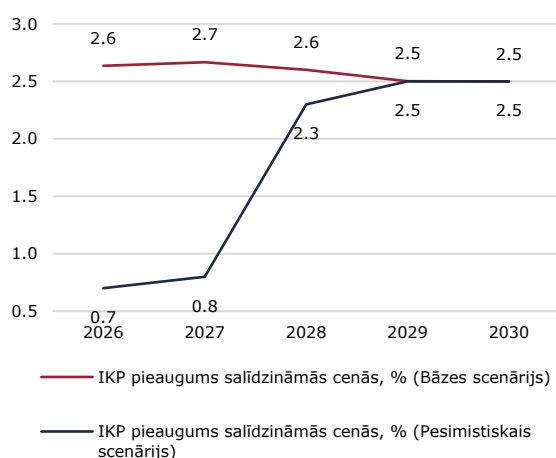

Avots: FM

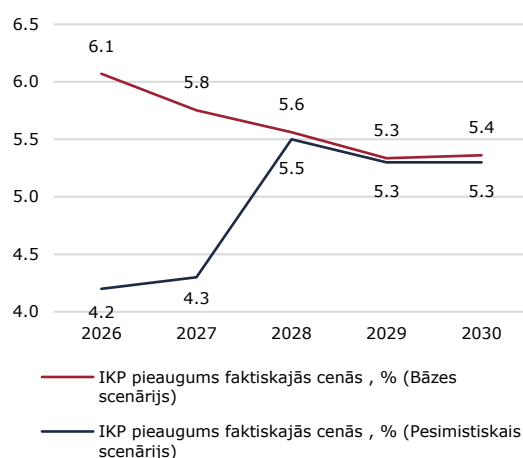
5. **Finanšu ministrija, ņemot vērā augstos lejupvērstos riskus, ir izstrādājusi pesimistisko makroekonomiskās attīstības scenāriju, kas paredz būtiski lēnāku ekonomikas izaugsmi turpmākajos gados.** Šie riski saistīti ar ģeopolitisko situāciju, tostarp karu Ukrainā un Tuvo Austrumu reģionā, kā arī ar pieaugošu nenoteiktību globālajā tirdzniecības politikā, tostarp ASV retoriku. Papildu negatīvu ietekmi rada patērētāju konfidences samazināšanās un investīciju aktivitātes vājināšanās, tai skaitā Eiropas Savienības fondu līdzekļu plūsmas mazināšanās ekonomikā.

6. Ievērojot šo risku augsto īstenošanās varbūtību, Padome aicina tos uzskatīt par reālistiskiem un atbilstoši plānot fiskālo politiku. Pesimistiskajā scenārijā paredzēts, ka IKP salīdzināmās cenās 2026. gadā pieaugs vien par 0,7%, kas ir par 1,9 procentpunktiem mazāk nekā bāzes scenārijā. Arī turpmākajos gados izaugsme saglabāsies būtiski vājāka – 2027. gadā tā prognozēta 0,8% apmērā (par 1,8 procentpunktiem mazāk nekā bāzes scenārijā), bet 2028. gadā – 2,3% (par 0,3 procentpunktiem mazāk).

1.1.2. att. Reālā IKP izaugsmes prognoze bāzes un pesimistiskais scenārijs

1.1.3. att. Nominālā IKP izaugsmes prognoze bāzes un pesimistiskais scenārijs

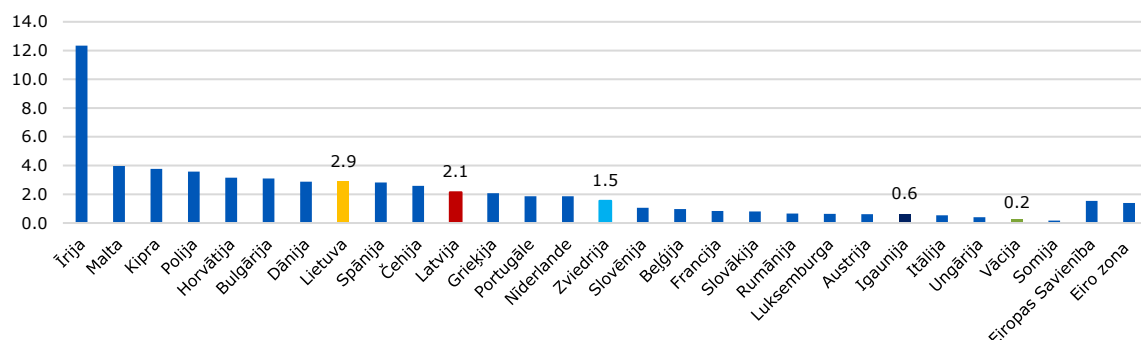
Avots: FM

Arī nominālā IKP izaugsme var būt ievērojami lēnāka, tomēr nav izslēgts, ka inflācijas ietekmē nominālā IKP pieaugums būs straujāks (skat. attēlus 1.1.2. un 1.1.3.).

1.2. Makroekonomiskās vides attīstība

7. Latvijas ārējā pieprasījuma vide 2025. gadā saglabājās vāja, atspoguļojot mērenu izaugsmi galvenajās tirdzniecības partnervalstīs. Ņemot vērā 2025. gada datus, Latvijas nozīmīgākajās tirdzniecības partnervalstīs izaugsme kopumā bija zema līdz mērena. Lietuvā IKP pieauga par 2,9%, Zviedrijā – par 1,5%, Igaunijā – par 0,6%, savukārt Vācijā izaugsme bija minimāla – 0,2%. Izaugsme ES vidēji sasniedza 1,5%, tādējādi var teikt, ka Latvijas ekonomika attīstījās straujāk nekā ES un eirozonas valstīs vidēji.

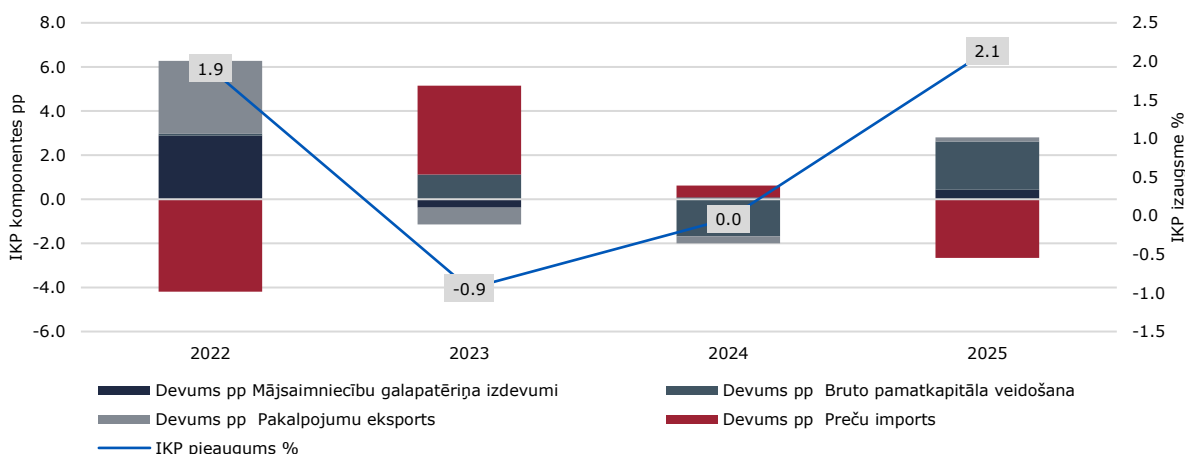
1.2.1. att. ES dalībvalstu IKP pieauguma tempi 2025. gadā (%)

Avots: Eurostat

8. **Saskaņā ar CSP datiem Latvijas IKP 2025. gadā salīdzināmajās cenās pieauga par 2,1% attiecībā pret 2024. gadu. Latvijas ekonomikas izaugsme pagājušajā gadā bija mērena, un tās galvenais dzinējspēks bija bruto pamatkapitāla veidošanas (investīciju) kāpums, ko būtiski veicināja apjomīga Eiropas Savienības fondu līdzekļu ieplūde.** Investīcijas pieauga par 9,8% un sniedza lielāko pozitīvo devumu IKP izaugsmē. Vienlaikus pozitīvu, bet ierobežotu ieguldījumu nodrošināja mājāsaimniecību patēriņš (+0,8%) un preču un pakalpojumu eksports (+1%). Savukārt preču un pakalpojumu imports pieauga straujāk (+4,9%), tādējādi ierobežojot kopējo IKP pieaugumu.

1.2.2. att. IKP pieauguma temps pa izlietojuma komponentēm (% , salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu)

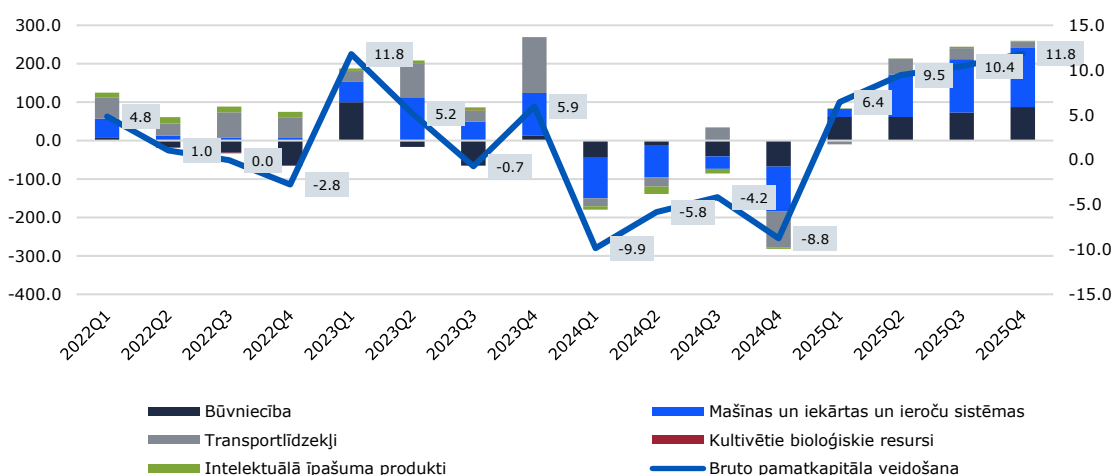

Avots: CSP

9. **Bruto pamatkapitāla (investīciju) pieaugums 2025. gadā koncentrējās tehnoloģiskajā atjaunošanā un infrastruktūras attīstībā.** 2025. gadā investīcijas palielinājās par 9,8%, kļūstot par vienu no galvenajiem ekonomikas izaugsmes virzītājiem. Investīciju struktūra liecina par aktivitātes pieaugumu gan publiskajā, gan privātajā sektorā, vienlaikus norādot uz ciklisku un lielā mērā ES fondu finansētu ieguldījumu raksturu. Lielākā loma bija ieguldījumiem mašīnās un iekārtās, tostarp ieroču sistēmās, kas atspoguļo uzņēmumu tehnoloģisko atjaunošanos, gaidot nākamo

izaugsmes ciklu, kā arī pieaugošos aizsardzības izdevumus. Nozīmīga loma bija arī ieguldījumiem būvniecībā investīcijām, īpaši inženierbūvniecībā, kas ir saistīta ar vērienīgiem infrastruktūras projektiem, t.sk. Rail Baltica. Gada sākumā, jo īpaši otrajā ceturksnī, bija vērojams izteiktāks ieguldījumu kāpums transportlīdzekļos, savukārt turpmākajos ceturkšņos to pieauguma temps mazinājās.

1.2.3. att. Bruto pamatkapitāla veidošanas dinamika un struktūra pa aktīvu veidiem

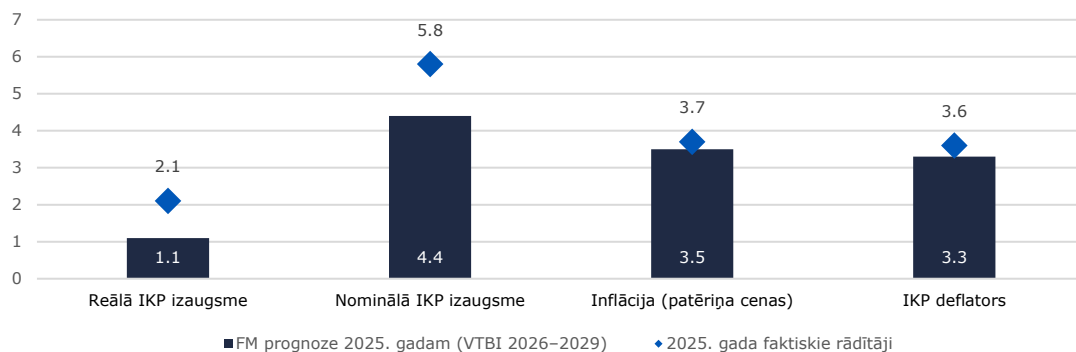

Avots: CSP

10. **Tautsaimniecības nozaru griezumā izaugsme bija nevienmērīga, ar straujāko kāpumu būvniecībā un apstrādes rūpniecībā.** 2025. gada izaugsme pēc pievienotās vērtības lielā mērā balstījās uz būvniecības un apstrādes rūpniecības aktivitātes pieaugumu, kamēr ārējai videi jutīgās nozares saglabājās vājākā pozīcijā. Straujākais pievienotās vērtības kāpums bija vērojams būvniecībā (+9,0%), apstrādes rūpniecībā (+4,7%) un informācijas un komunikācijas pakalpojumos (+4,9%). Pozitīva dinamika tika novērota arī profesionālajos un tehniskajos pakalpojumos, kā arī izmitināšanas un ēdināšanas nozarē. Vienlaikus izaugsmi ierobežoja kritums lauksaimniecībā (-3,2%), ko noteica samazinājums mežsaimniecībā (-6,5%) un zivsaimniecībā (-5,3%), kamēr lauksaimniecība uzrādīja pieaugumu (+2,9%), neskatoties uz nozarei nelabvēlīgiem laika apstākļiem. Samazinājums tika novērots arī transporta un uzglabāšanas nozarē (-3,5%), ko turpināja ietekmēt ģeopolitiskā situācija un ārējā pieprasījuma mazināšanās. Neliels kritums bija vērojams finanšu un apdrošināšanas nozarē (-0,7%) un izglītības nozarē (-0,5%).
11. **Kopumā 2025. gada faktiskie makroekonomiskie rādītāji izrādījās augstāki, nekā tika paredzēts Finanšu ministrijas prognozēs.** Salīdzinot 2025. gada faktiskos rādītājus ar Finanšu ministrijas prognozi (VTBI 2026–2029)²⁵, reālā IKP izaugsme bija straujāka, nekā iepriekš paredzēts 2025. gada jūnijā – faktiskie +2,1% pret prognozētajiem +1,1%. Arī nominālā IKP izaugsme 2025. gadā sasniedza 5,8%, pārsniedzot prognozētos 4,4%. Patēriņa cenu inflācija 2025. gadā bija 3,7%, nedaudz virs prognozētajiem 3,5%, savukārt IKP deflators pieauga par 3,6%, pie 3,3% prognozes.

²⁵ Finanšu ministrijas makroekonomikas prognožu apstiprināšana | Fiskālās disciplīnas padome

1.2.4. att. 2025. gada makroekonomiskie rādītāji – faktiskā izpilde salīdzinājumā ar FM prognozi

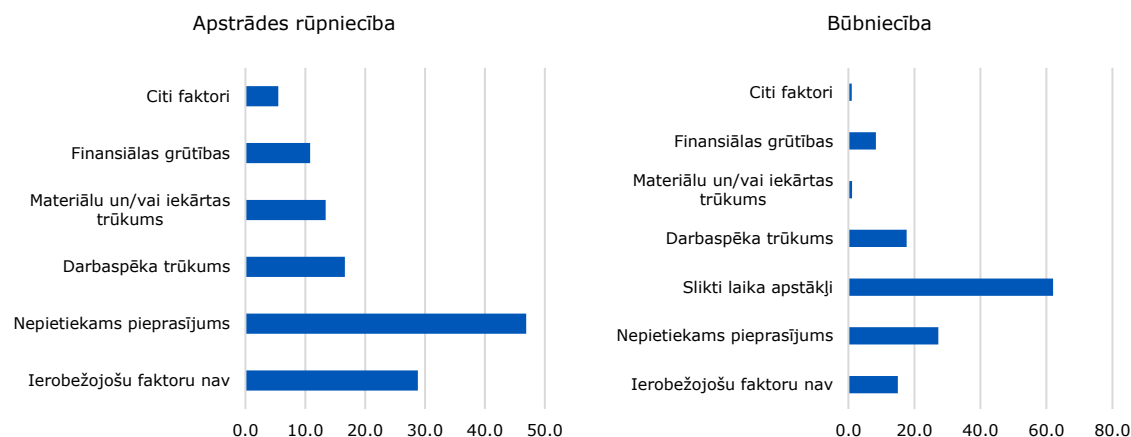
Avots: FM, CSP

Rūpniecība

- 12. Rūpniecības izaugsme 2025. gadā nostiprinājās, gada nogalē uzrādot straujāku izaugsmes dinamiku.** Pēc iepriekšējā perioda svārstībām rūpniecības nozare 2025. gadā pakāpeniski nostiprinājās. Gada nogalē izaugsme kļuva pārliecinošāka – ceturtajā ceturksnī produkcijas apjoms pieauga par 5,6%, salīdzinot ar iepriekšējā gada attiecīgo periodu, un kopumā 2025. gadā nozares izaugsme sasniedza 4,0%. Attīstību galvenokārt virzīja apstrādes rūpniecība, kur gada izaugsme bija 5,5%, bet ceturtajā ceturksnī – 6,4%. Elektroenerģijas un gāzes apgādē gada griezumā bija kritums par 3%, tomēr ceturtajā ceturksnī novērots pieaugums par 6,8%. Vienlaikus ieguves rūpniecībā saglabājās būtisks kritums – 15,4% gadā un 20% gada noslēdzošajā ceturksnī.
- 13. Apstrādes rūpniecībā izaugsmi noteica vairākas nozares, īpaši būvmateriālu un pārtikas ražošana.** No lielajām apstrādes rūpniecības nozarēm 2025. gadā, salīdzinot ar 2024. gadu, straujākais pieaugums bija būvmateriālu ražošanā (+13,6%), pārtikas rūpniecībā (+9,6%), gumijas un plastmasas izstrādājumu ražošanā (+8,0%) un kokrūpniecībā (+6,3%).
- 14. Būvniecība 2025. gadā kļuva par nozīmīgu izaugsmes balstu, īpaši aktīvi attīstoties inženierbūvniecībai.** Būvniecības nozares produkcija 2025. gadā pieauga par 9%, bet ceturtajā ceturksnī – par 9,9%, salīdzinot ar attiecīgo periodu gadu iepriekš. Inženierbūvniecībā produkcijas apjoms kāpa par 29,1%, būtiski palielinot nozares kopējo kapacitātes noslodzi. Ēku būvniecībā izaugsme bija minimāla (+0,9% gadā), savukārt specializētajos būvdarbos – mērena (+2,5%), lai gan gada noslēgumā šajā segmentā tika novērots straujāks kāpums (+6,3%). Būvniecības nozarē pieaug kapacitātes noslodze, ko nosaka publiskā sektora projektu īstenošana. Sagaidāms, ka, mazinoties ES fondu plūsmai un saglabājoties aktīvai hipotekārai kreditēšanai, varētu notikt aktivitātes atjaunošanās ēku un mājokļu būvniecībā.
- 15. Raugoties uz šī gada sākuma izaugsmes perspektīvām, redzams, ka 2026. gada 1. ceturksnī apstrādes rūpniecībā galvenais ierobežojošais faktors bija nepietiekams pieprasījums, savukārt būvniecībā – laikapstākļi un darbaspēka pieejamība.** Tādējādi apstrādes rūpniecībā 2026. gada sākumā saglabājas vāja pieprasījuma vide, kas var ierobežot ražošanas apjomu pieaugumu, savukārt

būvniecībā, ja izslēdz īstermiņa sezonālos faktorus, liela nozīme ir ilgstoši pastāvošam strukturālam faktoram.

1.2.5. att. Uzņēmumu norādīto uzņēmējdarbību ierobežojošo faktoru biežums apstrādes rūpniecībā un būvniecībā (% , CSP apsekojums, 2026. gada 1. ceturksnis)

Avots: CSP

1.2.5. attēls ar CSP uzņēmumu apsekojuma datiem ilustrē, ka apstrādes rūpniecībā izteikti dominē nepietiekams pieprasījums, ko norādījusi lielākā daļa uzņēmumu, kam seko darbaspēka trūkums un materiālu vai iekārtu pieejamības ierobežojumi, savukārt finanšu grūtības un citi faktori ir mazāk nozīmīgi. Būvniecībā situācija atšķiras – būtiskākais ierobežojošais faktors ir nelabvēlīgi laikapstākļi, kam seko nepietiekams pieprasījums un darbaspēka trūkums, kamēr materiālu pieejamība un finanšu faktori ir mazāk nozīmīgi.

Transports

- 16. Ostu kravu apgrozījums 2025. gadā kopumā samazinājās, tomēr starp atsevišķām ostām bija vērojamas būtiskas rezultātu atšķirības.** Kopējais kravu apgrozījums saruka par 4,8%, ko galvenokārt noteica kritums Rīgas ostā (-7,3%), Liepājā (-2,5%) un īpaši mazajās ostās (-20,2%), savukārt Ventspils ostā bija vērojams pieaugums par 3,6%. Saņemto kravu apjoms kopumā samazinājās par 7,5%, ar izteiktāko kritumu mazajās ostās (-21,8%) un Rīgā (-9,1%), kā arī Liepājā (-4,8%), kamēr Ventspilī reģistrēts pieaugums par 1,2%. Savukārt nosūtīto kravu apjoms pieauga par 2,9%, ko galvenokārt noteica kāpums Ventspilī (+7,3%), Liepājā (+5,2%) un mazajās ostās (+4,2%), kamēr Rīgā tas samazinājās par 1,4%.

- 17. Sauszemes kravu pārvadājumu apjoms 2025. gadā pieauga minimāli, kopumā par 0,6%. Dzelzceļa pārvadājumi samazinājās par 14,3%, bet pārvadājumi ar Latvijā reģistrētu autotransportu pieauga par 2,7%.**

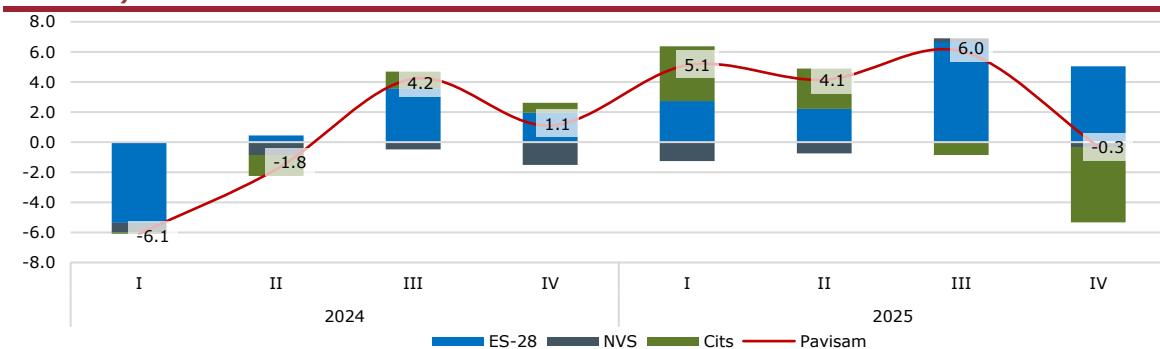
Dzelzceļa kravu pārvadājumi arī 2025. gadā turpināja būtiski samazināties, ko galvenokārt noteica kritums starptautiskajos pārvadājumos. Kopējais pārvadāto kravu apjoms saruka par 14,3%, un lielākais samazinājums bija vērojams starptautiskajos pārvadājumos (-18,0%). Īpaši straujš kritums fiksēts kravām, kas tiek pārvadātas caur Latvijas ostām (-35,7%), kas atspoguļo tranzīta plūsmu būtisku samazināšanos. Vienlaikus iekšzemes pārvadājumi pieauga par 4,3%, tomēr šis kāpums nebija pietiekams, lai kompensētu kritumu starptautiskajos pārvadājumos.

- 18. Autotransporta kravu pārvadājumu apjoms ar Latvijā reģistrētu transportu 2025. gadā kopumā pieauga, un šo kāpumu galvenokārt nodrošināja iekšzemes pārvadājumi.** Kopējais pārvadāto kravu apjoms palielinājās par 2,7%, pieaugot iekšzemes pārvadājumiem par 3,4%, kamēr starptautiskajos pārvadājumos izmaiņas bija minimālas (+0,1%). Starptautisko pārvadājumu struktūrā eksporta apjomi saglabājās nemainīgi (0,0%), savukārt importa pārvadājumi pieauga par 3,7%. Vienlaikus pārvadājumi ārvalstīs samazinājās par 1,0%.

Eksports

- 19. Preču eksporta dinamika 2025. gadā bija svārstīga – pirmajos trīs ceturkšņos pieaugums bija robežās no 4,1% līdz 6%, savukārt ceturtajā ceturksnī reģistrēts samazinājums par 0,3%, daļēji atspoguļojot ārējā pieprasījuma vājināšanos un ASV tarifu ietekmi.** Kopumā 2025. gadā preču eksports pieauga par 3,7%. Galvenais eksporta balsts bija Eiropas Savienības tirgus, kur eksports palielinājās par 5,6%, kamēr eksports uz citām valstīm pieauga minimāli, vien par 0,4% un uz NVS valstīm samazinājās par 6,6%. Saskaņā ar CSP datiem, nozīmīgākās preces Latvijas eksportā 2025. gadā bija koks un koka izstrādājumi (15,3% no eksporta kopapjoma), kā arī elektroierīces un elektroiekārtas (10,2%). Koksne un koka izstrādājumi galvenokārt tika eksportēti uz Apvienoto Karalisti (24,8%), Zviedriju (9,3%) un Lietuvu (7%), savukārt elektroierīces un elektroiekārtas – uz Lietuvu (25,2%), Igauniju (11,1%) un Franciju (8%).

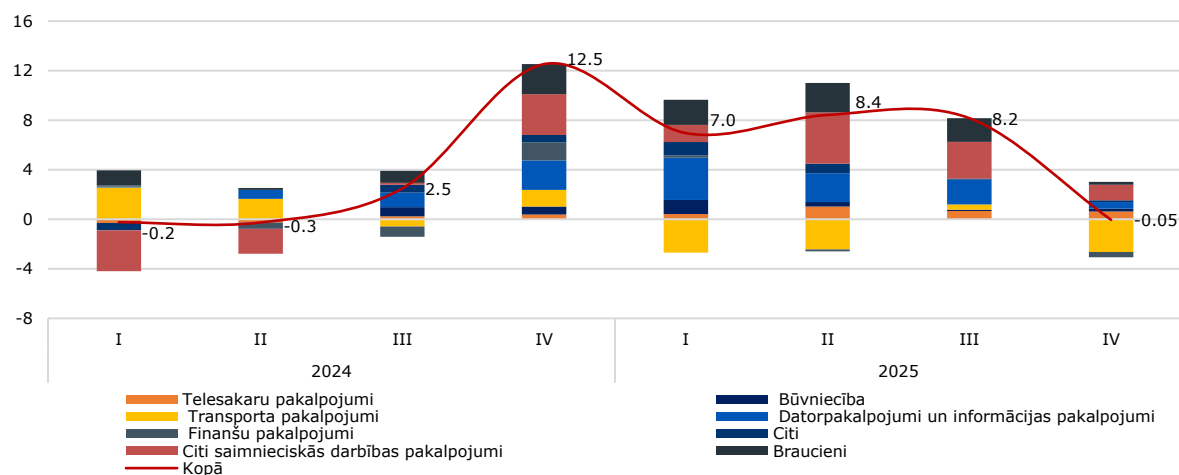
1.2.6. att. Latvijas preču eksporta izmaiņas pa reģioniem (% pret iepriekšējā gada atbilstošo ceturksni)

Avots: CSP

- 20. Pakalpojumu eksports 2025. gadā palielinājās, uzrādot izteiktu kāpumu IT un būvniecības pakalpojumu jomā.** Pakalpojumu eksports 2025. gadā palielinājās par 5,8%. Straujākais pieaugums (virs 15%) bija telekomunikāciju un IT pakalpojumu eksportā. Būvniecības pakalpojumu eksports pieauga par 8,5%, savukārt ceļojumu (braucienu) pakalpojumu eksports par 9,9%. Vienlaikus transporta pakalpojumu eksports samazinājās par 5,6%, bet finanšu pakalpojumu eksports par 5,1%.

1.2.7. att. Pakalpojumu eksporta dinamika salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu (%)

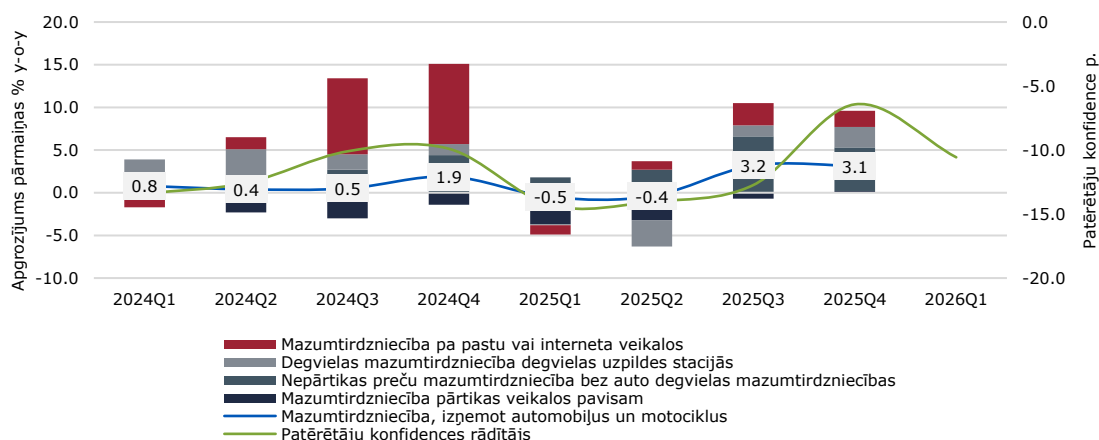

Avots: Latvijas Banka

Mazumtirdzniecība

- 21. Mazumtirdzniecības apgrozījums 2025. gadā pieauga mēreni, atspoguļojot piesardzīgu mājsaimniecību patēriņu.** CSP sezonāli nekoriģētie dati liecina, ka 2025. gada ceturtajā ceturksnī mazumtirdzniecības apgrozījums pieauga par 3,1%. Kopumā 2025. gadā apgrozījums palielinājās par 1,4%, kas norāda uz ļoti mērenu mājsaimniecību patēriņa pieaugumu. Pārtikas mazumtirdzniecības apgrozījums samazinājās par 1,9%, ko varēja ietekmēt patērētāju piesardzība saistībā ar pārtikas produktu inflāciju, kā arī patēriņa paradumu maiņu. Vienlaikus nepārtikas preču tirdzniecības apgrozījums pieauga par 4,1%, tirdzniecībā pa pastu vai interneta veikalos – par 1,1%, savukārt degvielas mazumtirdzniecībā par 0,1%.
- 22. 2026. gada sākumā mazumtirdzniecības rādītāji uzlabojās, pieaugot nepārtikas preču un degvielas tirdzniecībai, tomēr patērētāju noskaņojums joprojām pesimistisks un piesardzīgs.** 2026. gada janvārī, salīdzinot ar 2025. gada janvāri, mazumtirdzniecības apgrozījums pieauga par 6,1%, liecina CSP kalendāri koriģētie dati salīdzināmajās cenās. Vienlaikus pārtikas preču mazumtirdzniecība samazinājās par 1,7%. Tajā pašā laikā nepārtikas preču mazumtirdzniecības apgrozījums, neieskaitot autodegvielu, palielinājās par 9,5%, bet autodegvielas mazumtirdzniecības apgrozījums pieauga par 11,4%.

1.2.8. att. Mazumtirdzniecības apgrozījuma dinamika pa preču grupām (% , pret iepriekšējā gada atbilstošo periodu)

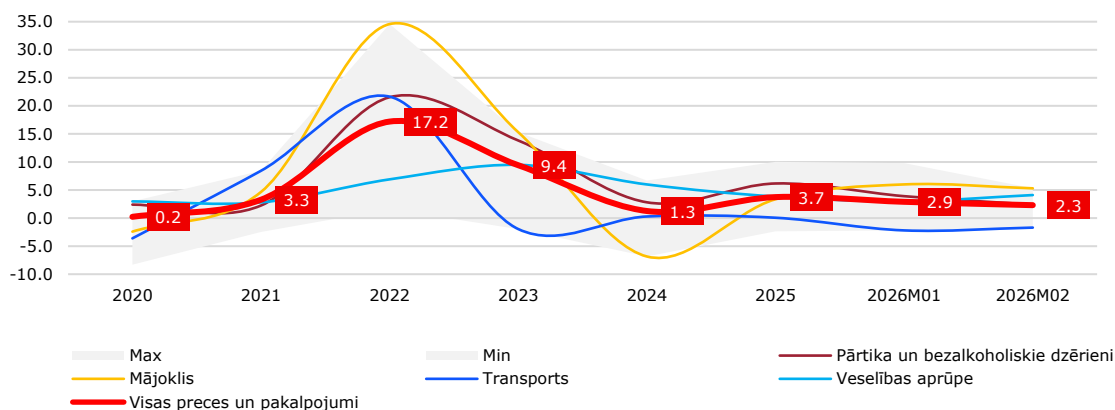
Avots: CSP

Patērētāju noskaņojums Latvijā ir ilgstoši negatīvs, kopumā var runāt par vairāk vai mazāk pesimistisku noskaņojumu, nevis par optimismu. Arī šī gada pirmajā ceturksnī tas bija negatīvs -10,6 punkti. Ņemot vērā marta notikumu attīstību Tuvo Austrumu reģionā un degvielas cenu kāpumu, sagaidāms, ka patērētāju noskaņojums kļūs vēl piesardzīgāks.

Inflācija

- 23. 2025. gadā inflācija Latvijā pieauga līdz 3,7%, ko galvenokārt noteica pakalpojumu un pārtikas produktu cenu kāpums.** Preču cenas 2025. gadā pieauga par 3,0%, pēc 2024. gadā novērotā nelielā samazinājuma (-0,2%), savukārt pakalpojumu inflācija saglabājās augstā līmenī – 5,8%. Tādējādi inflācijas struktūrā arvien lielāku nozīmi ieguva iekšzemes faktori, īpaši pakalpojumu cenu dinamika, kas ir cieši saistīta ar darba tirgus faktoru spiedienu un darba samaksas pieaugumu.
- 24. 2026. gada pirmajos divos mēnešos inflācija turpināja samazināties.** Kopējā inflācija samazinājās no 2,9% janvārī līdz 2,3% februārī, ko sekmēja gan preču, gan pakalpojumu cenu pieauguma tempa palēnināšanās. Preču inflācija attiecīgi samazinājās no 2,1% līdz 1,5%, bet pakalpojumu inflācija – no 5,1% līdz 4,9%, saglabājoties augstākā līmenī nekā preču segmentā.

1.2.9. att. Patēriņa cenu pārmaiņas pa grupām un apakšgrupām (% salīdzinājumā ar iepriekšējā gada atbilstošo periodu)

Avots: CSP

Lielākais cenu pieaugums 2026. gada februārī novērojams ar **mājokļa uzturēšanu** saistītajos izdevumos, kur cenu līmenis pieauga par 5,3%. Straujākais kāpums fiksēts ūdenssaimniecības pakalpojumos, īpaši kanalizācijas pakalpojumiem (13,0%) un ūdensapgādei (9,7%). Vienlaikus būtiski pieauga arī mājokļa īres maksas (6,4%) un pakalpojumi mājokļa uzturēšanai un remontam (6,5%). Energoresursu komponentē cenu pieaugums bija mērenāks – elektroenerģijai (5,1%) un gāzei (6,1%), kamēr atsevišķos segmentos, piemēram, koksnes kurināmajam (7,3%), cenu kāpums bija straujāks, ko ietekmēja apkures granulu deficīts. Kopumā mājokļa izmaksu pieaugumu galvenokārt nosaka regulēto pakalpojumu un ar mājokli saistīto pakalpojumu sadārdzinājums.

Pārtikas cenu kāpums, kas 2025. gadā bija būtisks slogs māsjsaimniecībām, 2026. gada sākumā pakāpeniski mazinās. Gada griezumā pārtikas cenas janvārī pieauga par 2,8%, bet februārī par 1,6%, savukārt pārtikas un bezalkoholisko dzērienu cenas attiecīgi par 3,9% un 2,4%. Vēl izteiktāka cenu spiediena mazināšanās novērojama mēneša griezumā, kur februārī pārtikas cenas samazinājās par 0,4%; pārtikas un bezalkoholisko dzērienu cenas samazinājās par 0,6%.

Transporta segmentā 2026. gada februārī saglabājās cenu samazinājums, ko galvenokārt noteica degvielas cenu kritums. Transporta segmenta patēriņa cenas februārī bija par 1,7% zemākas nekā pirms gada, bet personisko transportlīdzekļu ekspluatācijas izdevumi samazinājās par 2,8%. Lielāko ietekmi uz šo dinamiku radīja degvielas cenu kritums, jo kopumā degviela februārī bija par 6,2% lētāka nekā pirms gada, tai skaitā dīzeļdegviela par 5,4% un benzīns par 7,8%. Vienlaikus atsevišķās ar transportu saistītās pakalpojumu grupās saglabājās noturīgs cenu kāpums. Piemēram, personisko transportlīdzekļu apkope un remonts sadārdzinājās par 5,8%, autostāvvietu pakalpojumi par 7,4%, bet pasažieru pārvadājumi pa sliežu ceļiem par 11,0%.

- 25. Kopš marta pirmajām dienām, kad sākās militārais konflikts Tuvajos Austrumos, situācija pasaules energoresursu tirgos ir būtiski pasliktinājusies. CSP publicētie februāra inflācijas dati vēl neatspoguļo jaunāko naftas cenu kāpuma ietekmi.** Globālo tirdzniecības platformu dati²⁶ rāda, ka Brent jēlnaftas cena kopš marta vidus ir virs 100 ASV dolāriem par barelu, aprīļa sākumā tā sasniedza

²⁶ [Brent crude oil - Price - Chart - Historical Data - News](#)

aptuveni 109 ASV dolārus par barelu, gada laikā pieaugot par vairāk nekā 55%. Arī citu naftas produktu cenu dinamika ir augšupvērsta. Šo kāpumu veicina militārais konflikts Tuvajos Austrumos, un kuģošanas bloķēšana Hormuza šaurumā, kas pastiprināja spriedzi pasaules enerģētikas tirgos un tieši apdraud piegāžu drošību. Pašlaik vēl nav pieejama oficiālā statistika par šo procesu ietekmi uz patēriņa cenām, tomēr ir pamats sagaidīt strauju degvielas un ar energoresursiem saistīto cenu kāpuma pārnesei uz patēriņa cenu statistiku tuvākajos mēnešos. Latvijas Bankas analīze rāda, ka energoresursu cenai pieaugot par 10%, patēriņa cenu līmenis Latvijā vidējā termiņā var palielināties par aptuveni 0,6 procentpunktiem, ņemot vērā gan tiešo ietekmi uz enerģijas cenām, gan netiešo ietekmi uz transportu, pārtiku un pakalpojumiem²⁷.

- 26. Saeima un Valdība ir reaģējusi uz degvielas cenu kāpuma risku, īslaicīgi samazinot akcīzes nodokli dīzeļdegvielai.** Saeima 2026. gada 26. martā pieņēma Naftas produktu cenu pieauguma ierobežošanas likumu²⁸, paredzot, ka no 2026. gada 1. aprīļa līdz 30. jūnijam tiek samazināta akcīzes nodokļa likme dīzeļdegvielai (gāzeļļai) no Akcīzes likumā noteiktā²⁹ 467 eiro par 1000 litriem uz 396 eiro ar 1000 litriem. Uz šādu pašu periodu samazināta akcīzes nodokļa likme arī dīzeļdegvielai, ko izmanto lauksaimniecībā no 70,05 eiro par 1000 litriem uz 21 eiro par 1000 litriem. Likumdevēja mērķis ir mazināt Tuvo Austrumu konflikta rezultātā strauji pieaugušo naftas produktu cenu ietekmi uz tautsaimniecību un iedzīvotājiem, jo degvielas cenu kāpums tieši ietekmē transporta, loģistikas un citu nozaru izmaksas, radot tālāku sadārdzinājuma efektu preču un pakalpojumu cenās. Pagaidām ir grūti novērtēt akcīze nodokļa izmaiņu ietekmi uz patērētāju cenām, bet pastāv risks, ka efekts varētu būt minimāls.

Šim pasākumam piemīt potenciāls Fiskālās disciplīnas likuma pārkāpuma risks, tomēr pašlaik tā fiskālā ietekme vērtējama piesardzīgi neitrāli. Formāli akcīzes nodokļa samazinājums var radīt risku nonākt pretrunā ar Fiskālās disciplīnas likuma 9. panta pirmās daļas pēdējo teikumu³⁰, par nepieciešamību līdztekus ieņēmumu samazinošiem pasākumiem paredzēt arī kompensējošus pasākumus. Šī norma tika ieviesta, lai valdība nepaļautos uz automātiskajiem stabilizatoriem, tostarp inflācijas izraisītu ieņēmumu kāpumu. Vienlaikus konkrētais pasākums ir skaidri ierobežots laikā, un potenciālais akcīzes nodokļa ieņēmumu samazinājums ir neliels. Turklāt, raugoties no ekonomisko procesu būtības viedokļa, pastāv augsta varbūtība, ka degvielas cenu kāpuma radītais pievienotās vērtības nodokļa ieņēmumu pieaugums šo samazinājumu vismaz daļēji kompensēs.

- 27. Pastāv būtisks risks, ka inflācijas spiediens var pastiprināties arī mājokļa izmaksu segmentā nākamajā apkures sezonā, ko galvenokārt noteiks dabasgāzes cenu attīstība.** Eiropas dabasgāzes cena (TTF)³¹ kopš marta pirmās nedēļas ir pieaugusi līdz aptuveni 50–55 EUR/MWh, un, salīdzinot ar iepriekšējā gada attiecīgo periodu, kāpums jau sasniedz aptuveni 35%. Lai gan Latvijā pašlaik gāzes krātuvē esošais apjoms ir pietiekams patēriņa nodrošināšanai šajā apkures sezonā, tuvojoties jaunajai gāzes iesūkņēšanas sezonai, ilgstošs saspīlējums tirgos var nozīmēt gāzes iepirkšanu par augstākām cenām. Tas savukārt var izpausties augstākās

²⁷ Tuvākajos mēnešos redzēsim pakāpenisku inflācijas pieaugumu | Ekspertu komentāri | Makroekonomika

²⁸ Naftas cenu produktu cenu pieauguma ierobežošanas likums [Likuma teksts]

²⁹ Likums Par akcīzes nodokli, 14. pants

³⁰ FDL 9.pants. Budžetu ietekmējošo normatīvo aktu pieņemšana

(1) Ja Ministru kabinets iesniedz Saeimā izskatīšanai likumprojektu, kas izraisa valsts budžeta likumā noteikto ietvara maksimāli pieļaujamo valsts budžeta izdevumu pārsniegumu, kurš nav saistīts ar šā likuma 5.panta pirmajā daļā minētajiem gadījumiem, vai kas izraisa valsts budžeta likumā plānoto valsts budžeta ieņēmumu samazinājumu, Ministru kabinets vienlaikus iesniedz Saeimai arī likumprojektu vai likumprojektus, kas paredz izdevumu pieauguma vai ieņēmumu samazinājuma kompensēšanu. Kompensēšana notiek, palielinot ieņēmumus vai samazinot izdevumus.

³¹ EU Natural Gas - Price - Chart - Historical Data - News

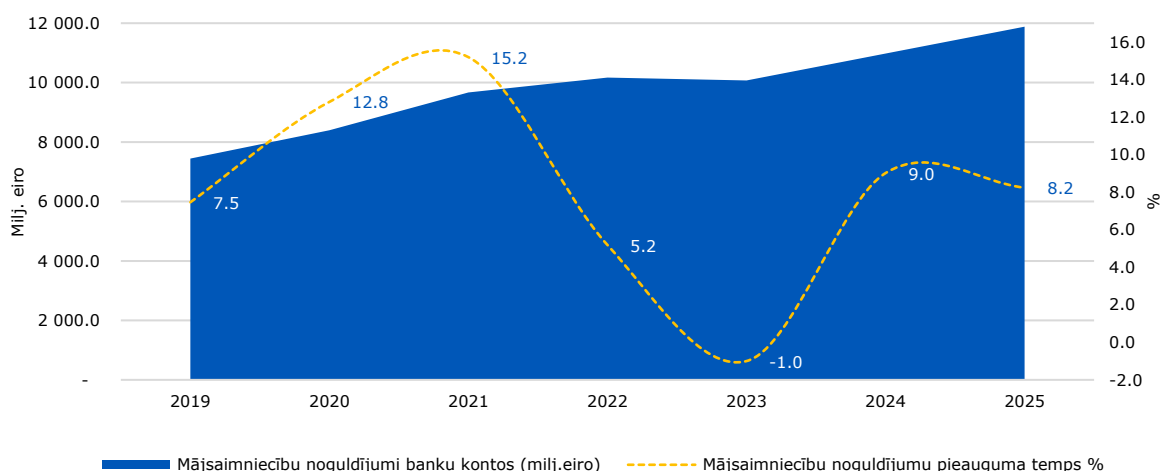
siltumenerģijas un citu ar mājokli saistīto pakalpojumu cenās, palielinot kopējo inflācijas spiedienu un dzīves dārdzību.

- 28. Padome vērš uzmanību, ka, pieaugot cenu spiedienam, var aktualizēties nepieciešamība pēc atbalsta mājsaimniecībām, tomēr tas rada papildu fiskālos izaicinājumus.** Mājsaimniecību patēriņš Latvijā jau pašlaik ir ierobežots un atspoguļo dzīves dārdzības ietekmi. Fiskālās disciplīnas padome konsekventi uzsver, ka šādos apstākļos priekšroka dodama mērķētam atbalstam, nevis vispārējiem fiskālajiem pasākumiem. Tas ir īpaši būtiski ierobežotas fiskālās telpas apstākļos, jo jau pašlaik fiskālie nosacījumi lielā mērā tiek izpildīti, pateicoties izņēmuma klauzulai, un papildu deficīta palielināšana nozīmētu arī valsts parāda pieaugumu.

Kreditēšana un mājsaimniecību uzkrājumi

- 29. Mājsaimniecību kopējais noguldījumu apjoms 2025. gadā pieauga līdz 11,9 miljardiem eiro. Pieaugums salīdzinājumā ar 2024. gadu sasniedza 8,2%, un, lai gan tas ir ievērojams, tas ir nedaudz lēnāks nekā iepriekšējā gada attiecīgajā periodā.** Noguldījumu pieaugums vienlaikus atspoguļo arī piesardzīgu mājsaimniecību uzvedību un vājāku patēriņa dinamiku. Iepriekš analizētie dati liecina, ka mājsaimniecību patēriņš un mazumtirdzniecības apgrozījums saglabājās vāji, savukārt patērētāju noskaņojums bija svārstīgs un kopumā piesardzīgs. Līdz ar to noguldījumu pieaugums 2025. gadā daļēji atspoguļo ne tikai finanšu situācijas uzlabošanos, bet arī uzkrājumu veidošanu kā drošības spilvenu augstas nenoteiktības un dzīves dārdzības apstākļos.

1.2.10. att. Mājsaimniecību noguldījumi komercbanku kontos 2025. gadā milj. eiro un pārmaiņas (%) pret iepriekšējā gada attiecīgo periodu

Avots: Latvijas Banka

- 30. Kreditēšanas dinamika 2025. gadā būtiski uzlabojās, sniedzot nozīmīgu atbalstu ekonomikas aktivitātes atjaunošanai.** Uzņēmumu un mājsaimniecību kreditēšana sāka pieaugt jau kopš 2024. gada beigām, mīkstinoties ECB monetārai politikai. 2025. gada nogalē kredītportfeļa gada pieaugums uzņēmumiem sasniedza 21,6% un mājsaimniecībām 11,6%. Kreditēšanas attīstību veicināja procentu likmju samazināšanās. No jauna izsniegto kredītu apjoms mājsaimniecībām 2025. gadā pieauga par 49,8%, pieaugot gan hipotekārajai kreditēšanai, gan pārējiem kredītiem. Savukārt uzņēmumu kreditēšanā no jauna izsniegto kredītu apjoms palielinājās par

60,7%, un pieaugums nebija koncentrēts vienā nozarē, kas liecina par plašāku investīciju aktivitātes kāpumu, tostarp tehnoloģiju jomā.

Darba tirgus un darba samaksa

31. **Vidējās darba samaksas pieaugums 2025. gadā saglabājās salīdzinoši straujš, lai gan tā temps bija mērenāks nekā iepriekšējos gados.** Saskaņā ar CSP datiem mēneša vidējā bruto darba samaksa tautsaimniecībā sasniedza 1 815 eiro, kas ir par 7,7% vairāk nekā 2024. gadā, savukārt darba samaksas mediāna sasniedza 1 462 eiro. Neto darba samaksa palielinājās līdz 1 346 eiro jeb par 10,2%, ko būtiski ietekmēja nodokļu reforma, palielinot iedzīvotāju ienākumus pēc nodokļu nomaksas. Darba samaksas pieaugums bija vērojams gan privātajā, gan sabiedriskajā sektorā, vienlaikus samazinoties atšķirībām starp tiem. Sabiedriskajā sektorā mēneša vidējā bruto darba samaksa 2025. gadā sasniedza 1 863 eiro, pieaugot par 7,0%, savukārt privātajā sektorā tā pieauga līdz 1 800 eiro jeb par 8,1%. Tādējādi turpinājās darba samaksas dinamikas izlīdzināšanās, un starpība starp abiem sektoriem samazinājās līdz 63 eiro. Arī šī gada pirmajos divos mēnešos atlīdzības pieauguma dinamika publiskajā sektorā ir mērena, atlīdzības izdevumu pieaugums bijis 2,7% apmērā.
32. **Vienlaikus darba ražīguma pieaugums saglabājās mērenāks nekā darba samaksas dinamika.** Eurostat dati rāda, ka darba ražīgums uz vienu nodarbināto pieauga par 5,5%, bet uz vienu nostrādāto stundu par 4,7%, turklāt vērojams pieauguma tempa samazinājums salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem. Tādējādi darbaspēka izmaksu kāpums pārsniedz ekonomikas radītās pievienotās vērtības pieaugumu, palielinot izmaksu spiedienu uzņēmumos un ietekmējot konkurētspēju.
33. **Darba tirgus 2025. gadā saglabājās stabils ar mērenām izmaiņām nodarbinātības un bezdarba rādītājos.** Nodarbinātības līmenis iedzīvotājiem vecumā no 15 līdz 74 gadiem sasniedza 64,5%, kas ir par 0,5 procentpunktiem vairāk nekā 2024. gadā, un kopējais nodarbināto skaits pieauga līdz 883,1 tūkstošiem (+5,6 tūkstoši). Ekonomiski neaktīvo iedzīvotāju skaits samazinājās par 9,2 tūkstošiem jeb 2,1%, sasniedzot 420,1 tūkstošus, no kuriem 38,7% bija vecuma grupā no 65 līdz 74 gadiem.
34. **Bezdarba līmenis saglabājās relatīvi zems, vienlaikus pieaugot ilgstošo bezdarbnieku īpatsvaram.** CSP dati rāda, ka bezdarba līmenis 2025. gadā bija 6,9%, un bez darba bija 65,8 tūkstoši iedzīvotāju. Ilgstošo bezdarbnieku īpatsvars sasniedza 33,9% jeb 22,1 tūkstošus. Savukārt pēc NVA datiem reģistrētā bezdarba līmenis svārstījās robežās no 4,7% līdz 5,7%, un bezdarbnieku skaits gada laikā samazinājās no 48,8 tūkstošiem gada sākumā līdz aptuveni 41 tūkstošiem rudenī, bet gada beigās pieauga līdz 43,7 tūkstošiem.

2. Fiskālās politikas attīstība

2.1. Vispārējās valdības bilances aktuālie rezultāti

35. 2025. gads tika aizvadīts ar pakāpenisku ekonomiskās izaugsmes atjaunošanos, tomēr ekonomisko vidi joprojām raksturoja augsta ģeopolitiskā nenoteiktība, salīdzinoši vājš privātais patēriņš un nedaudz straujāks patēriņa cenu pieaugums, salīdzinot ar 2024. gadu. Veidojot 2025. gada budžetu, ekonomiskā izaugsme bija lēnāka (2,1%) nekā tika prognozēts (2,9%), savukārt inflācija bija straujāka (3,7%) nekā tika prognozēts (2,2%). **Likumā "Par valsts budžetu 2025. gadam un budžeta ietvaru 2025., 2026. un 2027. gadam" vispārējās valdības budžeta balance (VVBB) 2025. gadam tika plānota -2,9%³² apmērā no IKP atbilstoši Eiropas nacionālo un reģionālo kontu sistēmas (EKS) metodoloģijai³³. Šobrīd 2025. gada deficīts tiek novērtēts 2,4% apmērā no IKP jeb 1,0 miljards eiro. Attiecīgi strukturālā balance tika plānota -0,8% apmērā, un šobrīd tiek novērtēta -0,4% no IKP.** Oficiālā VVBB vēl tiks precizēta saskaņā ar vispārējās valdības budžeta deficīta notifikāciju. Labākus nekā prognozēts fiskālās pozīcijas rezultātus galvenokārt noteica tas, ka 2025. gadā tika veikti lielāki avansa maksājumi aizsardzības iepirkumiem, kuru faktiskā piegāde paredzēta vēlāk. Atbilstoši EKS metodoloģijai šie avansa maksājumi nav attiecināmi uz 2025. gadu. Kapitālsabiedrības, kuras ir klasificētas vispārējās valdības sektorā, noslēdza gadu ar labāku finansiālo rezultātu, nekā bija plānots, kā arī faktiskie izdevumi sociālajiem pabalstiem bija zemāki, nekā prognozēts. Kā redzams tabulā 2.1.1., valsts speciālais budžets un atvasināto publisko personu budžeti 2025. gadu noslēdza ar pozitīvu bilanci. Pamatbudžetā gan veidojās deficīts, tomēr tas bija mazāks par likumā par 2025. gada budžetu plānoto. Savukārt pašvaldību budžeta balance tika sākotnēji prognozēta ar pārpalikumu, taču faktiski gads noslēdzās ar deficītu.

2.1.1. tabula. VV budžeta bilances plāns 2025. gadam un iznākums 2025. un 2024. gadā, milj. eiro

Balance	2025			2024
	Budžets	Novērtējums	% no IKP	Iznākums
Vispārējās valdības budžeta balance	-1 282,8	-1 019,5	-2,4%	-731,9
EKS2010 ³⁴ korekcijas	710,1	721,2	1,7%	-31,5
Valsts konsolidētais kopbudžets	-1 992,9	-1 740,7	-4,0%	-700,4
Valsts pamatbudžets	-2 488,2	-2 222,2	-5,2%	-1 049,6
Valsts speciālais budžets	466,5	475,2	1,1%	337,1
Pašvaldību budžeti	10,0	-47,2	-0,1%	-48,3
Atvasināto publisko personu b.	18,8	53,8	0,1%	60,4

Avots: FM novērtējums un VK dati

36. **Konsolidētā kopbudžeta ieņēmumi 2025. gadā sasniedza 17,8 miljardus eiro, kas ir par 3,5% jeb 606,7 milj. eiro vairāk nekā 2024. gadā.** Savukārt 2024. un 2023. gadā bija vērojams ieņēmumu pieaugums – attiecīgi par 9,9% un 9,3%. Lēnāks ieņēmumu pieauguma temps 2025. gadā skaidrojams ar lēnāku nodokļu ieņēmumu pieauguma tempu (5,6%³⁵), mazākiem ieņēmumiem no ES fondiem (-6,0%) un

³² Neieskaitot fiskālā nodrošinājuma rezervi.

³³ Par valsts budžetu 2025. gadam un budžeta ietvaru 2025., 2026. un 2027. gadam, 6. pants.

³⁴ Saskaņā ar SIP un FDL, fiskālais rezultāts tiek novērtēts balstoties uz Eiropas kontu sistēmas 2010 (EKS2010) metodoloģiju, kas balstās uz uzkrājumu metodi. Tikmēr tradicionāli Latvijā valsts budžets tiek apstiprināts un novērtēts, balstoties uz naudas plūsmas metodi.

³⁵ Konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumi pēc naudas plūsmas metodes (ir iekļauts nesadalītais atlikums vienotajā nodokļu kontā).

mazākiem nenodokļu ieņēmumiem (-6,1%). Nodokļu ieņēmumu pieauguma tempa palēnināšanās pēdējos gados skaidrojama ar inflācijas līmeņa normalizēšanos pēc straujā kāpuma 2022. gadā, vājāku privāto patēriņu un kopumā lēnāku ekonomisko izaugsmi. Mazāki ieņēmumi no ES fondu finansējuma 2025. gadā izskaidrojami ar bāzes efektu, jo 2024. gadā budžeta ieņēmumos bija vērojams ievērojams ES fondu pieaugums. Periodi ar lielākiem un mazākiem ES fondu finansējuma ieņēmumiem ir raksturīgi ES fondu investīciju ciklam. Atbilstoši šim ciklam 2025. gadā tika aktīvāk ieviesti ES fondu projekti, un līdz ar to straujāk pieauga arī izdevumi šo projektu īstenošanai. ES fondu līdzfinansējuma atmaksas tiks saņemtas vēlāk, veicinot ieņēmumu pieaugumu turpmākajos periodos. Nenodokļu ieņēmumu samazinājums savukārt saistīts ar mazākiem ieņēmumiem no uzņēmējdarbības un īpašuma, tai skaitā dividendēm, kā arī ar to, ka 2025. gadā netika noteikta hipotekārā kredīta ņēmēju aizsardzības nodeva, kas 2024. gadā nodrošināja 73,1 milj. eiro ieņēmumus.

- 37. Saskaņā ar likumu "Par valsts budžetu 2025. gadam un budžeta ietvaru 2025., 2026. un 2027. gadam" konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumi 2025. gadā tika plānoti 14 552,7 miljonu eiro apmērā³⁶. Faktiskie nodokļu ieņēmumi 2025. gadā bija par 1,3% jeb 183,3 milj. eiro mazāki, nekā plānots.** Jāatzīmē, ka FDP 2024. gada rudens Uzraudzības ziņojumā³⁷ prognozēja zemākus nodokļu ieņēmumus 2025. gadam nekā Finanšu ministrija. Salīdzinājumā ar FDP prognozi nodokļu ieņēmumu plāna neizpilde bija 0,4% jeb 60,2 milj. eiro. Nodokļu ieņēmumu plāns netika izpildīts galvenokārt vājāka privātā patēriņa un lēnākas ekonomiskās izaugsmes dēļ. Kopumā nodokļu ieņēmumiem bija vērojams stabils pieaugums (5,6%), jo nodokļu ieņēmumi pieauga līdzīgā tempā kā nominālais IKP (5,8%).

2.1.2. tabula. Konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumu plāns budžeta likumā un faktiskā izpilde 2025. gadā (milj. eiro) un salīdzinājums (%)

	Budžeta plāns	Izpilde	Pret budžeta plānu	Pret 2024. gadu*
Nodokļu ieņēmumi	14 552,7	14 369,4	-1,3%	5,6%
VSAOI**	4 862,9	4 814,2	-1,0%	9,5%
PVN	4 245,5	4 099,7	-3,4%	5,6%
IIN	2 735,9	2 767,8	1,2%	-1,5%
AN	1 314,0	1 244,8	-5,3%	4,5%
UIN	690,7	787,6	14,0%	9,5%
NĪN	241,2	241,1	-0,1%	1,6%
SI	93,0	74,1	-20,3%	-
Pārējie nodokļi	369,5	340,2	-7,9%	6,8%

Avots: FM, Valsts kase, FDP aprēķini

VSAOI – valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas; PVN – pievienotās vērtības nodoklis; IIN – iedzīvotāju ienākuma nodoklis; AN – akcīzes nodoklis; UIN – uzņēmuma ienākumu nodoklis; NĪN – nekustamā īpašuma nodoklis; SI – solidaritātes iemaksa.

* Konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumi pēc naudas plūsmas metodes (ir iekļauts nesadalītais atlikums vienotajā nodokļu kontā).

** Nav iekļautas iemaksas valsts fondēto pensiju shēmā.

- 38. Lielākajās nodokļu grupās plāns tika izpildīts tikai UIN un IIN, kur pārpilde attiecīgi veidoja 14,0% jeb 96,9 milj. eiro un 1,2% jeb 31,9 milj. eiro.** UIN plāna pārpilde saistīta ar virsplāna ieņēmumiem 2025. gada janvārī: uzņēmumi 2024. gada beigās sadalīja peļņu un izmaksāja dividendes fiziskām personām, jo no 2025. gada stājās spēkā IIN papildlikme 3% apmērā ienākumiem virs 200 000 eiro. Atbilstoši EKS metodoloģijai šie ieņēmumi ir attiecināmi uz 2024. gadu, līdz ar to tie uzlabo VVBB

³⁶ Likuma "Par valsts budžetu 2025. gadam un budžeta ietvaru 2025., 2026. un 2027. gadam" paskaidrojumu I. nodaļa, 95. lpp.

³⁷ FDP | Uzraudzības ziņojums par VTBI 2025.-2027. gadam un 2025. gada budžetu un Fiskāli strukturālo plānu 2025.-2028. gadam

2024. gadā, nevis 2025. gadā. Ieņēmumi no kredītiestāžu solidaritātes iemaksām bija par 20,3% jeb 18,9 milj. eiro mazāki nekā plānots. AN ieņēmumu plāns netika izpildīts par 5,3% jeb 69,2 milj. eiro, savukārt PVN ieņēmumu plāna neizpilde sasniedza 3,4% jeb 145,8 milj. eiro. **Patēriņa nodokļu – PVN un AN – plāna neizpildi ietekmēja privātā patēriņa lēnāka atjaunošanās**, nekā bija gaidīts, ņemot vērā pēdējo gadu strauji augošo vidējo algu pieaugumu. Nodokļu ieņēmumu plāns 2025. gadam tika balstīts uz 1,8% privātā patēriņa pieauguma prognozi, taču faktiski privātais patēriņš pieauga tikai par 0,8%. Tomēr kopumā 2025. gadā situācija ar PVN un AN nodokļu ieņēmumiem uzlabojās – to pieauguma temps bija ievērojami straujāks, attiecīgi 5,6% un 4,5%, salīdzinot ar 2024. gadu, kad PVN ieņēmumi palielinājās vien par 0,1%, bet AN ieņēmumi palielinājās par 3,1%. Arī VSAOI plāns netika sasniegts par 1,0% jeb 48,8 milj. eiro. Pārējās nodokļu grupās kopējā neizpilde veidoja 7,9% jeb 29,3 milj. eiro.

39. **Salīdzinot 2025. gadu ar 2024. gadu, straujākais nodokļu ieņēmumu pieaugums 2025. gadā bija vērojams VSAOI un UIN ieņēmumos, kur abu nodokļu ieņēmumi pieauga par 9,5%.** PVN ieņēmumi palielinājās par 5,6%, AN par 4,5%, savukārt IIN ieņēmumi samazinājās par 1,5%. 2025. gadā nodokļu ieņēmumus ietekmēja nodokļu politikas izmaiņas. IIN ieņēmumu samazinājumu ietekmēja fiksēta neapliekamā minimuma ieviešana un pensionāra neapliekamā minimuma paaugstināšana. Līdz ar šīm izmaiņām veidojās arī atgriezeniskais efekts, kas pozitīvi ietekmēja PVN ieņēmumus. Tāpat nodokļu reformas kompensējošie pasākumi, piemēram, akcīzes nodokļa likmju paaugstināšana vairākām produktu grupām, uzlaboja AN un attiecīgi arī PVN ieņēmumu pieaugumu.
40. **Sākot ar 2025. gadu, darba samaksai piemērojamā IIN likme tika paaugstināta no 20,0% līdz 25,5%. Vienlaikus tika veikta IIN likmju izlīdzināšana, attiecinot šo pieaugumu arī uz citiem ienākumu veidiem, tostarp ienākumiem no kapitāla pieauguma**³⁸. Lai palielinātu nodokļu progresivitāti augstu ienākumu saņēmējiem, tika ieviesta IIN papildlikme 3% apmērā ienākumiem virs 200 tūkst. eiro gadā. Šī papildlikme attiecas arī uz kapitāla pieaugumu, tādējādi maksimālā IIN likme šāda veida ienākumiem sasniedz 28,5%. **Ar šādu nodokļu slogu Latvija 2026. gadā ierindojas starp valstīm ar vienām no augstākajām kapitāla pieauguma nodokļa likmēm Eiropā – 9. vietā no 35 valstīm**³⁹. Salīdzinājumam, Igaunijā kapitāla pieauguma nodokļa likme ir 22,0%, bet Lietuvā – 20,0%. ņemot vērā nodokļa maksāšanas kārtību, pēc naudas plūsmas metodes IIN (25,5% likme) ieņēmumi no kapitāla pieauguma 2025. gadā pieauga par 14,9%, salīdzinot ar 2024. gadu. Jāatzīmē, ka pēc naudas plūsmas metodes 2025. gada 1. ceturksnī tika saņemti IIN ieņēmumi par kapitāla pieaugumu, kas tika deklarēti 2024. gada 4. ceturksnī. Līdz ar to šis pieaugums lielā mērā skaidrojams ar nodokļu maksātāju uzvedību – 2024. gada 4. ceturksnī, pirms jaunās 25,5% likmes stāšanās spēkā, tika deklarēti divas reizes augstāki IIN ieņēmumi nekā 2023. gada 4. ceturksnī. **Savukārt pēc uzkrāšanas metodes 2025. gadā deklarētie IIN ieņēmumi samazinājās par 19,7%. Paaugstinot IIN likmes kapitāla pieaugumam, Latvija, iespējams, pārsniedza Lafēra līknes optimālo punktu, kur augstāki nodokļi sāk samazināt nodokļu ieņēmumus.** Latvija ir arī viena no astoņām OECD valstīm⁴⁰, kas piemēro kapitāla pieauguma nodokli pensiju produktiem.

³⁸ Tai skaitā ienākums no akciju vai kapitāla daļu maiņas, ienākums no darījuma ar akcijām vai kapitāla daļām, ienākums no darījuma ar cita veida kapitāla aktīviem, ienākums no darījuma ar virtuālo valūtu, ienākums no jaukta veida darījumiem ar kapitāla aktīviem un ienākums no nekustamā īpašuma atsavināšanas.

³⁹ Tax Foundation | Capital Gains Tax Rates in Europe, 2026

⁴⁰ EM | Informatīvais ziņojums "Par priekšlikumiem kapitāla tirgus attīstībai un valsts un pašvaldību kapitālsabiedrībām, kas virzāmas sākotnējam publiskam piedāvājumam"

Turklāt Latvijā šī nodokļa likme (25,5%) ir otra augstākā OECD valstu vidū. **Nodokļu ieņēmumu dati pēc uzkrāšanas metodes liecina par iespējamu nodokļu ieņēmumu sarukumu un augstāku likmju negatīvu ietekmi uz investīciju aktivitāti un kapitāla tirgus attīstību Latvijā. Attiecībā uz pensiju uzkrājumiem šāda nodokļu politika var mazināt iedzīvotāju motivāciju veidot privātos uzkrājumus, kas savukārt nākotnē var palielināt slogu valsts pensiju sistēmai.**

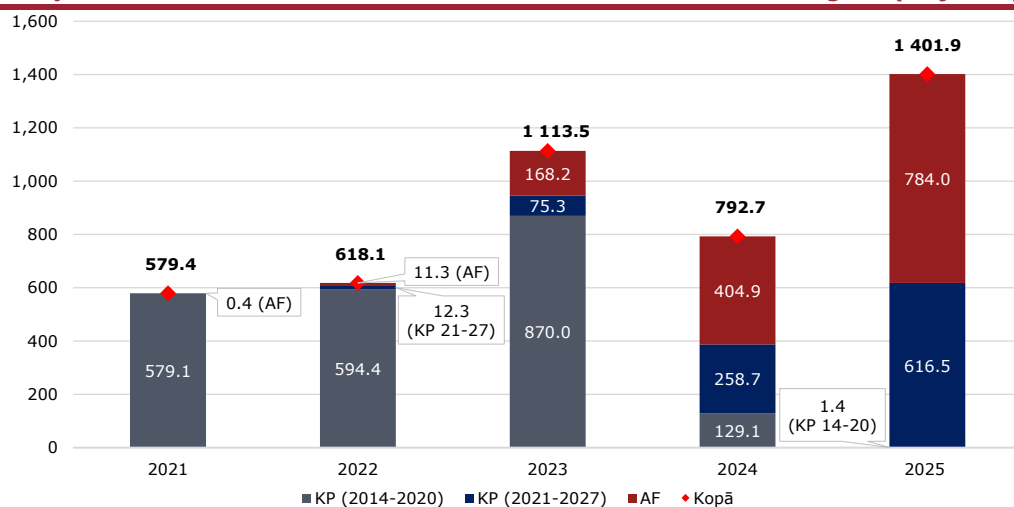
41. **Konsolidētā kopbudžeta izdevumi 2025. gadā sasniedza 19,5 miljardus eiro, kas ir par 9,2% jeb 1,6 miljardiem eiro vairāk nekā 2024. gadā.** Savukārt 2024. un 2023. gadā bija vērojams izdevumu pieaugums attiecīgi par 5,4% un 7,9%. Straujāks izdevumu kāpums 2025. gadā galvenokārt skaidrojams ar aktīvāku Kohēzijas politikas (KP) ES fondu un Atveseļošanas fonda (AF) projektu īstenošanu un aizsardzības izdevumu pieaugumu – piemēram, tika veikta speciālo militāro transportlīdzekļu iegāde, veikti papildu izdevumi aizsardzības īpašumu pārvaldīšanai un būvniecībai, kā arī pieauga atlīdzības izdevumi saistībā ar karavīru skaita pieaugumu.
42. **2025. gadā visstraujāk pieauga kapitālie izdevumi – par 22,4% jeb 347,6 milj. eiro. Kapitālo izdevumu pieaugumu veicināja ES fondu un AF projektu īstenošana un kapitālie izdevumi aizsardzības spēju stiprināšanai.** Strauji ir auguši arī procentu izdevumi (par 14,0% jeb 51,9 milj. eiro) un izdevumi precēm un pakalpojumiem (par 9,6% jeb 203,6 milj. eiro). Procentu izdevumu kāpums skaidrojams ar augstākām procentu likmēm finanšu tirgos un nominālā parāda apmēra pieaugumu. Savukārt izdevumu pieaugums precēm un pakalpojumiem galvenokārt ir saistīts ar militārā inventāra iegādi pretgaisa aizsardzības stiprināšanai. Izdevumi sociālajiem pabalstiem pieauga par 8,2% jeb 427,5 milj. eiro, un izdevumi subsīdijām un dotācijām pieauga par 7,5% jeb 303,7 milj. eiro. Atlīdzības izdevumi pieauga par 6,4% jeb 262,4 milj. eiro, kas pārsniedz 2,6% atlīdzības fonda pieauguma ierobežojumu, tomēr tas ir ievērojami mazāks pieaugums nekā bija vērojams 2024. gadā (13,4%) un 2023. gadā (15,4%). Atlīdzības izdevumu pieaugumu virs 2,6% var skaidrot ar minimālās algas palielināšanos no 700 eiro līdz 740 eiro, kā arī augstāku atlīdzības pieaugumu atsevišķos sektoros – aizsardzības, iekšlietu, tieslietu un izglītības sektoros.
43. Veidojot 2025. gada valsts budžetu, 2021.–2027. gada plānošanas perioda Kohēzijas politikas (KP) ES fondu⁴¹ izdevumi tika prognozēti 740,9 milj. eiro apmērā, bet Atveseļošanas un noturības mehānisma (ANM) ietvaros piešķirtā Atveseļošanas fonda (AF) izdevumi 740,6 milj. eiro apmērā⁴². 2025. gadā KP fondu faktiskie izdevumi sasniedza 616,5 milj. eiro, kas ir par 16,8% jeb 124,4 milj. eiro mazāki nekā plānots. Savukārt AF faktiskie izdevumi sasniedza 784,0 milj. eiro – par 5,9% jeb 43,4 milj. eiro vairāk, nekā bija paredzēts. Ņemot vērā AF plāna reformu un investīciju mērķu sasniegšanas termiņa tuvošanos (2026. gada 31. augusts), ir pozitīvi vērtējama plānoto AF izdevumu izpilde. **Aptuveni trešdaļu⁴³ no KP fondu un AF izdevumiem veido pamatbudžeta kapitālie izdevumi. Kapitālie izdevumi ir nozīmīgs ekonomiskās izaugsmes virzītājspēks, jo tie veicina infrastruktūras attīstību, produktivitātes pieaugumu, enerģētisko drošību un ilgtspējīgu attīstību. Tāpēc ir būtiski pieejamo ES fondu finansējumu izmantot efektīvi un lietderīgi – projektos, kas veicina ekonomikas izaugsmi un ilgtspējību.**

⁴¹ Kohēzijas politikas fondu valsts budžeta izdevumi ietver Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF), Eiropas Sociālā fonda plus (ESF+), Kohēzijas fonda (KF), Taisnīgas pārkārtošanās fonda (TPF), kā arī tehniskās palīdzības izdevumus.

⁴² Likuma "Par valsts budžetu 2025. gadam un budžeta ietvaru 2025., 2026. un 2027. gadam" paskaidrojumi, 5.2. Eiropas Savienības politiku instrumentu un citu ārvalstu finanšu palīdzības līdzfinansēto projektu plānošana valsts budžetā

⁴³ FDP indikatīvi aprēķini, balstoties uz Valsts kases datiem - Valsts budžeta izpilde pa iestādēm, budžeta programmām/apakšprogrammām un klasifikācijas kodiem

2.1.1. att. 2014.-2020. gada un 2021.-2027. gada plānošanas perioda Kohēzijas politikas fondu un Atvērējošanas fonda valsts budžeta* izdevumu dinamika 2021.-2025. gadā (milj. eiro)

Avots: FM⁴⁴

*ES fondu finansējums un valsts budžeta līdzfinansējums.

- 44. Attēlā 2.1.2. redzami fiskālās politikas iznākumi pēdējos gados un plānotie rezultāti šogad.** Lai analizētu valdības fiskālo politiku, tiek apskatīts fiskālais impulss, kas ir balstīts uz cikliski koriģētās budžeta bilances (CKBB)⁴⁵ izmaiņām. CKBB novērš ekonomikas ciklisko svārstību ietekmi, ko izraisa automātiskie stabilizatori (piemēram, recesijas laikā automātiski pieaug bezdarbnieku pabalsta izdevumi un samazinās nodokļu ieņēmumi), tādējādi ļaujot novērtēt valdības apzināti īstenoto fiskālo politiku – vai tā bijusi vairāk stimulējoša vai vairāk konsolidējoša salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu.
- 45. Lai novērtētu, vai valdības īstenotā fiskālā politika bijusi atbilstoša, jāizvērtē, vai ir ticis ievērots Fiskālās disciplīnas likumā noteiktais pretcikliskas fiskālās politikas princips⁴⁶.** Valdības īstenotā fiskālā politika 2020. un 2021. gadā radīja pozitīvu fiskālo impulsu ekonomikā, kas bija atbilstoši Covid-19 pandēmijas krīzes mazināšanai. 2021. gadā izlaižu starpība tiek novērtēta kā pozitīva, kas varētu liecināt, ka fiskālais stimulants bijis neliels nekā nepieciešams. Tomēr jāatzīmē, ka izlaižu starpība ir rādītājs, kuru ir grūti precīzi novērtēt reālajā laikā, īpaši lielu ekonomisko šoku apstākļos. Neliels pozitīvs fiskālais impulss bija 2025. gadā un ir paredzēts arī šogad, kas ir atbilstoši, ņemot vērā negatīvo izlaižu starpības novērtējumu šajā periodā. 2023. un 2024. gadam tiek novērtēta negatīva izlaižu starpība, tomēr fiskālais impulss bija negatīvs. 2023. gadā tika pakāpeniski samazināts Covid-19 un energoresursu atbalsts, un līdz ar to bija vērojams uzlabojums valsts fiskālajā pozīcijā. Jāņem vērā, ka izlaižu starpības novērtējumi laika gaitā tiek pārskatīti – vēl pirms gada 2023. gadam izlaižu starpība tika novērtēta kā pozitīva. Tāpēc, balstoties uz tobrīd pieejamo informāciju, fiskālā politika bija atbilstoša. Savukārt 2024. gadā tika plānots pozitīvs fiskālais stimulants, tomēr faktiskie budžeta izdevumi bija mazāki nekā plānots, kas daļēji bija saistīts ar ES fondu investīciju projektu aizkavēšanos. **Kopumā valdība pēdējos gados ir centusies uzturēt gan sociāli atbildīgu fiskālo politiku, gan ievērot samērīgu pretcikliskas fiskālās politikas principu – ekonomikas lejupslīdē ir**

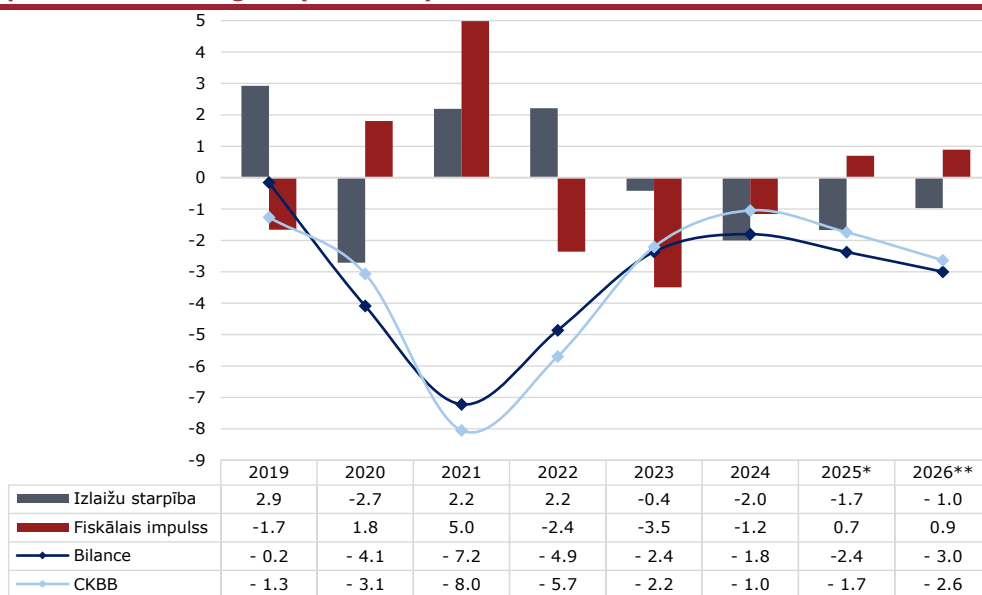
⁴⁴ FM | Ieviešanas progress, mērķi un izpilde

⁴⁵ Fiskālais impulss = -ΔCikliski koriģētā budžeta bilance

⁴⁶ Pretcikliskas fiskālās politikas princips – tāda fiskālā politika, kas darbojas pretēji ekonomikas cikla tendencēm, proti, ekonomikas cikla augšupejas fāzē tiek realizēta ierobežojoša, bet lejupslīdes fāzē – stimulējoša fiskālā politika. [Fiskālās disciplīnas likums](#)

bijis pozitīvs fiskālais impulss, bet augšupejas periodā negatīvs fiskālais impulss.

2.1.2. att. VV budžeta balance, cikliski koriģētā budžeta balance, izlaižu starpība un fiskālais impulss 2019.-2026. gadā (% no IKP)

Avots: FM dati, FDP aprēķini

*Novērtējums.

**Prognose.

2.2. Fiskālās politikas perspektīva 2026. un turpmākajiem gadiem

46. Pēdējo gadu globālie notikumi būtiski ietekmēja ekonomisko situāciju gan pasaulē, gan Latvijā, kā rezultātā bija vērojama fiskālās pozīcijas pasliktināšanās. Ņemot vērā šos makroekonomiskos šokus, fiskālā politika kopumā tika īstenota samērā atbildīgi, ievērojot spēkā esošos fiskālos nosacījumus, kas atspoguļojās arī salīdzinoši augstos neatkarīgo starptautisko reitingu aģentūru novērtējumos. **Tomēr, joprojām saglabājoties augstai ģeopolitiskajai nenoteiktībai un pieaugot gan ārējo šoku riskiem, gan iekšējam izdevumu spiedienam, valdībai vēl atbildīgāk ir jāīsteno fiskālās politikas vadība.**
47. **2024. gada pavasarī stājās spēkā jaunais ES ekonomikas pārvaldības ietvars**⁴⁷. Jaunie nosacījumi veidoti tā, lai pakāpeniski un ilgtspējīgi samazinātu pieaugušos ES valstu deficīta un parāda līmeņus. Atbilstoši šim regulējumam, ES dalībvalstis vienu reizi četros vai piecos gados sagatavo vidēja termiņa Fiskāli strukturālo plānu, kurā tiek noteikta fiskālā trajektorija. Fiskālā trajektorija ir pieļaujamais neto nacionāli finansēto primāro izdevumu (NNFPI) pieauguma līmenis, kas tiek noteikts tā, lai Fiskāli strukturālā plāna darbības periodā un 10 gadus pēc tā prognozētā VVBB deficīts un parāds nepārsniegtu attiecīgi 3% un 60% no IKP.
48. Gadu pēc jaunā ES ekonomikas pārvaldības ietvara stāšanās spēkā, **2025. gadā un 2026. gada sākumā gadā, ES Padome iedarbināja Stabilitātes un izaugsmes pakta valsts izņēmuma klauzulu 17 dalībvalstīm, tai skaitā arī Latvijai**⁴⁸. Valsts izņēmuma klauzula ļauj novirzīties no ES Padomes noteiktajiem NNFPI maksimālajiem pieauguma tempiem līdz 1,5% no IKP laika periodā no 2025. līdz 2028. gadam attiecībā uz aizsardzības izdevumu pieaugumu, kas nav lielāks par aizsardzības izdevumu palielinājumu procentos no IKP kopš 2021. gada⁴⁹. Šo elastību var izmantot ar noteikumu, ka tā neapdraud valsts fiskālo stabilitāti vidējā termiņā.
49. Lai turpinātu uzturēt aizsardzības izdevumu līmeni arī pēc valsts izņēmuma klauzulas darbības perioda beigām, tika **veikti Fiskālās disciplīnas likuma (FDL) grozījumi**⁵⁰, kas paredz palielināt maksimāli plānojamo vispārējās valdības budžeta strukturālo deficītu no 1,0% līdz 1,5% no IKP. 0,5 procenti no IKP tiek attiecināti uz Aizsardzības un iekšējās drošības fondu. Grozījumi stāsies spēkā 2028. gada 1. janvārī, un jaunais maksimālais strukturālā deficīta apmērs tiks piemērots, sagatavojot likumprojektu "Par valsts budžetu 2029. gadam un budžeta ietvaru 2029., 2030., 2031. un 2032. gadam". Jāņem vērā arī tas, ka šajā laikā spēkā vairs nebūs valsts izņēmuma klauzula.
50. Pašreizējā ģeopolitiskā situācija rada nepieciešamību Latvijai būtiski palielināt aizsardzības izdevumus. **Virzoties uz aizsardzības izdevumu kāpināšanu līdz 5% no IKP, tika veikti arī grozījumi**⁵¹ Valsts aizsardzības finansēšanas likumā, kas paredz, ka, sākot ar 2027. gadu, valsts aizsardzības finansējums jānodrošina ne mazāks kā 5% no attiecīgajam gadam prognozētā IKP. Līdz šim likums paredzēja nodrošināt aizsardzības finansējumu ne mazāku kā 3% no IKP. Līdz ar to

⁴⁷ To veido divas regulas un viena direktīva:

1. Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2024/1263 (2024. gada 29. aprīlis) par ekonomikas politikas efektīvu koordināciju un budžeta daudzpusēju uzraudzību un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97;
2. Padomes Regula (ES) 2024/1264 (2024. gada 29. aprīlis), ar ko groza Regulu (EK) Nr. 1467/97 par to, kā pārtrināt un precizēt pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūras īstenošanu;
3. Padomes Direktīva (ES) 2024/1265 (2024. gada 29. aprīlis), ar ko groza Direktīvu 2011/85/ES par prasībām dalībvalstu budžeta struktūrām.

⁴⁸ European Council | National escape clause for defence expenditure

⁴⁹ ES Padome | PADOMES IETEIKUMS, ar ko Latvijai ļauj novirzīties no neto izdevumu maksimālajiem pieauguma tempiem, kurus noteikusi Padome saskaņā ar Regulu (ES) 2024/1263 (Valsts izņēmuma klauzulas iedarbināšana).

⁵⁰ Grozījumi Fiskālās disciplīnas likumā

⁵¹ Grozījums Valsts aizsardzības finansēšanas likumā

Valsts aizsardzības finansēšanas likuma grozījums vēl vairāk ierobežos fiskālo telpu turpmākajos gados. Vienlaikus daļa no šiem līdzekļiem tiks novirzīta vietējiem iepirkumiem un investīcijām, tādējādi stiprinot Latvijas aizsardzības industriju un veicinot ekonomikas izaugsmi, īpaši būvniecības un rūpniecības nozarēs. **Tāpēc Padome aicina rūpīgi plānot un izvērtēt aizsardzības izdevumus, nodrošinot to efektīvu izmantošanu un maksimālu ieguldījumu tautsaimniecības izaugsmē.**

51. **Šī gada 17. februārī ES Padome pieņēma īstenošanas lēmumu⁵², saskaņā ar kuru Latvijai SAFE instrumenta ietvaros ir pieejama finansiālā palīdzība aizdevuma veidā līdz 3,5 miljardiem eiro.** SAFE ir ES finanšu instruments, kas tika izveidots ar 2025. gada 27. maija Padomes Regulu (ES) 2025/1106⁵³ kā daļa no "Readiness 2030" paketes, ar mērķi veicināt ES militāro spēju un aizsardzības industrijas koordinētu attīstību, kā arī dalībvalstu sadarbību aizsardzības spēju attīstībā, izmantojot kopīgus iepirkumus. SAFE instrumenta ietvarā dalībvalstīm ir pieejami ilgtermiņa aizdevumi ar salīdzinoši labvēlīgiem finansēšanas nosacījumiem, tostarp paredzot iespēju noteikt atmaksas termiņu līdz 45 gadiem un pamatsummas maksājumu atlikšanas periodu līdz 10 gadiem. SAFE aizdevuma instruments sniedz iespēju finansēt būtiskus aizsardzības projektus ar labvēlīgākiem nosacījumiem, salīdzinot ar valsts kases parāda instrumentiem. Latvijai pieejamais finansējums veicinās investīcijas aizsardzības jomā, tostarp modernā militārajā tehnikā, bruņojumā, pretgaisa aizsardzībā un militārās industrijas kapacitātes attīstībā. **Nemot vērā, ka SAFE līdzekļi ir aizdevuma instruments, nevis grantos balstīts finansējums, to izmantošana palielinās vispārējās valdības parāda apjomu un ietekmēs tā attīstības dinamiku vidējā un ilgtermiņā.**
52. Aizsardzības izdevumu palielināšana ir būtiska valsts drošības stiprināšanai, tomēr vienlaikus nepieciešams nodrošināt arī fiskālo ilgtspēju. FDP Uzraudzības ziņojumā par valsts budžetu 2026. gadam un vidēja termiņa budžeta ietvaru 2026., 2027. un 2028. gadam⁵⁴ jau tika norādīts, ka gan ES, gan nacionālie fiskālie nosacījumi tiek ievēroti saskaņā ar valsts izņēmuma klauzulu. Tomēr ir izvēlēts vienkāršākais ceļš – papildu finansējums aizsardzībai ir atrasts galvenokārt uz valsts parāda pieauguma rēķina, nevis samazinot budžeta izdevumus. **Tāpēc Padome aicina valdību savlaicīgi rast strukturālu un ilgtspējīgu risinājumu aizsardzības izdevumu finansēšanai, kas nebūtu balstīts uz turpmāku valsts parāda palielināšanu.**
53. Latvijas fiskālās politikas ietvaru ietekmē arī ES institūciju rekomendācijas. Pagājušā gada jūnijā ES Padome publicēja ieteikumus saistībā ar strukturālo un budžeta politiku 2025. un 2026. gadam⁵⁵. ES Padome rekomendē Latvijai palielināt aizsardzības izdevumus, tomēr vienlaikus arī nodrošināt, ka publiskās finanses spēj absorbēt pieaugošās strukturālo izdevumu vajadzības, tostarp aizsardzības, veselības aprūpes un sociālās aizsardzības jomā. **ES Padome norāda, ka tas varētu būt sasniedzams, paplašinot nodokļu bāzi ar avotiem, kas mazāk kaitē izaugsmei, mazinot ēnu ekonomiku, kā arī veicot publisko izdevumu pārskatīšanu.**
54. Budžeta izdevumu pārskatīšana Latvijā ir regulāra budžeta procesa sastāvdaļa, ko Finanšu ministrija ik gadu īsteno sadarbībā ar nozaru ministrijām. Budžeta izdevumu samazināšanā nereti tiek izmatota mehāniska pieeja, nevis izdevumu lietderīgumā un

⁵² ES Padome | PADOMES ĪSTENOŠANAS LĒMUMS par to, lai Latvijai darītu pieejamu finansiālo palīdzību saskaņā ar Regulu (ES) 2025/1106

⁵³ ES Padome | Padomes Regula (ES) 2025/1106 (2025. gada 27. maijs), ar ko izveido instrumentu "Rīcība Eiropas drošības labā, stiprinot Eiropas aizsardzības industriju" (SAFE)

⁵⁴ FDP | Uzraudzības ziņojums par valsts budžetu 2026. gadam un vidēja termiņa budžeta ietvaru 2026., 2027. un 2028. gadam

⁵⁵ ES Padome | Ieteikums PADOMES IETEIKUMS par Latvijas ekonomikas, sociālo, nodarbinātības, strukturālo un budžeta politiku

rezultātos balstīta pieeja. Tāpēc pie esošās izdevumu pārskatīšanas pieejas netiek pilnvērtīgi izmantots potenciāls rast lielākus ietaupījumus. Starptautiskās institūcijas, Eiropas Komisija⁵⁶ un Starptautiskais Valūtas fonds⁵⁷, rekomendē Latvijai uzlabot izdevumu pārvaldības efektivitāti, pilnveidojot publisko izdevumu pārskatīšanas pieeju un pakāpeniski ieviešot uz rezultātiem balstītu budžeta plānošanu (*performance-based budgeting*). **Tāpēc Padome aicina stiprināt budžeta izdevumu auditu un īstenot pāreju uz rezultātiem balstītu budžeta plānošanu, lai izdevumu pārskatīšana kalpotu ne tikai īstermiņa fiskālās telpas radišanai, bet arī ilgtermiņā veicinātu publisko finanšu efektivitāti.**

- 55. Pēdējo 10 gadu laikā izdevumu pārskatīšanas rezultātā identificētais finanšu resurss bijis vidēji 0,7% no budžeta izdevumiem jeb 0,3% no IKP⁵⁸.** Bieži vien lielākā daļa šo ietaupījumu netika izmantota fiskālās telpas paplašināšanai, bet gan pārdalīta citu prioritāšu finansēšanai ministriju ietvaros. Vienlaikus turpmākajos gados ir sagaidāms arvien pieaugošs izdevumu spiediens — īpaši aizsardzības, veselības aprūpes un sociālās aizsardzības jomās, kā arī pieaugs parāda apkalpošanas izmaksas un būs jānodrošina pilns finansējums *Rail Baltica* projektam. **Papildus izaicinājumi sagaidāmi no 2029. gada, kad vairs nebūs spēkā valsts izņēmuma klauzula, kā arī būs jāīsteno reversā 1 procentpunkta pārnese no pirmā pensiju līmeņa uz otro līmeni (fondēto pensiju shēmu).** Šādos apstākļos īpaši nozīmīgi ir nesenie grozījumi⁵⁹ Likumā par budžetu un finanšu vadību, kas paredz, ka Ministru kabinets nosaka ikgadējos valsts budžeta izdevumu samazināšanas mērķus un izdevumu efektivitātes rādītājus. **Nemot vērā līdzšinējo pieeju izdevumu samazināšanā un sagaidāmos fiskālos izaicinājumus, Padome aicina valdību izvirzīt ambiciozākus mērķus un pēc iespējas ātrāk uzsākt strukturālu un plānveidīgu valsts izdevumu samazināšanu, lai sagatavotos 2029. gadā un turpmāk sagaidāmajiem fiskālajiem izaicinājumiem.**
- 56.** Šobrīd Latvijā tiek virzīta publisko iepirkumu sistēmas reforma, kuras mērķis ir nodrošināt elastīgāku, datus balstītu un centralizētāku pieeju publiskajiem iepirkumiem. Reformai ir potenciāls rast ietaupījumus valsts izdevumos, veicinot lielāku konkurenci, efektivitāti un caurskatāmību publisko resursu izmantošanā. **Padome atzinīgi novērtē publisko iepirkumu sistēmas reformas gaitu, vienlaikus aicinot paātrināt tās īstenošanu.**
- 57.** Saskaņā ar likumu "Par valsts budžetu 2026. gadam un budžeta ietvaru 2026., 2027. un 2028. gadam"⁶⁰ vispārējās valdības budžeta balance atbilstoši EKS metodoloģijai, neieskaitot fiskālā nodrošinājuma rezervi, plānota šādi: -3,3% apmērā no IKP 2026. gadā, -3,9% no IKP 2027. gadā un -3,6% no IKP 2028. gadā. Strukturālo VVBB mērķi, ieskaitot fiskālā nodrošinājuma rezervi, ir šādi: 2026. gadam -1,5% no IKP, 2027. gadam -2,1% no IKP un 2028. gadam -2,0% no IKP.
- 58. Finanšu ministrijas aktualizētās prognozes Fiskāli strukturālā plāna (FSP) 2025.-2028. gadam 2026. gada Progresā ziņojumā liecina, ka VVBB deficīts 2026. gadā varētu sasniegt 3,0% no IKP. 2027. gadam pie nemainīgas politikas tiek prognozēts deficīts 4,0% no IKP, 2028. gadam 5,1% no IKP, 2029. gadam 4,2% no IKP un 2030. gadam 3,4% no IKP. Augstāku deficīta līmeni**

⁵⁶ Eiropas Komisija | 2025. gada ziņojums par Latviju. Pavaddokuments dokumentam Ieteikums PADOMES IETEIKUMAM par Latvijas ekonomikas, sociālo, nodarbinātības, strukturālo un budžeta politiku

⁵⁷ IMF | Republic of Latvia: 2025 Article IV Consultation-Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for the Republic of Latvia

⁵⁸ FDP | Uzraudzības ziņojums par valsts budžetu 2026. gadam un vidēja termiņa budžeta ietvaru 2026., 2027. un 2028. gadam

⁵⁹ Grozījumi Likumā par budžetu un finanšu vadību, 2. panta sestā daļa.

⁶⁰ Par valsts budžetu 2026. gadam un budžeta ietvaru 2026., 2027. un 2028. gadam, 7. pants.

vidējā termiņā galvenokārt nosaka aizsardzības izdevumu pieaugums. VVBB prognozēs ir ņemti vērā grozījumi Valsts aizsardzības finansēšanas likumā, kas paredz, ka, sākot ar 2027. gadu, valsts aizsardzības finansējums jānodrošina vismaz 5% apmērā no attiecīgajam gadam prognozētā IKP.

- 59. Fiskālā telpa tuvākajos gados ir ļoti ierobežota un strauji pasliktinās. Pie nemainīgas politikas tā tiek prognozēta tikai 80,3 milj. eiro apmērā 2027. gadā, savukārt turpmākajos gados tā kļūst negatīva: 2028. gadā -153,3 milj. eiro, 2029. gadā -191,1 milj. eiro un 2030. gadā sasniedz jau -883,5 milj. eiro.** Padome vērš uzmanību, ka norādītā fiskālā telpa neietver pasākumus, kuri tika atbalstīti ar MK lēmumu, bet pagaidām nav rasts finansējuma avots: 2027. gadā 208,8 milj. eiro, 2028. gadā 271,9 milj. eiro, 2029. gadā 335,8 milj. eiro un turpmāk ik gadu 402,4 milj. eiro. Finansiāli apjomīgākie pasākumi ir Veselības aprūpes pakalpojumu onkoloģijas jomā uzlabošanas plāns 2025.–2027. gadam⁶¹ (69,8 milj. eiro 2027. gadā), pedagogu zemākās darba samaksas likmes pieauguma grafika īstenošana⁶² (56,0 milj. eiro 2027. gadā) un Sirds un asinsvadu veselības uzlabošanas rīcības plāns 2026.–2027. gadam⁶³ (42,2 milj. eiro 2027. gadā). Papildus finansējuma piešķiršana pasākumu īstenošanai tiks skatīta gadskārtējā valsts budžeta un vidēja termiņa budžeta izdevumu pārskatīšanas un prioritāro pasākumu noteikšanas procesā. Padome jau ir sagatavojusi neatbilstības ziņojumu⁶⁴ par MK lēmumu saistībā ar pedagogu zemākās darba samaksas likmes pieauguma grafiku, jo netika ievērota Fiskālās disciplīnas likuma 9. panta prasība – netika nodrošināta pilnīga papildu izdevumu kompensēšana. **Padome norāda, ka šāda pieeja neatbilst labai budžeta vadības praksei. Pasākumu apstiprināšana bez skaidri identificētiem finansējuma avotiem rada spiedienu uz nākotnes budžetiem, ierobežo fiskālās politikas elastību un var novest pie nepieciešamības veikt steidzamus un mazāk pārdomātus konsolidācijas pasākumus. Tas savukārt var negatīvi ietekmēt publisko pakalpojumu kvalitāti.**
- 60. Vispārējās valdības budžeta strukturālā balance 2026. gadā tiek prognozēta -0,8% no IKP, savukārt strukturālās bilances mērķi pie politikas, kas atbilst visiem fiskālajiem nosacījumiem 2027. gadā ir -2,3% no IKP, 2028. gadā -3,1% no IKP, 2029. gadā -2,8% no IKP un 2030. gadā -1,6% no IKP.** No strukturālās bilances tiek izslēgta bilances cikliskā komponente un vienreizējie pasākumi. Atbilstoši FM novērtējumam vienreizējie pasākumi tiek prognozēti 1,8% apmērā no IKP 2026. gadā, 1,7% no IKP 2027. gadā, 1,8% no IKP 2028. gadā, 1,1% no IKP 2029. gadā un 0,4% no IKP 2030. gadā. Šajā periodā vienreizējie pasākumi galvenokārt ietver izdevumus aizsardzībai un iekšējai drošībai. Padome vairākkārt ir paudusi viedokli, ka militārie un aizsardzības izdevumi nav uzskatāmi par vienreizējiem. Turklāt ar grozījumiem Valsts aizsardzības finansēšanas likumā aizsardzības izdevumi ilgtermiņā tiek nostiprināti 5% no IKP apmērā. Jāatzīmē, ka vienreizējie pasākumi tika apstiprināti iepriekšējos vidēja termiņa budžeta ietvaros (VTBIL 2023-2025 un VTBIL 2024-2026) un, sākot ar VTBIL 2025-2027 un VTBIL 2026-2028, jauni vienreizējie pasākumi netiek plānoti, un iepriekš pieņemto pasākumu fiskālā ietekme attiecīgi ar laiku samazinās.

⁶¹ MK sēde 21.10.2025. protokols Nr.44 33.§

⁶² MK sēde 22.12.2025. protokols Nr.53 98.§

⁶³ MK sēde 10.03.2026. protokols Nr.14 64.§

⁶⁴ FDP | Neatbilstības ziņojums par Fiskālās disciplīnas likuma pārkāpumu

- 61. Budžeta likumā konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumi 2026. gadā plānoti 15 219,8 milj. eiro apmērā⁶⁵.** Ņemot vērā jaunās makroekonomisko rādītāju prognozes⁶⁶, kur reālā IKP pieaugums tiek prognozēts par 0,5 procentpunktiem augstāks, un inflācija par 0,6 procentpunktiem augstāka, ir aktualizēta arī nodokļu ieņēmumu prognoze. **FM aktuālā nodokļu ieņēmumu prognoze ir 15 221,4 milj. eiro, kas ir tikai par 1,6 milj. eiro vairāk, nekā ieplānots budžeta likumā. Arī FDP aktualizētā prognoze nav būtiski mainījusies – tā ir par 7,0 milj. eiro augstāka.** Gan FM, gan FDP nodokļu ieņēmumu prognozes ir līdzīgas – FDP prognoze ir nedaudz augstāka (par 0,1% jeb 22,1 milj. eiro). Lai arī FM un FDP aktualizētās kopējo nodokļu ieņēmumu prognozes nav būtiski mainījušas, pa atsevišķiem nodokļu veidiem ir vērojamas būtiskākas izmaiņas. Gan FM, gan FDP prognožu korekcijas attiecībā uz galvenajiem nodokļu veidiem ir vērstas vienā virzienā – ir palielināta VSAOI prognoze (FM +0,3%; FDP +0,4%), PVN (FM +1,0%; FDP +1,3%) un UIN (FM +2,4%; FDP +5,3%), savukārt ir samazināta prognoze IIN (FM -0,7%; FDP -1,9%), AN (FM -1,0%; FDP -0,5%) un pārējiem nodokļiem kopā (FM -8,0%; FDP -9,3%). Pārējo nodokļu ieņēmumu prognozes samazinājums galvenokārt ir saistīts ar dabas resursu nodokļu prognozes samazinājumu. 2.2.1. tabulā redzamas FM un FDP nodokļu ieņēmumu prognozes pa nodokļu veidiem.

2.2.1. tabula. Konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumu plāns budžeta likumā, FSP 2026. gada Progresa ziņojuma un FDP prognozes 2026. gadam (milj. eiro), un prognožu salīdzinājums (%)

	Budžeta likums (04.12.2025)	FSP PZ prognozes (06.03.2026)	FDP prognozes (30.09.2025)	FDP prognozes (18.03.2026)	FSP PZ / BL	FDP 2026 / FDP 2025	FDP / FSP PZ
Nodokļu ieņēmumi	15 219,8	15 221,4	15 236,6	15 243,5	0,0%	0,0%	0,1%
VSAOI*	5 137,6	5 151,9	5 145,7	5 167,4	0,3%	0,4%	0,3%
PVN	4 330,0	4 374,6	4 298,9	4 354,6	1,0%	1,3%	-0,5%
IIN	2 920,2	2 900,0	2 948,6	2 893,9	-0,7%	-1,9%	-0,2%
AN	1 380,8	1 366,8	1 356,0	1 349,7	-1,0%	-0,5%	-1,3%
UIN	706,0	723,0	724,3	763,0	2,4%	5,3%	5,5%
NĪN	243,6	243,6	243,4	243,5	0,0%	0,0%	-0,1%
Pārējie nodokļi	501,7	461,5	519,8	471,4	-8,0%	-9,3%	2,2%

Avots: FM, FDP prognozes

VSAOI – valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas; **PVN** – pievienotās vērtības nodoklis; **IIN** – iedzīvotāju ienākuma nodoklis; **AN** – akcīzes nodoklis; **UIN** – uzņēmuma ienākumu nodoklis; **NĪN** – nekustamā īpašuma nodoklis.

* Nav iekļautas iemaksas valsts fondēto pensiju shēmā.

- 62. 2025. gadā nodokļu ieņēmumi, salīdzinot ar 2024. gadu, pieauga par 5,6 %⁶⁷. Šim gadam FM prognozē 5,9% nodokļu ieņēmumu pieaugumu un FDP prognozē 6,1% pieaugumu⁶⁸.** Šī gada pirmajos divos mēnešos ir vērojams 6,2% nodokļu ieņēmumu pieaugums. **Līdz ar to šobrīd var prognozēt, ka nodokļu ieņēmumu plāns šogad varētu tikt sasniegts, ja neiestājas nozīmīgs šoks.**
- 63. Saistībā ar militāro konfliktu Tuvo Austrumu reģionā un straujo cenu kāpumu pasaules naftas produktu tirgos, šī gada 26. martā tika pieņemts Naftas**

⁶⁵ Likuma "Par valsts budžetu 2026. gadam un budžeta ietvaru 2026., 2027. un 2028. gadam" paskaidrojumu I. nodaļa, 102. lpp.

⁶⁶ FDP | Makroekonomikas prognozes FSP PZ 2026.-2030. gadam

⁶⁷ Konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumi pēc naudas plūsmas metodes (tiek iekļauts nesadalītais atlikums vienotajā nodokļu kontā).

⁶⁸ Konsolidētā kopbudžeta nodokļu ieņēmumi pēc uzkrāšanas metodes (netiek iekļauts nesadalītais atlikums vienotajā nodokļu kontā).

produktu cenu pieauguma ierobežošanas likums⁶⁹. Likums paredz akcīzes nodokļa samazinājumu dīzeļdegvielai, tās aizstājējproduktiem un komponentiem no 467 eiro līdz 396 eiro par 1000 litriem laika periodā no 1. aprīļa līdz 30. jūnijam. Iepriekš apskatītajās nodokļu ieņēmumu prognozēs šīs izmaiņas nav iekļautas. Saskaņā ar likumprojekta anotācijā⁷⁰ sniegtajām prognozēm akcīzes nodokļa ieņēmumi varētu samazināties par aptuveni 6,7 milj. eiro mēnesī. Vienlaikus, pieaugot dīzeļdegvielas mazumtirdzniecības cenām, varētu pieaugt PVN ieņēmumi. Līdz ar to tiek pieļauts, ka PVN ieņēmumu pieaugums varētu aptuveni kompensēt AN ieņēmumu kritumu. **Tā rezultātā ir sagaidāmas izmaiņas ieņēmumu struktūrā starp atsevišķiem nodokļu veidiem (AN un PVN), savukārt kopējie nodokļu ieņēmumi varētu saglabāties tuvu iepriekš prognozētajam līmenim.**

- 64. Jāuzsver, ka šāda fiskāli neitrāla ietekme ir sagaidāma tikai pie noteiktiem pieņēmumiem, tostarp, ja akcīzes nodokļa samazinājums tiek piemērots īstermiņā – trīs mēnešu periodā.** PVN kompensējošais efekts ir būtiski atkarīgs no dīzeļdegvielas mazumtirdzniecības cenas līmeņa. Saskaņā ar likumprojekta anotācijā norādīto informāciju, tikai sākot no cenas 2,00 eiro par litru PVN ieņēmumu pieaugums varētu pilnībā kompensēt AN samazinājuma radīto ieņēmumu kritumu. Vienlaikus jāņem vērā, ka kompensējošā efekta apmēru var būtiski ietekmēt arī dīzeļdegvielas patēriņa izmaiņas. Strauja cenu pieauguma gadījumā iedzīvotāji var pielāgot savus paradumus un samazināt degvielas patēriņu, kas savukārt var ierobežot PVN ieņēmumu pieaugumu un mazināt kopējo kompensējošo efektu.
- 65. Eiropas Komisija ir izvērtējusi eirozonas dalībvalstu 2026. gada budžeta plāna projektus, ņemot vērā aktivizēto valsts izņēmuma klauzulu attiecībā uz aizsardzības izdevumiem⁷¹. No 19 eirozonas dalībvalstu iesniegtajiem budžeta plāna projektiem 14 dalībvalstīm tie tika atzīti par atbilstošiem, tostarp Latvijai,** kā arī Austrijai, Beļģijai, Kiprai, Igaunijai, Somijai, Francijai, Vācijai, Grieķijai, Īrijai, Itālijai, Luksemburgai, Portugālei un Slovākijai. 3 dalībvalstīm – Horvātijai, Lietuvai un Slovēnijai – budžeta plāna projekti tika novērtēti kā tādi, kuriem ir neatbilstības risks. Savukārt 2 dalībvalstīm – Maltai un Nīderlandei – budžeta plāna projekti tika novērtēti kā tādi, kuriem pastāv būtiska neatbilstības riska iespējamība. Tāpēc šīm piecām valstīm tika ieteikts valsts budžeta procedūras ietvaros veikt nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu, ka fiskālā politika 2026. gadā atbilst ES Padomes ieteiktajam neto izdevumu pieaugumam. Spānijas budžeta plāna projekts nav iesniegts Eiropas Komisijai, jo ieilgušu politisko domstarpību dēļ nav panākta vienošanās parlamentā par budžeta apstiprināšanu. Savukārt Bulgārija eirozonai pievienojās tikai sākot ar 2026. gada 1. janvāri, tāpēc budžeta plāna projekts pagaidām netika iesniegts.
- 66. Šobrīd ES Padome ir uzsākusi pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru pret 10 dalībvalstīm⁷².** 2026. gada janvārī procedūra tika sākta pret Somiju un 2025. gada jūlijā pret Austriju. Lēmuma par pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru pieņemšanas brīdī VVBB 2024. gadā Somijā un Austrijā bija attiecīgi -4,4% no IKP un -4,7% no IKP. Savukārt 2024. gadā šāda procedūra tika ierosināta pret 7 dalībvalstīm – Beļģiju (VVBB 2023. gadā -4,4% no IKP), Franciju (-5,5%), Itāliju (-7,4%), Ungāriju (-6,7%), Maltu (-4,9%), Poliju (-5,1%) un Slovākiju (-4,9%). Pret Rumāniju pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūra ir spēkā jau

⁶⁹ Naftas produktu cenu pieauguma ierobežošanas likums

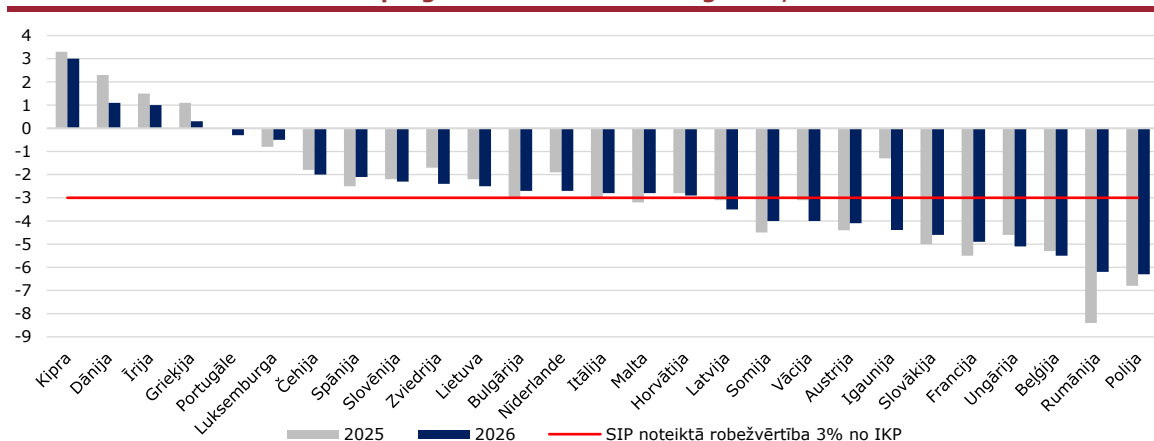
⁷⁰ MK | Tiesību akta projekta "Degvielas cenu pieauguma ierobežošanas likums" sākotnējās ietekmes (ex-ante) novērtējuma ziņojums (anotācija)

⁷¹ European Commission | Draft budgetary plans 2026

⁷² European Council | Excessive deficit procedure

kopš 2020. gada. ES likumdošana paredz iespēju piemērot soda naudas sankcijas, kā arī iesaldēt ES struktūrfondu līdzekļus valstīm, kas atkārtoti neievēro fiskālās disciplīnas noteikumus. **Tāpēc Latvijai ir būtiski saglabāt atbildīgu un ilgtspējīgu fiskālo politiku, lai izvairītos no nonākšanas valstu grupā, pret kurām ir ierosināta pārmērīga budžeta deficīta procedūra.**

2.2.1. att. ES dalībvalstu VVBB prognozes 2025. un 2026. gadam, % no IKP

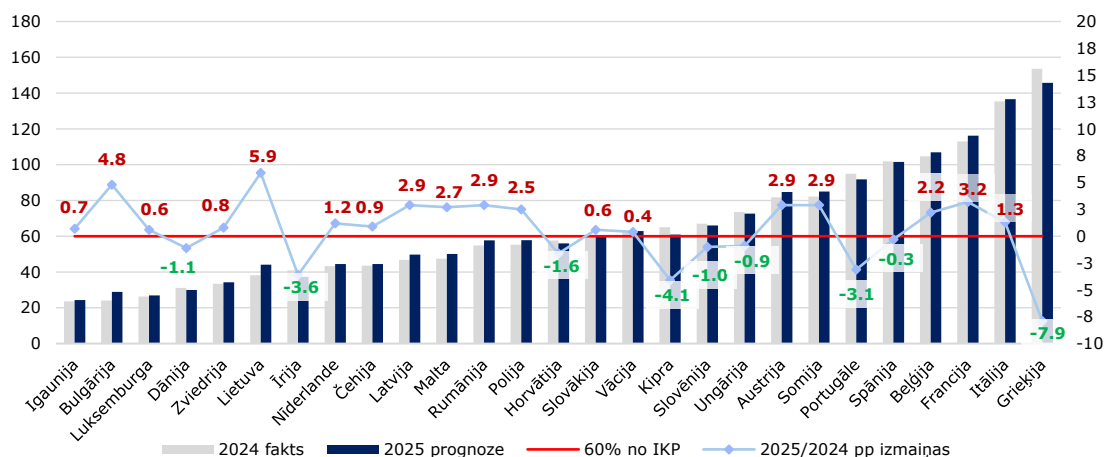

Avots: Eiropas Komisijas 2025. gada rudens prognozes⁷³

- 67. FDP jau iepriekšējos Uzraudzības un Monitoringa ziņojumos ir norādījusi uz attīstīto valstu salīdzinoši mazāk atbildīgu fiskālo politiku pēdējos gados.** Covid-19 pandēmijas un energoresursu krīzes laikā pieņemtie politiskie lēmumi ir veicinājuši sabiedrības un uzņēmēju paļaušanos uz pastāvīgu valsts atbalstu, kas novedis pie sistemātiski paaugstinātiem valstu budžeta deficītiem un pieaugošiem valstu parādiem. Diemžēl riskanta fiskālā politika vērojama arī vairākās ES dalībvalstīs. Attēlos 2.2.1. un 2.2.2. ir redzamas ES dalībvalstu VVBB un parāda līmeņu prognozes 2025. un 2026. gadam. Pozitīva tendence ir vērojama valstīs ar vēsturiski augstu parāda līmeni — Grieķijā, Portugālē un Spānijā, tās aktīvi cenšas samazināt gan deficītu, gan parādu. Savukārt bažas rada tādu valstu kā Francija, Itālija un Beļģija nevēlēšanās atgriezties pie atbildīgas fiskālās politikas, neskatoties uz augsto parāda līmeni. Ņemot vērā to, ka šīs valstis pārstāv sistemātiski nozīmīgas ekonomikas, to rīcība rada riskus eirozonas fiskālajai stabilitātei.

⁷³ European Commission | European Economic Forecast Autumn 2025, p. 221.

2.2.2. att. ES dalībvalstu VV parādu prognozes 2025. un 2026. gadam (kreisā ass; % no IKP) un to izmaiņas (labā ass; procentpunkti)

Avots: Eiropas Komisijas 2025. gada rudens prognozes⁷⁴

- 68. Eiropas Komisija ir publicējusi jaunāko Parāda ilgtspējas ziņojumu (*Debt Sustainability Monitor 2025*)⁷⁵, kurā secināts, ka, raugoties nākotnē, ES publiskās finanses saskaras ar būtiskiem izaicinājumiem.** Kopumā ES vispārējās valdības parāda līmenis procentos no IKP saglabājas augsts, un starp dalībvalstīm pastāv būtiskas atšķirības. Īstermiņa risku analīze liecina, ka finansēšanas nosacījumu kontekstā ilgtermiņa obligāciju ienesīgums turpina radīt spiedienu uz publiskajām finansēm. Vienlaikus finanšu tirgu uztvere un kredītreitingu novērtējumi lielākajai daļā dalībvalstu saglabājas stabili un labvēlīgi. Latvijas fiskālās ilgtspējas riski īstermiņā ir zemi – aizņemšanās izmaksas ir mērenas un ir stabils investīciju līmeņa kredītreitinga novērtējums. Vidēja termiņa fiskālās ilgtspējas risku analīze rāda, ka 12 dalībvalstīs pastāv augsts risks, 10 dalībvalstīs – vidējs risks un 5 dalībvalstīs – zems risks. Latvija ietilpst vidēja riska grupā, un tiek prognozēts, ka vispārējās valdības parāds sasniegs aptuveni 74% no IKP 2036. gadā. Kopumā arī ES līmenī tiek prognozēts, ka parāda līmenis turpmākajos desmit gados pieaugs – no aptuveni 83% 2025. gadā līdz 100% 2036. gadā, ja netiks īstenoti papildu fiskālās politikas pasākumi pēc 2026. gada. Šo pieaugumu nosaka aizsardzības izdevumu kāpums, kā arī pakāpenisks procentu maksājumu un ar sabiedrības novecošanos saistīto izmaksu pieaugums. Ilgtermiņa risku novērtējums liecina, ka 6 dalībvalstīs ir augsts fiskālās ilgtspējas risks, 14 dalībvalstīs – vidējs un 7 dalībvalstīs – zems risks. Latvija arī šajā gadījumā ietilpst vidēja riska grupā. **Lai gan pašlaik Latvijas fiskālās ilgtspējas riski tiek novērtēti kā vidēji gan vidējā termiņā, gan ilgtermiņā, pēdējos gados riska novērtējums ir pasliktinājies.** 2024. gada Parāda ilgtspējas ziņojumā⁷⁶ ilgtermiņa riski tika novērtēti kā zemi, bet 2023. gada ziņojumā⁷⁷ gan vidēja termiņa, gan ilgtermiņa riski tika uzskatīti par zemiem.

⁷⁴ European Commission | European Economic Forecast Autumn 2025, p. 223.

⁷⁵ European Commission | Debt Sustainability Monitor 2025

⁷⁶ European Commission | Debt Sustainability Monitor 2024

⁷⁷ European Commission | Debt Sustainability Monitor 2023

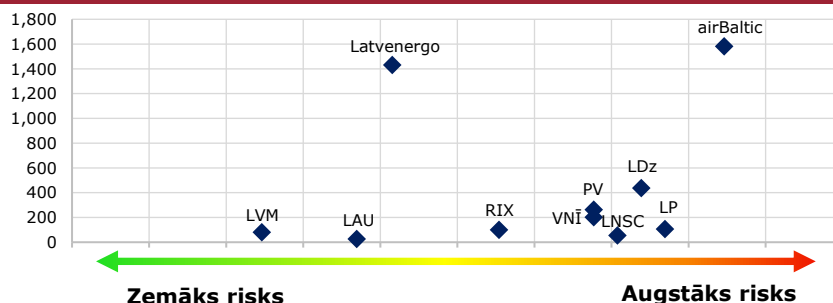
3. Fiskālie riski un citi jautājumi

69. Kopš 2020. gada globālo ekonomisko vidi raksturo bieži, savstarpēji saistīti un grūti prognozējami satricinājumi, kas būtiski ietekmējuši arī Latvijas fiskālo situāciju un ekonomikas attīstību. Covid-19 pandēmija, Krievijas iebrukums Ukrainā, kā arī pieaugošā ģeopolitiskā spriedze citos reģionos ir radījuši būtisku nenoteiktību globālajos tirgos. Šie notikumi izraisīja strauju inflācijas kāpumu, kā rezultātā pieauga aizņemšanās izmaksas gan publiskajā, gan privātajā sektorā, kā arī palielinājās liela mēroga infrastruktūras projektu izmaksas. Papildu riska faktors šobrīd ir militārais konflikts Tuvo Austrumu reģionā, kas varētu radīt ietekmi uz inflāciju, pastiprinot energoresursu cenu svārstības un piegādes ķēžu traucējumus. Vienlaikus attīstīto valstu īstenotā fiskālā politika ir palielinājusi riskus saistībā ar globālās finanšu sistēmas stabilitāti. **Līdz ar to arvien nozīmīgāka kļūst ne tikai spēja reaģēt uz ārējiem šokiem, bet arī savlaicīgi identificēt un pārvaldīt iekšējos riskus.**

3.1. Valsts kapitālsabiedrības

70. Valsts kapitālsabiedrību (VKS) saimnieciskā darbība var radīt būtiskus fiskālos riskus, īpaši gadījumos, kad VKS lielā mērā ir atkarīga no finansiāla valsts atbalsta. Vēsturiskā pieredze liecina, ka atsevišķu VKS finanšu grūtības var tieši ietekmēt valsts fiskālo situāciju, radot nepieciešamību pēc papildu finansējuma piešķiršanas vai ilgstošas ievērojama apmēra dotāciju nodrošināšanas. Izmantojot Starptautiskā Valūtas fonda analītisko rīku SOE-HCT⁷⁸, tika veikts indikatīvs finanšu riska novērtējums valsts kapitālsabiedrībām. Izlasē tika iekļautas 10 valsts kapitālsabiedrības un izmantoti VKS auditētie gada pārskati un Valsts kancelejas VKS datu bāze. 3.1.1. attēlā uz abscisu ass attēlotais riska līmenis atspoguļo VKS kopējo finanšu riska novērtējumu, ko aprēķina kā svērtu vidējo no atsevišķu finanšu rādītāju riska novērtējumiem (rentabilitātes, likviditātes un maksātspējas rādītājiem), vienlaikus ņemot vērā arī no valsts budžeta saņemto finansējumu, kas nav ieņēmumi par valstij sniegtajiem pakalpojumiem, tādējādi ietverot arī kapitālsabiedrību atkarību no valsts finansiālā atbalsta. Jāatzīmē, ka attēlotais riska līmenis ņem vērā tikai 2024. gada finanšu datus, tāpēc tas ir 2024. gada situācijas "ekrānuņēmums". Tomēr kopumā 2024. gada situācija aptuveni atspoguļo pēdējo gadu VKS pozīcijas.

3.1.1. att. VKS saistību apmērs (kreisā ass; milj. eiro) un riska līmeņa novērtējums 2024. gadā

Avots: VKS auditētie gada pārskati, Valsts kancelejas VKS datu bāze, SOE-HCT riska novērtējums

airBaltic* - AS "AirBaltic Corporation"; **Latvenergo*** - AS "Latvenergo" (koncerns); **LAU** - AS "Latvijas autoceļu uzturētājs"; **LDz*** - VAS "Latvijas dzelzceļš" (koncerns); **LNSC** - SIA "Latvijas Nacionālais sporta centrs"; **LP** - VAS "Latvijas Pasts"; **LVM*** - VAS "Latvijas Valsts meži"; **PV** - AS "Pasažieru vilciens"; **RIX** - VAS "Starptautiskā lidosta Rīga"; **VNI** - VAS "Valsts nekustamie īpašumi".

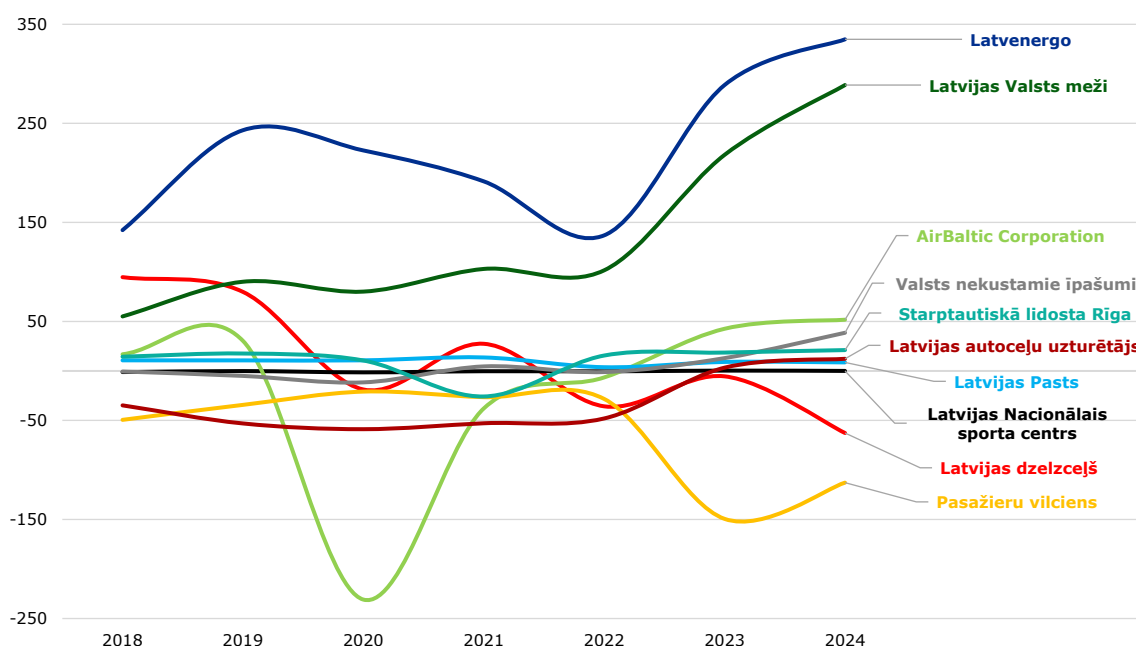
* Konsolidēts gada pārskats.

⁷⁸ IMF | STATE-OWNED ENTERPRISE HEALTH CHECK TOOL (SOE-HCT)

71. Lielākais saistību apjoms ir AS "AirBaltic Corporation", kas vienlaikus atrodas arī augsta riska zonā. Nākamais lielākais saistību apjoms ir AS "Latvenergo", tomēr tās riska līmenis ir daudz zemāks, kas liecina par stabilāku finanšu situāciju. VAS "Latvijas dzelzceļš" ir raksturojama ar vidēju saistību apmēru un paaugstinātu riska līmeni. Arī VAS "Latvijas Pasts" atrodas paaugstināta riska zonā, tomēr tās saistību apjoms ir daudz zemāks. Vidējā riska grupā atrodas vairākas VKS (SIA "Latvijas Nacionālais sporta centrs"; AS "Pasažieru vilciens", VAS "Valsts nekustamie īpašumi", VAS "Starptautiskā lidosta Rīga"), tomēr to saistību apjoms ir ievērojami mazāks. Savukārt VAS "Latvijas Valsts meži" un AS "Latvijas autoceļu uzturētājs" ir raksturojamas ar salīdzinoši nelielu saistību apjomu un zemāku riska līmeni. Kopumā veiktā finanšu riska analīze norāda, ka lielākais fiskālais risks var rasties no kapitālsabiedrībām, kurām ir gan augsts saistību apjoms, gan augsts riska līmenis, īpaši izceļot AS "AirBaltic Corporation" situāciju. **Lai mazinātu fiskālos riskus, nepieciešams stiprināt paaugstināta riska valsts kapitālsabiedrību uzraudzību. Arī Starptautiskais Valūtas fonds rekomendē Latvijai pilnveidot valsts kapitālsabiedrību pārvaldību⁷⁹.**

72. Vēl viens veids, kā analizēt VKS fiskālo ilgtspēju, ir apskatīt neto fiskālo plūsmu dinamiku laika gaitā. Ņemot vērā, ka VKS atšķiras gan pēc lieluma, gan pēc darbības veida, to savstarpēja tieša salīdzināšana ir ierobežota. Toties var salīdzināt to individuālo sniegumu laika gaitā. Attēlā 3.1.2. ir redzamas VKS neto fiskālās plūsmas 2018.-2024. gadā. Neto fiskālā plūsma (NFP) ir valsts kapitālsabiedrības veiktās iemaksas valsts budžetā (dividendes, nodokļi un nodevas) mīnus no valsts budžeta saņemtais finansējums. Pozitīva neto fiskālā plūsma nozīmē to, ka valsts kapitālsabiedrība valsts budžetā iemaksā vairāk, nekā tā no valsts budžeta saņem.

3.1.2. att. VKS neto fiskālās plūsmas 2018.-2024. gadā (milj. eiro)

Avots: Valsts kancelejas datu bāze (Valsts budžetā veiktās un no budžeta saņemtās iemaksas)

⁷⁹ IMF | Republic of Latvia: 2025 Article IV Consultation-Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for the Republic of Latvia

73. Vislielāko pozitīvo ieguldījumu valsts budžetā visā pārskata periodā nodrošināja AS "Latvenergo" un VAS "Latvijas valsts meži", kuru neto fiskālā plūsma (NFP) bija pozitīva un ar pieaugošu tendenci.

Savukārt AS "AirBaltic Corporation" gadījumā pozitīvs piensums budžetam ir redzams tikai tad, ja netiek saņemts finansiāls atbalsts no valsts. Valsts sniegtais finansiālais atbalsts Covid-19 krīzes laikā, īpaši 2020. gadā, rezultējās būtiskā negatīvā NFP. Kopumā pārskata periodā AS "AirBaltic Corporation" no valsts budžeta saņēma vairāk finansējuma, nekā iemaksāja nodokļos un nodevās – kumulatīvā NFP ir -133,8 milj. eiro.

AS "Pasažieru vilciens" visā pārskata periodā darbojās ar negatīvu NFP, kur ievērojams negatīvais kritums 2023. un 2024. gadā ir skaidrojams ar saņemtajām dotācijām jauno elektrovilcienu projektam. Savukārt VAS "Latvijas dzelzceļš" gadījumā pārskata perioda sākumā bija vērojama pozitīva NFP, tomēr kopš Covid-19 pandēmijas un Ukrainas kara izraisītajiem satricinājumiem un dzelzceļa tranzīta kravu pārvadājumu apjoma krituma NFP ir bijusi svārstīga un ar lejupejošu negatīvu tendenci.

VAS "Latvijas Pasts" visā pārskata periodā bija vērojama pozitīva NFP, un arī VAS "Starptautiskā lidosta Rīga" bija pozitīva NFP, izņemot 2021. gadu, kad pandēmijas ietekmē tika sniegts valsts atbalsts pamatkapitāla palielināšanai.

Pārējām VKS kopumā bija vērojama negatīva NFP, tomēr 2023. un 2024. gadā NFP bija pozitīva, kas VAS "Valsts nekustamie īpašumi" un AS "Latvijas autoceļu uzturētājs" gadījumā skaidrojams ar ievērojami mazāku saņemto finansējumu no valsts budžeta.

3.1.1. tabula. VKS neto fiskālās plūsmas 2018.-2024. gadā un kumulatīvā NFP (milj. eiro)

VKS	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Kumulatīvi
airBaltic	16,8	30,4	-230,9	-37,9	-6,6	42,6	51,7	-133,8
Latvenergo	142,2	243,1	222,6	191,4	136,9	288,7	334,9	1 559,8
LAU	-34,8	-53,0	-58,8	-52,8	-48,0	3,3	12,2	-231,9
LDz	94,7	79,8	-18,7	27,4	-35,7	-5,4	-62,7	79,4
LNSC	-1,1	-0,1	-1,4	-0,3	-0,4	0,3	0,0	-3,1
LP	10,7	10,7	10,7	13,6	3,8	9,1	8,6	67,2
LVM	55,1	90,1	80,1	103,0	101,6	218,2	288,7	936,7
PV	-49,4	-34,3	-20,9	-26,5	-28,3	-149,4	-112,8	-421,5
RIX	14,4	17,6	10,6	-25,8	15,6	18,6	21,1	71,9
VNĪ	-0,6	-5,0	-11,5	4,6	-1,1	12,9	38,5	37,8

Avots: Valsts kancelejas datu bāze (Valsts budžetā veiktās un no budžeta saņemtās iemaksas)

airBaltic – AS "AirBaltic Corporation"; Latvenergo – AS "Latvenergo" (koncerns); LAU – AS "Latvijas autoceļu uzturētājs"; LDz – VAS "Latvijas dzelzceļš" (koncerns); LNSC – SIA "Latvijas Nacionālais sporta centrs"; LP – VAS "Latvijas Pasts"; LVM – VAS "Latvijas Valsts meži"; PV – AS "Pasažieru vilciens"; RIX – VAS "Starptautiskā lidosta Rīga"; VNĪ – VAS "Valsts nekustamie īpašumi".

74. VKS nevar tieši salīdzināt ar privātā sektora uzņēmumiem, tomēr var vērtēt to devumu valsts budžetā ar nomaksātajiem nodokļiem. Atbilstoši Lursoft datiem⁸⁰ lielākie nodokļu maksātāji 2024. gadā veica šādas iemaksas valsts budžetā — SIA "NESTE LATVIJA" valsts budžetā nodokļos iemaksāja 206,3 milj. eiro, SIA "ORLEN Latvia" – 202,3 milj. eiro un SIA "Circle K Latvia" – 193,2 milj. eiro. Savukārt vieni no lielākajiem pārtikas mazumtirgotājiem valsts budžetā iemaksāja šādas summas: SIA

⁸⁰ Lursoft | Infografika: Uzņēmumu samaksātie nodokļi 2024. gadā

"MAXIMA Latvija" 56 milj. eiro⁸¹ un SIA "RIMI LATVIA" 45,5 milj. eiro⁸². Saskaņā ar Valsts kancelejas datiem⁸³ 2024. gadā valsts kapitālsabiedrības valsts budžetā nodokļos un nodevās iemaksāja šādas summas: AS "Latvenergo" (koncerns) – 167,5 milj. eiro, VAS "Latvijas Valsts meži" – 147,4 milj. eiro, VAS "Latvijas dzelzceļš" (koncerns) – 71,6 milj. eiro, AS "AirBaltic Corporation" – 51,7 milj. eiro, VAS "Valsts nekustamie īpašumi" – 43,4 milj. eiro, VAS "Starptautiskā lidosta Rīga" – 21,6 milj. eiro, VAS "Latvijas Pasts" – 19,2 milj. eiro, AS "Latvijas autoceļu uzturētājs" – 11,5 milj. eiro, AS "Pasažieru vilciens" – 9,3 milj. eiro un SIA "Latvijas Nacionālais sporta centrs" – 1,3 milj. eiro.

- 75.** Kopumā valsts kapitālsabiedrību fiskālais piensums nav vienmērīgs, un daļa VKS darbojas ar negatīvu neto fiskālo plūsmu, kas norāda uz to atkarību no valsts finansējuma. Vienlaikus atsevišķas valsts kapitālsabiedrības nodrošina būtisku pozitīvu ieguldījumu, kompensējot citu VKS negatīvo fiskālo ietekmi. Tomēr ilgstoša ievērojama apmēra dotāciju nodrošināšana, nepietiekami izvērtējot šo kapitālsabiedrību darbības efektivitāti un dotāciju optimizācijas iespējas, var radīt papildu slogu valsts budžetam. **Tāpēc ir nepieciešams nodrošināt skaidru publisko pakalpojumu izmaksu un ar tiem saistīto valsts dotāciju nodalīšanu, lai sabiedrībai būtu saprotams, cik konkrētie publiskie pakalpojumi vai politikas iniciatīvas izmaksā. Tas varētu mazināt nepamatota un pārmērīga fiskālā sloga veidošanos valsts budžetā, kā arī nodrošinātu valsts sniegtā finansiālā atbalsta caurskatāmību.**
- 76.** Attiecībā uz valsts finansiālā atbalsta caurskatāmību jau šobrīd pastāv iespējas veikt uzlabojumus. Valsts kancelejas publiskotajā datu bāzē par VKS valsts budžetā veiktajām un no budžeta saņemtajām iemaksām ir pieejama sīkāka detalizācija par veiktajām iemaksām – UIN, IIN, VSAOI, PVN, NĪN un citu nodokļu un nodevu iemaksas, kā arī valsts budžetā iemaksātās dividendes. Savukārt par no budžeta saņemtajām iemaksām ir pieejama informācija tikai par kopējo summu. Lai arī detalizētāka informācija ir pieejama VKS gada pārskatos, ne vienmēr šī informācija viegli atrodama un skaidri strukturēta. **Vienuviet apkopota un strukturēta informācija par valsts finansiālo atbalstu VKS būtiski uzlabotu datu pieejamību, padarot valsts sniegto finansiālo atbalstu caurskatāmāku un vieglāk analizējamu. Tas savukārt ļautu objektīvāk izvērtēt atbalsta apjomu, tā pamatotību un samērīgumu.**
- 77.** **Latvijā ir uzlabojies gaidu vēstuļu pielietojums, kam ir potenciāls ievērojami uzlabot VKS darbību.** Gaidu vēstule ir dokuments, kas detalizē kapitālsabiedrības attīstības virzienus, vispārējos stratēģiskos, finanšu un nefinanšu mērķus, kā arī sniedz skaidrojumu par publiskas personas iecerēm, ko tā noteiktā laika periodā vēlas īstenot ar līdzdalību kapitālsabiedrībā⁸⁴. No desmit analizētajām valsts kapitālsabiedrībām deviņām ir publiski pieejama gaidu vēstule. VAS "Latvijas Pasts" gaidu vēstule tika apstiprināta 2025. gada 4. jūlijā⁸⁵, tomēr tā nav publiski pieejama nedz Satiksmes ministrijas, nedz VAS "Latvijas Pasts" mājaslapās.
- 78.** **Analizējot gaidu vēstulēs ietvertos finanšu mērķus tām VKS, kurām ir pieejami finanšu dati par gaidu vēstules pārskata periodu, var secināt, ka VAS "Starptautiskā lidosta Rīga", VAS "Valsts nekustamie īpašumi" un SIA "Latvijas Nacionālais sporta centrs" kopumā sasniedza 2024. gada finanšu mērķa rādītājus un arī virzās uz vidēja termiņa mērķu sasniegšanu. Savukārt**

⁸¹ Maxima | "Maxima Latvija" apgrozījums pērn audzis mēreni 2.6% apmērā, peļņa sarukusi par 10%

⁸² Klientu portfelis | "Rimi Latvia" apgrozījums audzis par 49,88 milj. EUR, sasniedzot 1,13 miljardus eiro

⁸³ Valsts kanceleja | Valsts budžetā veiktās un no budžeta saņemtās iemaksas

⁸⁴ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likums, 24.² panta pirmā daļa.

⁸⁵ Latvijas Pasts | Akcionāru sapulce 2025

AS "AirBaltic Corporation" 2025. gadā kopumā nerasniedza īstermiņa mērķus, kā arī nenotika virzība uz vidēja un ilgtermiņa finanšu mērķu sasniegšanu.

Gaidu vēstulē tika skaidri izteikta nostāja, ka AS "AirBaltic Corporation" ir jāveic patstāvīga un rentabla saimnieciskā darbība, bez turpmākā papildu finansiālā valsts atbalsta. Tomēr jau 2025. gadā no valsts budžeta nācās veikt līdzieguldījumu kopā ar aviokompāniju *Lufthansa*, lai nodrošināti likviditāti 25 miljonu eiro apmērā, ko nosaka emitēto obligāciju noteikumi. Pārējām VKS gaidu vēstulēs uzskaitītie finanšu mērķi attiecas uz 2025. gadu vai vēlāku periodu, līdz ar to faktiskie finanšu dati vēl nav pieejami un to analīze sekos turpmākajos Uzraudzības ziņojumos.

- 79. Desmit valsts kapitālsabiedrību veiktā analīze liecina, ka šobrīd būtiskus fiskālos riskus rada AS "AirBaltic Corporation" (airBaltic) un VAS "Latvijas dzelzceļš" (LDz).** Šobrīd airBaltic finansiālā situācija ir kritiska. Jau divus gadus pēc kārtas aviokompānija strādāja ar ievērojamiem zaudējumiem: 2024. gadā – 118,2 milj. eiro un 2025. gadā – 44,3 milj. eiro⁸⁶. Pašu kapitāls ir negatīvs (-183,6 milj. eiro 2025. gadā), kas liecina par būtiskām strukturālām problēmām uzņēmuma finansēs. Arī starptautiskā reitingu aģentūra *Fitch Ratings* ir pazeminājusi airBaltic kredītreitingu līdz CCC+, kas nozīmē būtisku kredītrisku⁸⁷. To atspoguļo arī finanšu tirgi – airBaltic obligāciju ienesīgums šobrīd sasniedz 58%, kas liecina par paaugstinātu investoru pieprasīto riska prēmiju⁸⁸. Uzņēmuma emitēto obligāciju noteikumi paredz minimālās likviditātes prasību 25 miljonu eiro apmērā katra ceturkšņa beigās. Tomēr airBaltic nespēj patstāvīgi nodrošināt šādu likviditāti. Par to liecina pagājušā gada augustā veiktais valsts līdzieguldījums 14 milj. eiro apmērā airBaltic pamatkapitālā kopā ar aviokompāniju *Lufthansa*. Arī šobrīd airBaltic no valsts lūdz īstermiņa aizdevumu 30 milj. eiro apmērā ar atmaksas termiņu līdz 2026. gada 31. augustam⁸⁹. Nepieciešamību pēc aizdevuma airBaltic pamato ar militārā konflikta Tuvajos Austrumos izraisīto aviācijas degvielas cenu kāpumu. Tomēr airBaltic jau pirms militārā konflikta eskalācijas saskārās ar problēmām nodrošināt likviditāti atbilstoši emitēto obligāciju noteikumiem. Juridiski tas būtu aizdevums, tomēr pēc ekonomiskās būtības to varētu interpretēt kā subsīdiju, jo ir maz ticams, ka privātais investors izvēlētos veikt tik riskantu aizdevumu. Šādā interpretācijā tas nebūtu klasificējams kā finanšu darījums un negatīvi ietekmētu VVBB. Turklāt šis aizdevums risinātu tikai īstermiņa problēmas, jo tiek novērtēts, ka airBaltic darbības nodrošināšanai nākamajā ziemas sezonā varētu būt nepieciešami 100–150 milj. eiro⁹⁰. **Pēc iespējas ātrāk ir nepieciešams stabilizēt airBaltic finanšu situāciju un piesaistīt stratēģisko investoru. Valdībai ir jāuzņemas aktīva loma šo mērķu sasniegšanā, lai tas turpmāk vairs nebūtu slogs Latvijas budžetam.**
- 80. Valsts kontrole 2025. gada revīzijas ziņojumā⁹¹ norādīja, ka valsts sākotnējais nodoms bija atgūt Covid-19 laikā airBaltic veikto ieguldījumu, tomēr netika izstrādāts pietiekami konkrēts plāns, kā tas praktiski tiktu īstenots dažādu tirgus scenāriju gadījumā.** Saskaņā ar ziņojumu, Satiksmes ministrijas īstenotā airBaltic uzraudzība nav bijusi pietiekama un proaktīva, īpaši stratēģiski svarīgu lēmumu pieņemšanā. Satiksmes ministrija pārsvarā palāvās uz uzņēmuma padomes darbu un pilnvērtīgi neizvērtēja, kā airBaltic saistības un biznesa lēmumi ietekmēs valsts iespējas

⁸⁶ AirBaltic 2025. gada pārskats

⁸⁷ Fitch Ratings | Air Baltic Corporation AS

⁸⁸ TradingView | AS Air Baltic Corporation 14.5% 14-AUG-2029, skatīts 07.04.2026.

⁸⁹ LSM | Valdība lūgs Saeimu apstiprināt 30 miljonu eiro īstermiņa aizdevumu "airBaltic"

⁹⁰ LSM | Valdība lūgs Saeimu apstiprināt 30 miljonu eiro īstermiņa aizdevumu "airBaltic"

⁹¹ Valsts kontrole | Kā valsts uzraudzīja Covid-19 laikā veikto ieguldījumu airBaltic?

atgūt ieguldītos līdzekļus vai kādi papildu riski no tā var rasties valsts budžetam. Līdz ar to Valsts kontrole secināja, ka **valsts līdz šim drīzāk ir darbojusies kā finansējuma avots, nevis pietiekami kvalificēts un prasīgs kapitālsabiedrības akciju īpašnieks.**

- 81. Sarūkot austrumu–rietumu kravu tranzītam, ir būtiski palielinājies valsts sniegtais finansiālais atbalsts VAS "Latvijas Dzelzceļš" (LDz).** Finanšu līdzsvara nodrošināšanai⁹² 2020.–2025. gadā no valsts budžeta tika veikti līdzsvara maksājumi ar kopējo summu 136,0 milj. eiro apmērā. LDz 2025. gadu noslēdza ar zaudējumiem 25,7 milj. eiro apmērā, līdz ar to ir sagaidāms vēl viens finanšu līdzsvara maksājums 24,5 milj. eiro apmērā⁹³. Papildus LDz saņem arī dotācijas dzelzceļa infrastruktūras un apkopes vietu uzturēšanai – 2024. gadā 50,7 milj. eiro⁹⁴ un 2025. gadā 49,7 milj. eiro⁹⁵. Lai gan šie izdevumi ir iekļauti budžetā un tieši neietekmē plānoto VVBB, tas ir papildus izdevumu slogs, ko būtu iespējams novirzīt svarīgākiem mērķiem aizsardzības, veselības aprūpes vai izglītības nozarēs. **Tāpēc ir būtiski izstrādāt uz ekonomisko ilgtspēju un konkurētspēju vērstu dzelzceļa nozares stratēģiju, kas ļautu mazināt atkarību no valsts atbalsta, efektīvāk izmantot infrastruktūru un pakāpeniski samazināt slogu uz valsts budžetu.**

3.2. Fiskālie riski un citi jautājumi

- 82. Joprojām ir aktuāli riski saistībā ar finansējuma avotiem *Rail Baltica* būvniecībai.** *Rail Baltica* projekta pamatattīstības būvniecību atbilstoši TEN-T regulai⁹⁶ Baltijas valstīm jāīsteno līdz 2030. gadam. Lai samazinātu izmaksas un sasniegtu ES regulā noteikto termiņu, Baltijas valstis ir vienojušās īstenot projektu divās kārtās, paredzot pabeigt pirmo kārtu līdz 2030. gadam. Tomēr arī pirmās kārtas īstenošanai joprojām trūkst ievērojams finansējuma apmērs. Publiskajā telpā izskanējušas aplēses par aptuveni 3–4 miljardu eiro⁹⁷ iztrūkumu, tomēr aktuāls un oficiāli apstiprināts novērtējums šobrīd nav pieejams, jo joprojām nav pabeigta pirmās kārtas pamatattīstības projektēšana. Šobrīd 2021.–2027. gada plānošanas perioda Eiropas Infrastruktūras savienošanas instrumenta (EISI) finansējuma piešķiršana ir noslēgusies. Papildus nepieciešamo finansējumu *Rail Baltica* projekta īstenošanai ir plānots piesaistīt no nākamā ES daudzgadu budžeta 2028.–2034. gada plānošanas periodā. Tāpat netiek izslēgta arī iespējamā PPP īstenošana. **Padome aicina pēc iespējas ātrāk precizēt projekta izmaksu novērtējumu un izstrādāt fiskāli atbildīgu finansēšanas plānu, vienlaikus rūpīgi izvērtējot aizņemšanās un PPP risinājumu ietekmi uz valsts parādu un deficītu.**
- 83. Pēdējos gados bija vērojams straujš atlīdzības izdevumu pieaugums publiskajā sektorā** – 2024. gadā konsolidētā kopbudžeta atlīdzības izdevumi pieauga par 13,4% un 2023. gadā par 15,4%. Saistībā ar straujo atlīdzības izdevumu pieaugumu 2025. gadā atlīdzības fondam tika noteikts līdz 2,6% pieauguma ierobežojums. Faktiski atlīdzības izdevumi 2025. gadā pieauga par 6,4%. Tas pārsniedz 2,6% ierobežojumu, tomēr tas ir ievērojami mazāks pieaugums nekā bija vērojams 2024. gadā un 2023. gadā. Atlīdzības izdevumu pieaugums virs 2,6% varētu būt skaidrojams ar minimālās

⁹² Dzelzceļa likums, 9. panta 4. daļa.

⁹³ VAS "Latvijas dzelzceļš" neauditēts finanšu pārskats par 2025. gadu

⁹⁴ VAS "Latvijas dzelzceļš" 2024. gada gada pārskats

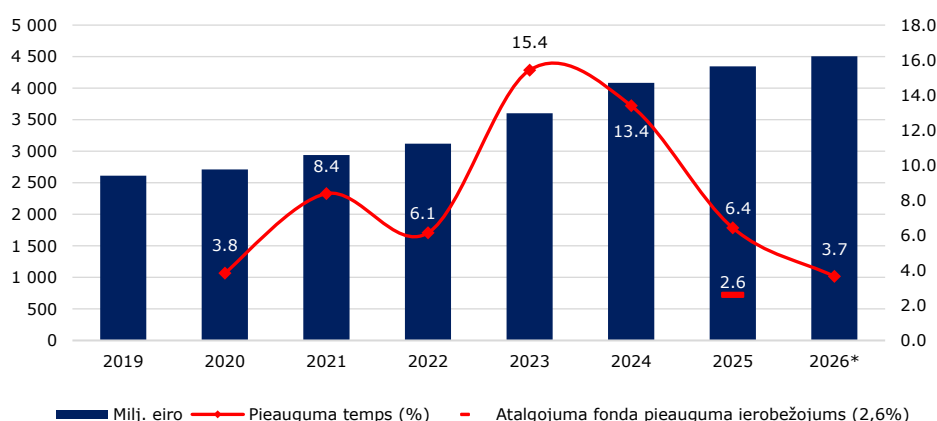
⁹⁵ VAS "Latvijas dzelzceļš" neauditēts finanšu pārskats par 2025. gadu

⁹⁶ EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA (ES) 2024/1679 (2024. gada 13. jūnijs) par Savienības pamatnostādņēm Eiropas transporta tīkla attīstībai un ar ko groza Regulas (ES) 2021/1153 un (ES) Nr. 913/2010 un atceļ Regulu (ES) Nr. 1315/2013

⁹⁷ LSM | Kas notiek ar «Rail Baltica»? Ar piešķirtiemi 600 miljoniem eiro pietiek ceturtdaļai pamatattīstības, trūkst vismaz 4 miljardu

algas palielināšanos no 700 eiro līdz 740 eiro un augstāku atlīdzības pieaugumu atsevišķos sektoros, piemēram, aizsardzības, iekšlietu, tieslietu un izglītības sektoros. Atlīdzības izdevumu pieaugumam virs 2,6% būtu jāveic detalizētāka analīze un jāinformē sabiedrība ar konkrētiem skaidrojumiem par ierobežojuma pārsnieguma iemesliem. Saistībā ar publiskā sektora atlīdzības izdevumu ierobežojumu, sabiedriskajā sektorā vidējās algas augušas nedaudz lēnāk kā privātajā sektorā. Vidējā bruto darba samaksa 2025. gadā pieaugs par 7,7% salīdzinājumā ar 2024. gadu, privātajā sektorā sasniedzot 8,1% pieaugumu, bet sabiedriskajā sektorā 7,0% pieaugumu⁹⁸. Arī šogad valdība ir apņēmusies ierobežot atlīdzības izdevumu pieaugumu publiskajā sektorā – ir noteikts ierobežojums naudas balvām līdz 50% no mēnešalgas, atcelta novērtējuma prēmija par 2026. gadu⁹⁹ un noteikts ierobežojums piemaksām līdz 20%¹⁰⁰. Balstoties uz 2026. gada budžeta likumā konsolidētā kopbudžetā plānotajiem atlīdzības izdevumiem, 2026. gada atlīdzības izdevumu pieaugums varētu būt aptuveni 3,7%. Faktiski šī gada pirmajos divos mēnešos ir vērojams mērens atlīdzības izdevumu pieaugums 2,7% apmērā. **Atlīdzības izdevumu pieauguma tempa palēnināšanās publiskajā sektorā vērtējama pozitīvi, jo tā liecina par fiskālās disciplīnas atjaunošanos un veicina valsts konkurētspēju. Vienlaikus ir svarīgi nodrošināt šīs tendences ilgtspēju arī vidējā termiņā.**

3.2.1. att. Atlīdzības izdevumi 2019.–2026*. gadā (milj. eiro; kreisā ass) un atlīdzības izdevumu pieauguma temps (%; labā ass)

Avots: FM

*Budžeta likumā plānotie atlīdzības izdevumi 2026. gadam.

- 84. FDP atkārtoti vērš uzmanību finanšu līdzekļu piešķiršanai no valsts budžeta programmas 02.00.00 "Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem" (turpmāk – LNG).** FDP vairākkārtēji savos Uzraudzības ziņojumos ir norādījusi, ka līdzekļi no šīs programmas nereti tiek novirzīti pasākumiem, kuri īsti nav neparedzami gadījumi. Piemēram, no programmas ievērojamas summas tiek piešķirtas sporta pasākumiem¹⁰¹,

⁹⁸ CSP | Strādājošo mēneša vidējā darba samaksa (DSV010)

⁹⁹ Par valsts budžetu 2026. gadam un budžeta ietvaru 2026., 2027. un 2028. gadam, 79. un 82. pants.

¹⁰⁰ Noteikumi par piemaksu noteikšanas kārtību un to apmēru valsts un pašvaldību institūcijās 2026. gadā

¹⁰¹ MK sēde 20.05.2025. protokols Nr.20 29.5

102, 103, 104, 105, 106, 107, pedagogu atalgojumam^{108, 109, 110} un citiem pasākumiem¹¹¹. Par šo pasākumu norisi bija zināms laicīgi un to finansēšanas nepieciešamība būtu jāvērtē budžeta procesa ietvaros. Šāda prakse arī mazina uzticēšanos budžeta procesam. Arī plānotā LNG līdzekļu piešķiršana reģionālās nozīmes sabiedriskajam transportam¹¹² neliecina par labu praksi, jo reģionālie sabiedriskie pārvadājumi nav neparedzami vai pēkšņi izdevumi. Šāda situācija vairāk norāda uz strukturālām problēmām sabiedriskā transporta finansēšanas modelī. **Tāpēc ir nepieciešams precizēt normatīvo bāzi budžeta programmas 02.00.00 "Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem" līdzekļu izmantošanai, lai novērstu budžeta programmas nepamatotu izmantošanu.**

- 85.** Pagājušā gada budžeta procesa ietvarā prioritārajam pasākumam "Medikamentu pieejamības stiprināšana medikamentu cenu segmentā līdz 10 eiro un personām ar invaliditāti (farmācijas pakalpojuma līdzfinansējuma korekcija)" tika piešķirti 9,6 milj. eiro, bet jau šī gada sākumā no prioritārā pasākuma finansējuma tiek plānota pārdale 5,4 milj. eiro apmērā 2026. gadā un 1,7 milj. eiro apmērā 2027. gadā un turpmāk uz citām veselības aprūpes nozares programmām¹¹³. Tas tiek skaidrots ar to, ka no šī gada 1. janvāra tehniski nebija iespējams ieviest pasākumu, kā arī šim pasākumam ir nepieciešams mazāks finansējums nekā sākotnēji paredzēja. **Šāda pārdale jau pašā gada sākumā neliecina par labu finanšu pārvaldību un lietderīgu budžeta līdzekļu izmantošanu.**
- 86. Likuma "Par valsts budžetu 2026. gadam un budžeta ietvaru 2026., 2027. un 2028. gadam" 61. un 62. pants ļauj palielināt apropriāciju līdzfinansējuma nodrošināšanai jaunu dižpasākumu¹¹⁴ organizēšanai un jaunu ārvalstu filmu uzņemšanai Latvijā.** 2025. gadam apropriācija tika palielināta par 4,2 milj. eiro, 2026. gadam par 3,0 milj. eiro un 2027. gadam par 0,3 milj. eiro^{115,116}. Informatīvajā ziņojumā par 2025. gadā piešķirto valsts budžeta līdzfinansējumu ārvalstu filmu uzņemšanai un dižpasākumu organizēšanai¹¹⁷ tiek sniegta informācija par ekonomisko atdevi valsts budžetā no dižpasākumu organizēšanas un jaunu ārvalstu filmu uzņemšanas Latvijā. Ekonomiskā atdeve tiek norādīta kā prognozētie PVN ieņēmumi pret valsts budžeta līdzfinansējumu. Ziņojumā norādīts, ka 2025. gadā notikušajā projektu iesniegumu atlasē tika apstiprināti 17 projekti (15 ir ārvalstu filmu uzņemšanas projekti un 2 dižpasākumu organizēšanas projekti), kur tiek prognozēti PVN ieņēmumi 99,8% apmērā no piešķirtā valsts budžeta līdzfinansējuma. Informatīvajā ziņojumā nav sniegti nedz prognozēto PVN ieņēmumu aprēķini, nedz izmantotā metodoloģija. **Lai nodrošinātu budžeta finanšu resursu izlietojuma lietderības un caurskatāmības principu ievērošanu, būtu nepieciešams norādīt vismaz izmantoto metodoloģiju un tās pamatā esošos pieņēmumus.**

¹⁰² MK sēde 22.07.2025. protokols Nr.29 45.§

¹⁰³ MK sēde 22.07.2025. protokols Nr.29 46.§

¹⁰⁴ MK sēde 02.12.2025. protokols Nr.50 25.§

¹⁰⁵ MK sēde 02.12.2025. protokols Nr.50 27.§

¹⁰⁶ MK sēde 02.12.2025. protokols Nr.50 28.§

¹⁰⁷ MK sēdes 2024. gadā (protokoli Nr.8 34.§; Nr.11 10.§; Nr.11 11.§; Nr.17 11.§; Nr.27 39.§; Nr.33 39.§; Nr.33 40.§; Nr.54 30.§)

¹⁰⁸ MK sēde 22.07.2025. protokols Nr.29 58.§

¹⁰⁹ MK sēde 30.09.2025. protokols Nr.40 19. §

¹¹⁰ MK sēdes 2024. gadā (protokoli Nr.36 21.§; Nr.40 33.§; Nr.49 13.§; Nr.36 21.§; Nr.40 33.§; Nr.40 33.§)

¹¹¹ MK sēde 19.08.2025. protokols Nr.32 44.§

¹¹² MK sēde 10.02.2026. protokols Nr.6 29.§

¹¹³ MK sēde 17.02.2026. protokols Nr.7 27.§

¹¹⁴ Dižpasākums – starptautiska mēroga pasākums, kuru organizē, deleģē vai kura sadarbības partneris ir pasaules vai Eiropas mēroga organizācija un kurš rada būtisku ietekmi uz Latvijas tautsaimniecību, piesaistot vismaz 5000 ārvalstu apmeklētāju un dalībnieku, kas Latvijas tūristu mītnēs vai īstermiņa ires mītnēs pavada vismaz divas nakts (likumi.lv).

¹¹⁵ MK sēdes 03.06.2025. rīkojums Nr. 317 (prot. Nr.22 2. §)

¹¹⁶ MK sēdes 16.09.2025. rīkojums Nr. 574 (prot. Nr. 37 7. §)

¹¹⁷ Informatīvais ziņojums par 2025. gadā piešķirto valsts budžeta līdzfinansējumu ārvalstu filmu uzņemšanai un dižpasākumu organizēšanai

- 87. Padome norāda, ka šādu pasākumu ekonomiskās un fiskālās ietekmes precīza novērtēšana ir ierobežota, ņemot vērā metodoloģiskos izaicinājumus.** Fiskālais risks rodas gadījumā, ja piešķirtais līdzfinansējums pārsniedz no pasākuma gūtos papildu ieņēmumus, tādējādi radot negatīvu ietekmi uz VVBB. Tāpat, piešķirot papildus līdzekļus konkrētai nozarei, tiek radīts precedents, kas var motivēt arī citas nozares nākt ar līdzīgiem pieprasījumiem, ietekmējot fiskālās disciplīnas ievērošanu ilgtermiņā. Arī Finanšu ministrija Fiskālo risku deklarācijā ir identificējusi šādu fiskālo risku, un norāda, ka šobrīd šis atbalsta mehānisms tiek izmantots pārmērīgi un neatbilstoši tā sākotnējam mērķim. **Padome atzinīgi vērtē iniciatīvu atbalstīt ārvalstu filmu uzņemšanu Latvijā, tomēr aicina to nedarīt uz budžeta deficīta pieauguma rēķina.**
- 88. Šobrīd tiek virzīta iespējama publiskā un privātā partnerība (PPP) nacionālā futbola stadiona būvniecības projekta īstenošanai.** Padome norāda, ka sporta infrastruktūra bieži vien tiek subsidēta. Piemēram, SIA "Latvijas Nacionālais sporta centrs" 2024. gadā saņēma 1,3¹¹⁸ milj. eiro dotāciju no valsts budžeta saimnieciskās darbības nodrošināšanai, savukārt SIA "Olimpiskais centrs "Ventspils"" 2024. gadā saņēma 2,2¹¹⁹ milj. eiro finansiālo atbalstu no Ventspils valstspilsētas pašvaldības budžeta uzturēšanas izdevumu segšanai un darbības nodrošināšanai. Informatīvajā ziņojumā "Par jauna nacionālā futbola stadiona būvniecības projekta īstenošanas alternatīvām"¹²⁰ secināts, ka futbola stadiona būvniecības īstenošanas gadījumā valstij vai Rīgas pašvaldībai, visticamāk, būs pilnībā vai daļēji jāuzņemas pieprasījuma risks, sedzot finansējuma deficītu vai nodrošinot dotāciju privātajam partnerim aizņēmuma apkalpošanai un saimnieciskās darbības nodrošināšanai. Nepieciešamais ikgadējās dotācijas apmērs indikatīvi novērtēts 4,9–5,8 milj. eiro apmērā atkarībā no būvniecības scenārija. **Padome aicina FM sekot līdzi futbola stadiona PPP koncepcijas izstrādei un nepieļaut, ka projekta izmaksas, īpaši uzturēšanas izdevumi, nākotnē kļūst par papildu slogu valsts budžetam.**
- 89. Padome atkārtoti vērš uzmanību Uzturlīdzekļu garantiju fonda darbībai, kas ir kļuvis par ievērojamu fiskālo slogu budžetam.** Pēdējos piecos gados ik gadu vidēji 53,2 milj. eiro tiek izmaksāti uzturlīdzekļos. Izmaksātie uzturlīdzekļi galvenokārt tiek finansēti no valsts budžeta dotācijām (vidēji 80,8%), papildus tiek izmantoti arī regresa kārtībā atgūtie līdzekļi. Lietuvā izmaksāto uzturlīdzekļu apjoms ir vairāk nekā divas reizes mazāks (2024. gadā 20,0 milj. eiro¹²¹), savukārt Igaunijā gandrīz piecas reizes mazāks (2025. gadā 11,6 milj. eiro¹²²). Arī uzturlīdzekļu nemaksātāju parāds pieaug katru gadu, kur 2024. gada beigās uzturlīdzekļu nemaksātāju kopējā parāda summa fondam veidoja 572,9¹²³ milj. eiro. Uzturlīdzekļu nemaksātāju parāds Lietuvā ir trīs reizes mazāks (180,0 milj. eiro). Padome pozitīvi vērtē regresa kārtībā atgūto līdzekļu pieaugumu, kā arī valsts dotācijas samazināšanos pēdējos gados. Tomēr **Padome norāda, ka šī politika izmaksā ievērojami vairāk nekā Lietuvā un Igaunijā. Tas varētu būt savlaicīgi neidentificēts fiskālais risks, tāpēc būtu nepieciešams veikt Uzturlīdzekļu garantiju fonda darbības analīzi.**

¹¹⁸ SIA "Latvijas Nacionālais sporta centrs" 2024. gada pārskats

¹¹⁹ SIA "Olimpiskais centrs "Ventspils"" 2024. gada pārskats

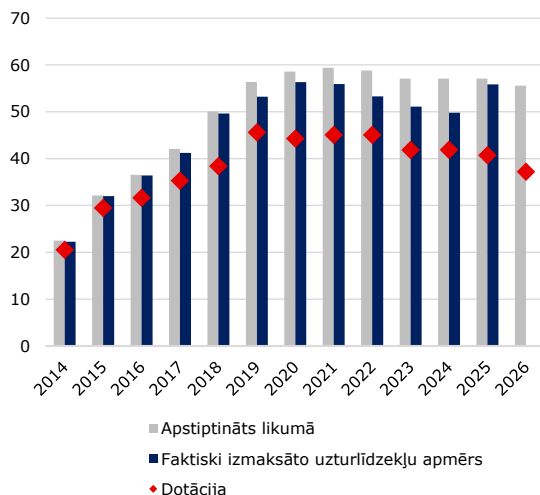
¹²⁰ Informatīvais ziņojums "Informatīvais ziņojums "Par jauna nacionālā futbola stadiona būvniecības projekta īstenošanas alternatīvām"

¹²¹ Sodra | Sodra pays benefits in the event of parental failure: EUR 20 million per year

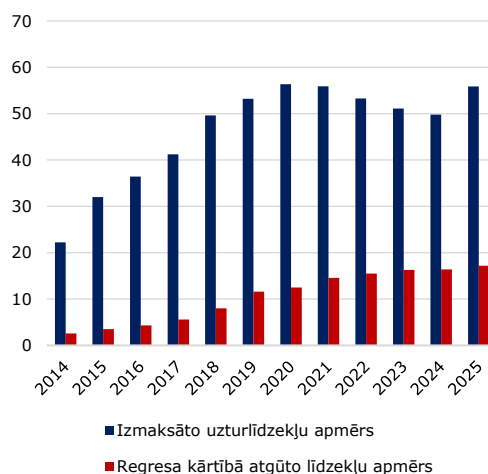
¹²² Sotsiaalkindlustusamet | Statistika

¹²³ Grozījumi Uzturlīdzekļu garantiju fonda likumā

3.2.2. att. Plānotais un faktiski izmaksātais uzturlīdzekļu apmērs 2014.-2025. gadā, un piešķirtā valsts dotācija (milj. eiro)

3.2.3. att. Izmaksāto uzturlīdzekļu apmērs un regresa kārtībā atgūto līdzekļu apmērs 2014.-2025. gadā (milj. eiro)

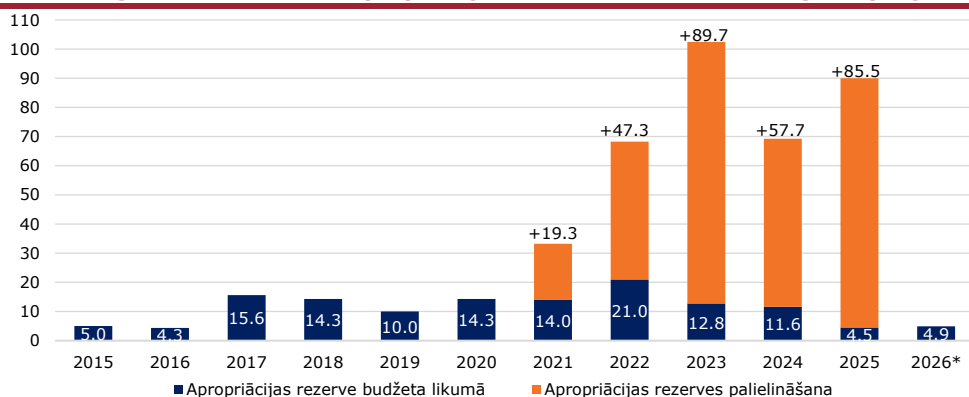
Avots: UGF¹²⁴, Budžeta likums¹²⁵

- 90. Likuma par budžetu un finanšu vadību 9.¹ pants paredz, ka ministrijas un citas centrālās valsts iestādes var pieprasīt iepriekšējā gadā neizlietoto asignējumu tekošajā gadā no budžeta resora "74. Gadskārtējā valsts budžeta izpildes procesā pārdalāmais finansējums" programmas 01.00.00 "Apropriācijas rezerve". Savukārt atbilstoši 9.¹ panta 6. daļai finanšu ministram ir tiesības palielināt šīs programmas apropriāciju, kas tiešā veidā negatīvi ietekmē VVBB un ir pieaugošs fiskālais risks. Kopš likuma grozījuma, kas stājās spēkā 2021. gada 1. janvārī, budžeta programmā "Apropriācijas rezerve" ik gadu tikusi palielināta apropriācija, kur vislielākais palielinājums bija 2023. gadā par 89,7 milj. eiro. No finanšu vadības viedokļa neizlietoto budžeta asignējumu pārvešana uz nākamo saimniecisko gadu var uzlabot budžeta izpildes efektivitāti un mazināt tendenci gada beigās pastiprināti tērēt budžeta līdzekļus. Tomēr tas var radīt negatīvu ietekmi uz budžeta deficītu tajā gadā, kad rezerves tiek aktīvi izlietotas. Padome apzinās šī mehānisma pozitīvās puses – racionālāku, elastīgāku un nesasteigtu budžeta līdzekļu izlietošanu, tomēr tas pasliktina budžeta vadības iespējas un samazina budžeta deficīta kontroli. Tāpēc Padome uzskata, ka programmai "Apropriācijas rezerve" budžeta likumā jāparedz analītiski pamatots un prognozēs balstīts apropriācijas apmērs, lai mazinātu būtiskas apropriācijas palielināšanas risku kārtējā gadā un ar to saistīto negatīvo ietekmi uz VVBB.**

¹²⁴ UGF | Publiskie gada pārskati

¹²⁵ Likums "Par valsts budžetu 2026. gadam un budžeta ietvaru 2026., 2027. un 2028. gadam", 4. pielikums.

3.2.4. att. Programma 01.00.00 "Apropriācijas rezerve" 2015.–2026*. gadā (milj. eiro)

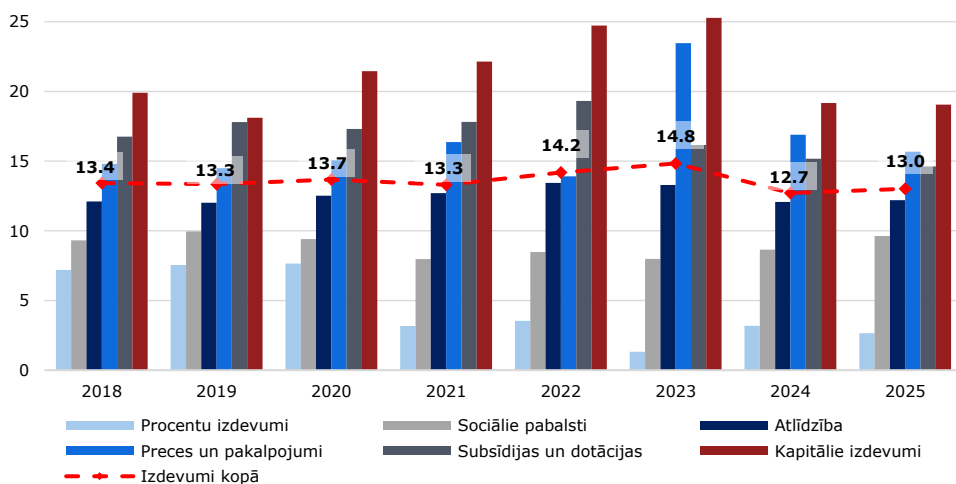

Avots: TAP portāls¹²⁶, Budžeta likums¹²⁷

*Lēmums par apropriācijas rezerves palielinājumu 2026. gadā vēl nav pieņemts.

91. Viens no galvenajiem argumentiem par labu likuma grozījumiem, kas paredz programmas "Apropriācijas rezerve" apropriācijas palielināšanu atbilstoši pieprasītajiem iepriekšējā gadā neizlietotajiem asignējumiem, ir racionālāks budžeta līdzekļu izlietojums gada beigās. Kopumā gada noslēgumā, īpaši decembrī, ir raksturīgi lielāki budžeta izdevumi. Attēlā 3.2.5. ir redzams decembra izdevumu īpatsvars kopējos gada izdevumos, kā arī sīkāks dalījums pa izdevumu veidiem. Izdevumu pieaugumu decembrī galvenokārt nosaka subsīdiu un dotāciju, kapitālo izdevumu, preču un pakalpojumu, kā arī atlīdzību kāpums. **Kopumā nav vērojama izteikta decembra tēriņu mazināšanās tendence kopš minētajiem likuma grozījumiem, tomēr pēdējos divos gados decembra izdevumu īpatsvars ir bijis viszemākais aplūkotajā periodā (2018–2025), kas vērtējams pozitīvi. Padome aicina turpināt nodrošināt racionālu un nesasteigtu budžeta līdzekļu izmantošanu.**

3.2.5. att. Decembra izdevumu īpatsvars kopējos izdevumos un pa izdevumu veidiem 2018.–2025. gadā (%)

¹²⁶ Par apropriācijas palielināšanu budžeta resora "74. Gadskārtējā valsts budžeta izpildes procesā pārdalāmais finansējums" programmā 01.00.00 "Apropriācijas rezerve"

¹²⁷ Likums "Par valsts budžetu 2026. gadam un budžeta ietvaru 2026., 2027. un 2028. gadam", 4. pielikums

Akots: Valsts kases dati, FDP aprēķini

92. Šī gada martā tika pieņemti MK noteikumi Nr. 139 "Kārtība, kādā akreditētie valsts muzeji var saņemt valsts garantētu apdrošināšanu starptautisku izstāžu rīkošanai"¹²⁸. Vienlaikus likumā par valsts budžetu kārtējam gadam un vidēja termiņa budžeta ietvaru tiks paredzētas tiesības finanšu ministram palielināt apropriāciju Kultūras ministrijas izdevumiem atlīdzības izmaksāšanai, kā arī noteikts maksimāli pieļaujamais garantiju apmērs kārtējam gadam. Kompensācijas mehānisms var ietvert gan restaurācijas izmaksas un vērtības samazinājumu, gan pilnu eksponāta vērtības atlīdzināšanu zuduma vai zādzības gadījumā. Tiek novērtēts, ka valsts garantiju sistēmas ietvaros garantētā izstāžu kopējā vērtība varētu būt aptuveni 50 milj. eiro gadā (aptuveni 0,1% no IKP)¹²⁹. Fiskālo risku vispārējās vadības ietvars paredz ikgadēju fiskālā riska iestāšanās varbūtības un fiskālās ietekmes novērtēšanu, kā arī nepieciešamības gadījumā fiskālā nodrošinājuma rezerves izveidi. Tomēr 2025. gada Fiskālo risku deklarācijā fiskālā nodrošinājuma rezerve šim riskam pašlaik netiek veidota, jo riska iestāšanās varbūtība tiek novērtēta tuvu 0%. ES dalībvalstu pieredze Valsts garanta sistēmas ietvaros liecina, ka bojājumu vai zaudējumu iestāšanās varbūtība ir zema¹³⁰. Tomēr nesenie notikumi muzeju vidē ir aktualizējuši jautājumu par muzeju drošību. Spilgts piemērs tam ir dārglietu zādzība no Luvras muzeja Francijā 2025. gada rudenī, kur nozagto objektu kopējā vērtība tiek novērtēta 88 milj. eiro apmērā¹³¹, savukārt šī gada martā no muzeja Itālijā tika nozagtas Renuāra, Sezana un Matisa gleznas, kuru kopējā vērtība tiek novērtēta 9 milj. eiro apmērā¹³². Lai gan maksimālais garantijas apmērs tiks noteikts budžeta likumā kārtējam gadam, noteiktie griesti tiks pārskatīti katru gadu un potenciāli var būt pakļauti politiskajam spiedienam un īstermiņa prioritātēm, tāpēc šāda pieeja nenodrošina stabilu un paredzamu ierobežojumu. Turklāt tā neierobežo individuālu garantiju piešķiršanu un neparedz kritērijus riska sadalei starp izstādēm, kas var radīt situāciju, kurā valsts risks koncentrējas vienā vai vairākās augstas vērtības izstādēs. **Fiskālās disciplīnas padomes ieskatā būtu lietderīgi noteikt konkrētus limitus garantijas apmēram MK noteikumos. Padome arī rekomendē veidot fiskālo nodrošinājuma rezervi šim fiskālajam riskam. Tas stiprinātu fiskālo risku pārvaldību un mazinātu iespēju, ka nelabvēlīgu notikumu gadījumā valsts budžetam rastos papildu slogs.**
93. Latvijā nodokļu ieņēmumi attiecībā pret IKP ir zemāki nekā vidēji ES. 2024. gadā nodokļu ieņēmumi Latvijā veidoja 34,7% no IKP, turpretī ES vidējais rādītājs bija 39,3% no IKP. Nodokļu ieņēmumu apmēru procentos no IKP nosaka nodokļu politika, ekonomikas struktūra, darba tirgus situācija, ienākumu līmenis, kā arī ēnu ekonomika. Ēnu ekonomika samazina nodokļu ieņēmumus, kas savukārt ierobežo valsts budžeta iespējas un fiskālo telpu. Arī starptautiskās institūcijas, Eiropas Komisija¹³³ un SVF¹³⁴, norāda, ka Latvijas nodokļu ieņēmumi pret IKP ir zem ES vidējā rādītāja un iesaka mazināt ēnu ekonomiku, stiprinot nodokļu nomaksas disciplīnu. Nepastāv vienota un pilnīgi precīza metode ēnu ekonomikas īpatsvara aprēķināšanai,

¹²⁸ MK noteikumi Nr. 139 "Kārtība, kādā akreditētie valsts muzeji var saņemt valsts garantētu apdrošināšanu starptautisku izstāžu rīkošanai"

¹²⁹ Informatīvais ziņojums "Fiskālo risku deklarācija"

¹³⁰ Noteikumu projekta "Kārtība, kādā akreditētie valsts muzeji var saņemt valsts garantētu apdrošināšanu starptautisku izstāžu rīkošanai" anotācija

¹³¹ BBC | Stolen Louvre jewellery worth €88m

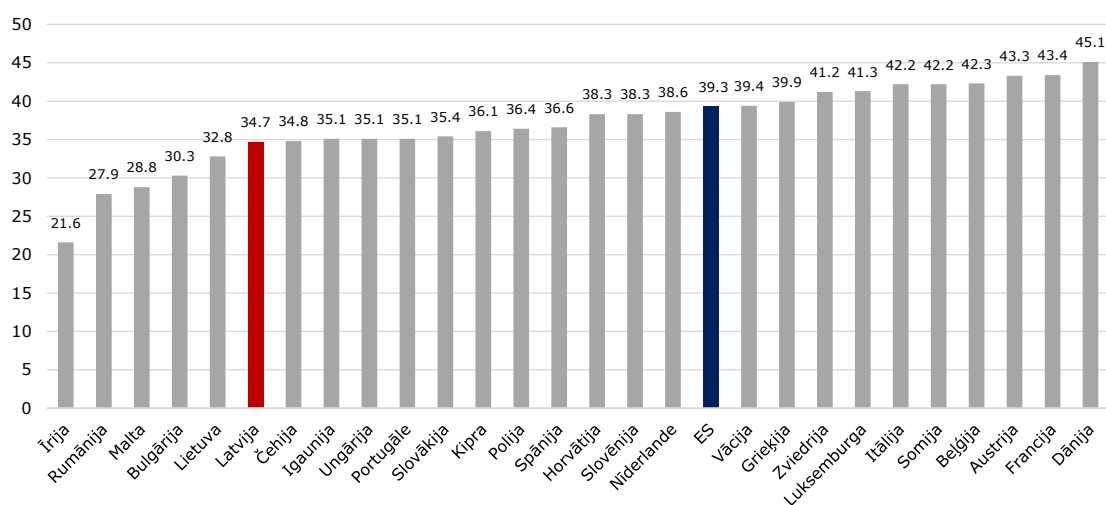
¹³² BBC | Thieves steal Renoir, Cézanne and Matisse paintings in three-minute Italian heist

¹³³ Eiropas Komisija | 2025. gada ziņojums par Latviju. Pavaddokuments dokumentam Ieteikums PADOMES IETEIKUMAM par Latvijas ekonomikas, sociālo, nodarbinātības, strukturālo un budžeta politiku

¹³⁴ IMF | Republic of Latvia: 2025 Article IV Consultation-Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for the Republic of Latvia

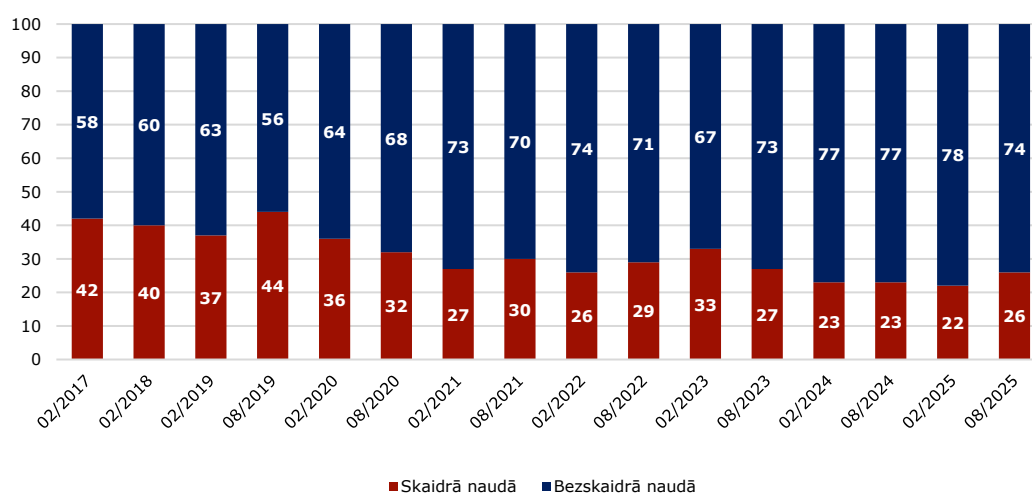
tāpēc ēnu ekonomikas novērtējumi ir tikai aptuveni. Ēnu ekonomikas apmērs Latvijā 2023. gadā dažādos avotos tiek novērtēts no 6,7% līdz 22,9% no IKP¹³⁵. Vēl viens netiešs rādītājs ēnu ekonomikas apmēra novērtēšanai ir skaidrās naudas maksājumu īpatsvars. Latvijas Banka kopš 2017. gada veic bezskaidrās un skaidrās naudas maksājumu monitoringu "Maksājumu radars". Pēdējais veiktais apsekojums 2025. gada augustā liecina, ka 26% maksājumu tika veikti skaidrā naudā un 74% ar bezskaidras naudas maksājumiem. **Lai gan kopumā kopš 2017. gada ir novērojama skaidrās naudas maksājumu īpatsvara samazināšanās tendence, dati liecina par zināmām svārstībām atsevišķos periodos. Tādēļ šis rādītājs norāda uz ilgtermiņa ēnu ekonomikas samazināšanās tendenci.**

3.2.6. att. Nodokļu ieņēmumi ES dalībvalstīs un ES vidēji 2024. gadā, % no IKP

Avots: Eurostat¹³⁶

3.2.7. att. Skaidrās un bezskaidrās naudas maksājumu īpatsvara dinamika 2017.–2025. gadā (%)

¹³⁵ Valsts kontrole | Vai valsts īstenotā pieeja ēnu ekonomikas ierobežošanai ir efektīva?

¹³⁶ Eurostat datu bāze [gov_10a_taxag], skatīts 26.03.2026.

Avots: Latvijas Banka¹³⁷

- 94. Ēnu ekonomikas ierobežošanas plāns 2024.–2027. gadam¹³⁸ ietver pasākumus ēnu ekonomikas mazināšanai.** Tomēr, balstoties uz Valsts kontroles veiktās lietderības revīzijas¹³⁹ secinājumiem, pašreizējā pieeja ēnu ekonomikas ierobežošanai nav pietiekami efektīva, jo Ēnu ekonomikas ierobežošanas plānā 2024.–2027. gadam ir iekļauti tādi pasākumi, kuriem nav tiešas ietekmes uz ēnu ekonomiku vai ir zema ietekme uz galvenajiem ēnu ekonomikas cēloņiem. Izvērtējot prioritāro nozaru (būvniecības nozare un veselības un sociālās aprūpes nozare) pamatotību, revidenti secinājuši, ka veselības nozarē ēnu ekonomikas izplatība ir salīdzinoši zema. Savukārt nozares ar ievērojami augstāku ēnu ekonomikas īpatsvaru nav iekļautas kā prioritāras. Revīzijā konstatēts, ka pastāv sadrumstalota institūciju atbildības sistēma, ēnu ekonomikas ierobežošanas pieeja ir vairāk vērsta uz procesu, nevis rezultātu, kā arī ēnu ekonomikas mazināšana netiek kompleksi apskatīta kopā ar nodokļu politiku. **Padome uzskata, ka ēnu ekonomikas mazināšana ir būtisks solis, lai palielinātu nodokļu ieņēmumu attiecību pret IKP, tāpēc aicina valdību pilnveidot un īstenot efektīvu pieeju ēnu ekonomikas ierobežošanai un regulāri izvērtēt tās rezultātus un ietekmi.**
- 95. Attīstīto valstu fiskālā politika kopš Covid-19 krīzes ir kļuvusi mazāk atbildīga, kas atspoguļojas sistemātiski paaugstinātos budžeta deficītos un pieaugošos valstu parādos.** Šīs tendences ir aktualizējušas diskusijas par fiskālās politikas ilgtspēju un tās iespējamo ietekmi uz starptautiskā finanšu sistēmas stabilitāti. Būtisks nenoteiktības avots ir ASV publisko finanšu ilgtspēja un ASV dolāra kā vadošās rezerves valūtas lomas pakāpeniska vājināšanās. 2025. gadā ASV valsts parāds¹⁴⁰ sasniedza 30,2 triljonus dolāru (99,4% no IKP), un saskaņā ar ASV Kongresa budžeta biroja (CBO) prognozēm¹⁴¹ 2036. gadā tas varētu pieaugt līdz 56,2 triljoniem dolāru (120,2% no IKP). Savukārt ASV dolāra īpatsvars globālajās ārvalstu valūtu rezervēs ir sarucis no 72% 1999. gadā līdz 57% šobrīd¹⁴², iezīmējot de-dolarizācijas tendenci¹⁴³. Vairāk nekā 65%¹⁴⁴ zelta cenas pieaugums gada laikā atspoguļo pieaugošās investoru bažas par valūtu vērtības samazināšanos. Arī CFA institūta globālais pētījums¹⁴⁵ norāda uz ASV publisko finanšu ilgtspējas riskiem un to, ka turpmāka ASV fiskālā bezatbildība varētu novest pie uzticības zuduma ASV dolāram un potenciāli destabilizēt globālos finanšu tirgus. **Kopumā šīs tendences norāda uz pieaugošu globālās finanšu sistēmas nestabilitāti un sistēmiskas krīzes risku, kas var radīt būtiskas negatīvas sekas, īpaši mazām atvērtām ekonomikām. Tāpēc Latvijai ir svarīgi sekot līdzi notikumiem un savlaicīgi stiprināt noturību, nodrošinot pietiekamu fiskālo telpu, ilgtspējīgu valsts parāda dinamiku, kā arī izstrādājot pārdomātu valsts rezervju un krīzes vadības politiku.**

¹³⁷ Latvijas Banka | Maksājumu radars

¹³⁸ Ēnu ekonomikas ierobežošanas plāns 2024.–2027. gadam

¹³⁹ Valsts kontrole | Vai valsts īstenotā pieeja ēnu ekonomikas ierobežošanai ir efektīva?

¹⁴⁰ Federālais parāds publiskajā turējumā (angl. *federal debt held by the public*).

¹⁴¹ CBO | The Budget and Economic Outlook: 2026 to 2036

¹⁴² The Economist | Why the dollar may have much further to fall

¹⁴³ J.P.Morgan | De-dollarization: Is the US dollar losing its dominance?

¹⁴⁴ Certy Partners | The Debasement Trade: Gold and Bitcoin Versus the Dollar

¹⁴⁵ CFA Institute | The Dollar's Exorbitant Privilege

4. Fiskālie skaitliskie nosacījumi FSP 2025-2028 PZ 2026

4.1. Fiskālie skaitliskie nosacījumi un indikatīvā fiskālā telpa

- 96. Fiskālās politikas ietvars Latvijā balstās gan uz nacionālo likumdošanu, gan ES fiskālajiem noteikumiem, kas nosaka vairākus savstarpēji saistītus fiskālos ierobežojumus.** Vienlaikus fiskālās politikas plānošanā ir jāņem vērā arī ES fiskālā regulējuma prasības, kuru centrālais elements jaunajā ekonomikas pārvaldības sistēmā ir neto izdevumu pieauguma nosacījums¹⁴⁶.
- 97. Neto izdevumu pieauguma nosacījums ir centrālais fiskālās uzraudzības elements ES ekonomikas pārvaldības sistēmā.** Atbilstoši Regulas (ES) 2024/1263 prasībām Padomes ieteikumā noteiktie neto izdevumu maksimālie pieauguma tempi ir vienīgā ar darbību saistītā atsaucē vērtība ikgadējai fiskālajai uzraudzībai katrā dalībvalstī. Tie kalpo kā galvenais budžeta ierobežojums vidējā termiņā, nosakot izdevumu attīstības trajektoriju četru vai piecu gadu periodā, ar iespēju to pagarināt līdz septiņiem gadiem.
- 98. Fiskālās disciplīnas likuma 10. pants nosaka strukturālās bilances mērķi, kas ierobežo vispārējās valdības budžeta deficīta līmeni vidējā termiņā.** Tas paredz, ka valsts budžeta likumprojektā vispārējās valdības strukturālo bilanci katram plānošanas perioda gadam nedrīkst noteikt zemāku par (-1%) no attiecīgā gada IKP¹⁴⁷. Savukārt ar grozījumiem¹⁴⁸, kas pieņemti 2025. gadā, sākot ar budžeta plānošanu 2029. gadam – strukturālo bilanci nedrīkst noteikt zemāku par (-1,5%) no IKP. Vienlaikus 0,5 procentpunkti no šī deficīta tiek attiecināti uz Aizsardzības un iekšējās drošības fonda finansējumu.. Tādējādi līdz 2028. gadam strukturālās bilances minimālais līmenis ir (-1%) no IKP, bet no 2029. gada (-1,5%) no IKP, vienlaikus iezīmējot 0,5% aizsardzības un drošības izdevumu segšanai.
- 99. Fiskālās disciplīnas likuma 13. pantā noteiktais izdevumu pieauguma nosacījums integrē nacionālajā regulējumā ES neto izdevumu pieauguma ietvaru, kas noteikts Regulā (ES) 2024/1263.** Tas paredz, ka valsts budžeta likumprojekts jāizstrādā saskaņā ar izdevumu pieauguma ierobežojumiem, kas noteikti neto izdevumu kontrolei un uzraudzībai atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai (ES) 2024/1263 par ekonomikas politikas koordināciju un budžeta uzraudzību. No šī nosacījuma ir pieļaujamas atkāpes tikai regulā (ES) 2024/1263 noteiktajos gadījumos, kas paredzēti tās 25. un 26. pantā (izņēmuma klauzula).
- 100. Papildus Finanšu ministrija fiskālās politikas plānošanā piemēro arī ES strukturālās primārās bilances un nominālās bilances nosacījumus.** Lai gan tie nav tieši nostiprināti kā patstāvīgi nosacījumi ne nacionālajā, ne ES fiskālajā regulējumā, to piemērošana izriet no ES fiskālās pārvaldības prasību kopuma. ES strukturālās primārās bilances nosacījums tiek izmantots kā starprezultāts neto izdevumu pieauguma nosacījuma aprēķinā, vienlaikus tā piemērošana ļauj ierobežot pārmērīga deficīta attīstības trajektoriju vidējā termiņā. Savukārt nominālās bilances nosacījums nodrošina, ka fiskālās politikas plānošanā netiek pieļauta novirze no Līguma par Eiropas Savienības darbību 12. protokolā noteiktās vispārējās valdības budžeta deficīta robežvērtības (-3%) no IKP.

¹⁴⁶ Padomes Ieteikums, (2025. gada 21. janvāris), ar ko apstiprina Latvijas vidēja termiņa fiskāli strukturālo plānu

¹⁴⁷ Fiskālās disciplīnas likums

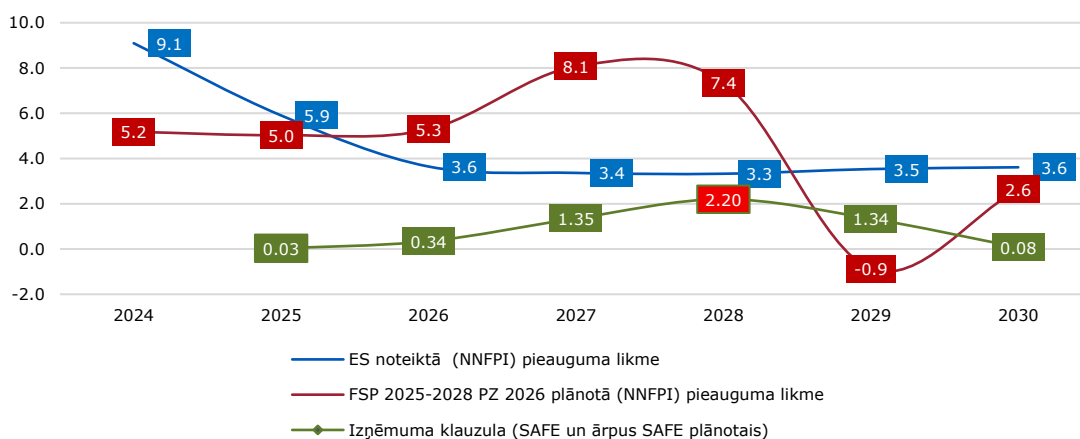
¹⁴⁸ Fiskālās disciplīnas likums (ar grozījumiem)

101. Izņēmuma klauzula Latvijai tiek piemērota, ņemot vērā ārkārtējus ģeopolitiskos apstākļus un nepieciešamību būtiski palielināt valsts aizsardzības spējas un ar tām saistītos izdevumus. Padomes 2025. gada 8. jūlija ieteikumā¹⁴⁹ Latvijai tika atļauts novirzīties no noteiktajiem neto izdevumu pieauguma tempiem, lai nodrošinātu straujāku aizsardzības izdevumu palielinājumu. Vienlaikus šī elastība ir ierobežota – novirze no noteiktās izdevumu trajektorijas nedrīkst pārsniegt 1,5% no IKP gadā līdz 2028. gadam. Šāds ierobežojums nodrošina, ka klauzulas darbības rezultātā, papildu fiskālā telpa tiek izmantota mērķēti aizsardzības vajadzībām, vienlaikus saglabājot publisko finanšu ilgtspēju vidējā termiņā.

102. Izņēmuma klauzula pieļauj ierobežotā laika periodā novirzīties no neto izdevumu maksimālajiem pieauguma tempiem, ko tai noteikusi ES Padome.

Izņēmuma klauzulas ietekmē neto nacionāli finansēto primāro izdevumu (NNFPI) pieauguma likme 2026. gadā sasniedz 5,3%, pārsniedzot ES noteikto 3,6% robežu, 2027. gadā tā pieaug līdz 8,1% (pret pieļaujamo 3,4%), arī 2028. gadā saglabājas augstā līmenī – 7,4% (pret 3,3%). Turpmākajos gados izdevumu dinamika mainās – 2029. gadā NNFPI pieauguma likme ir negatīva (-0,9%), kas atspoguļo izdevumu līmeņa samazinājumu salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, galvenokārt saistībā ar aizsardzības izdevumu pieauguma koncentrāciju iepriekšējos periodos. 2030. gadā izdevumu pieaugums atjaunojas mērenā līmenī (2,6%), nepārsniedzot ES noteikto 3,6% robežu. 2026. gadā izņēmuma klauzulas apmērs % no IKP ir 0,34%, 2027. gadā 1,35%, 2028. gadā 2,2% (pārsniedz klauzulā atļauto 1,5% no IKP), 2029. gadā 1,34% un 2030. gadā 0,08% no IKP. Skat attēlu 4.1.1..

4.1.1. att. ES Padomes noteiktās NNFPI, FSP 2025-2028 PZ 2026 plānotās NNFPI pieauguma likmes (%) pie nemainīgas politikas un izņēmuma klauzulas izmantošanas apjoms (% no IKP)

Avots: FM

Vienreizējie pasākumi

103. Aprēķinot strukturālās bilances nosacījumu, būtiska nozīme ir vienreizējo pasākumu atzīšanas metodikai nacionālajā un ES regulējumā. Saskaņā ar Latvijas Fiskālās disciplīnas likumu strukturālā bilance tiek aprēķināta, no nominālās bilances izslēdzot gan ciklisko komponenti, gan vienreizējo pasākumu ietekmi. Savukārt, piemērojot ES metodoloģiju, Latvijā pieņemtie vienreizējie pasākumi par tādiem netiek atzīti, jo tie neatbilst SIP Vade mecum noteiktajiem kritērijiem par

¹⁴⁹EUR-Lex - 32025H03970 - LV - EUR-Lex

vienreizējiem pasākumiem. Tādējādi no strukturālās bilances tiek izslēgta tikai cikliskā komponente.

Latvijā vienreizējie pasākumi apstiprināti iepriekšējos vidēja termiņa budžeta ietvaros (VTBIL 2023-2025 un VTBIL 2024-2026). Sākot ar VTBIL 2025-2027 un VTBIL 2026-2028, jauni vienreizējie pasākumi netika ieviesti, savukārt attiecīgajos un turpmākajos gados tiek turpināta iepriekš apstiprināto pasākumu īstenošana. Lielākā daļa agrāko vienreizējo pasākumu, tostarp ar Covid-19 pandēmiju un energoresursu cenu kāpumu saistītais atbalsts, ir noslēgušies vai to fiskālā ietekme ir kļuvusi minimāla un pakāpeniski izzudīs vidējā termiņā.

Pašlaik būtiskākie vienreizējie pasākumi ir saistīti ar aizsardzības izdevumiem. To ietekme uz fiskālajiem rādītājiem ir cieši saistīta ar militārās tehnikas piegāžu grafikiem, jo izdevumi tiek uzskaitīti nominālajā bilancē tajā gadā, kad faktiski notiek attiecīgo piegāžu realizācija. **Nemot vērā, ka aizsardzības iepirkumu piegādes grafiks ir pārbīdījies, attiecīgi vienreizējo pasākumu fiskālā ietekme pārdalās pa gadiem, kas atsevišķos periodos izpaužas kā fiskālo rādītāju pasliktināšanās.**

2026. gadā vienreizējo pasākumu ietekme veido (-818,7) milj. eiro jeb (-1,8%) no IKP, 2027. gadā (-837,1) milj. eiro jeb (-1,7%) no IKP, savukārt 2028. gadā tā pieaug līdz (-925,7) milj. eiro jeb (-1,8%) no IKP. Turpmākajos gados šo pasākumu ietekme pakāpeniski samazinās, sasniedzot (-583,0) milj. eiro jeb (-1,1%) no IKP 2029. gadā un (-232,1) milj. eiro jeb (-0,4%) no IKP 2030. gadā.

Strukturālās bilances mērķi 2027-2030

(FSP 2025-2028 PZ 2026 netiek ietverti politikas pasākumi 2027.-2030. gadam.)

- 104. FDL strukturālās bilances mērķu noteikšana balstās uz vairāku pakāpju pieeju, kas nodrošina atbilstību gan nacionālajiem, gan ES fiskālajiem nosacījumiem. Nosakot strukturālās bilances mērķus 2027.-2030. gadam, tiek ņemti vērā vairāki fiskālie nosacījumi – FDL strukturālās bilances, ES strukturālās primārās bilances, ES valsts finansēto neto primāro izdevumu pieauguma un nominālās bilances nosacījumi.** Katrs no tiem attiecas uz atšķirīgu fiskālo rādītāju, taču salīdzināmības nodrošināšanai un dominējošā nosacījuma identificēšanai, visi fiskālie rādītāji tiek izteikti vienotā formā – izmantojot FDL strukturālās bilances rādītāju.
- 105. Vienreizējo pasākumu komponente joprojām ir būtiska daļa no fiskālo skaitlisko nosacījumu aprēķina. Padome iepriekšējos Uzraudzības ziņojumos ir iebildusi pret iekšējās un ārējās drošības izdevumu atzīšanu par vienreizējiem pasākumiem.** Iepriekš, gan 2025. gadā, gan arī vidēja termiņa budžeta ietvara (VTBI) periodā no 2026. līdz 2028. gadam aizsardzības izdevumi veidoja lielāko daļu no vienreizējo pasākumu apjoma, bet ļoti neliela daļa attiecās uz Covid-19 vakcīnu iepirkuma finansēšanu, kas noslēdzas 2026. gadā.
- 106. Padome norāda, ka, veicot pārrēķinu un strukturālajā bilancē iekļaujot arī vienreizējiem pasākumiem paredzētās summas, būtiski mainās strukturālās bilances mērķi, un par stingrāko nosacījumu kļūst FDL noteiktais strukturālās bilances nosacījums.** Attiecīgi strukturālās bilances mērķis šādā gadījumā būtu 2027. gadam (-2,4%) no IKP, 2028. gadam (-3,2%) no IKP, savukārt 2029. un 2030. gadā tas saglabājas atbilstoši Fiskāli strukturālā plāna progresa ziņojumā noteiktajam līmenim – attiecīgi (-2,8%) un (-1,6%) no IKP.

107. Padome iepriekš pieņēma zināšanai¹⁵⁰ Finanšu ministrijas skaidrojumu, ka turpmāk nav paredzēti jauni vienreizējie pasākumi, bet esošo pasākumu ietekme nominālā izteiksmē katrā nākamajā gadā pakāpeniski mazinās jeb amortizējas. Tomēr situācija ir mainījusies izstrādājot FSP 2025-2028 PZ 2026. Līdz ar plānotiem papildus izdevumiem 2028. gadā, lai sasniegtu 5% no IKP un no piegāžu grafika nobīdēm, vienreizējie izdevumi salīdzinot ar VTBIL 2026-2028 visos gados pieauguši. Ja 2026. gadā tie tika plānoti 483 milj. eiro apmērā, tad, izstrādājot FSP 2026 PZ 2025-2028, tie palielināti par 91 milj. eiro. Līdzīga dinamika vērojama arī turpmākajos gados. 2027. gadā vienreizējie izdevumi uz VTBIL 2026-2028 tika plānoti 528 milj. eiro apmērā, bet FSP 2026 PZ 2025-2028 tie palielināti par 64 milj. eiro. 2028. gadā tie sākotnēji tika plānoti 354 milj. eiro, bet palielināti par 165 milj. eiro. 2029. gadā vienreizējie izdevumi tika plānoti 219 milj. eiro apmērā, bet palielināti par 146 milj. eiro. Savukārt 2030. gadā VTBIL ietvarā vienreizējie izdevumi netika plānoti, bet FSP 2026 PZ 2025-2028 tie paredzēti 212 milj. eiro apmērā.

FDL Strukturālās bilances nosacījums - bez politikas izmaiņām

108. Strukturālās bilances mērķis tiek aprēķināts FDL 10. pantā pieļaujamajam strukturālā deficīta apmēram - 1% no IKP (2027.-2028. gadam) un 1,5% no IKP (2029.-2030.gadam), pieskaitot Valsts izņēmuma klauzulas fiskālās ietekmes apjomu, % no IKP. Bez politikas izmaiņām izņēmuma klauzulas ietekme novērtēta 2027. gadā 1,4% no IKP, 2028. gadā 2,2 % no IKP, 2029. gadā 1,3% no IKP un 2030. gadā 0,1% no IKP. Tādējādi VVSB mērķis saskaņā ar šo nosacījumu ir (-2,4%) no IKP 2027. gadā, (-3,2%) 2028. gadā, (-2,8%) no IKP 2029. gadā un (-1,6%) no IKP 2030. gadā.

Vispārējās valdības strukturālās bilances mērķi, balstoties uz ES strukturālās primārās bilances nosacījumu - bez politikas izmaiņām

109. Vispārējās valdības strukturālās bilances (VV SB) mērķis, saskaņā ar ES strukturālās primārās bilances (SPB) nosacījumu, noteikts 2027. gadā -2,3% no IKP, 2028. gadā -3,1% no IKP, 2029. gadā -3,1% no IKP un 2030. gadā -2,5% no IKP. Tas tiek aprēķināts, no ES fiskālajos nosacījumos noteiktā SPB mērķa izslēdzot trīs komponentes: 1) vispārējās valdības procentu izdevumus (% no IKP), 2) vienreizējos pasākumus (% no IKP) un 3) valsts izņēmuma klauzulas fiskālo ietekmi (% no IKP). 2027. gadā SPB mērķis noteikts (-1,302%) no IKP, procentu izdevumi veido 1,4% no IKP, vienreizējo pasākumu ietekme ir (-1,7%) no IKP, bet izņēmuma klauzulas ietekme 1,4% no IKP, kā rezultātā VV SB mērķis tiek noteikts (-2,3%) no IKP. 2028. gadā SPB mērķis ir (-1,257%) no IKP, procentu izdevumi saglabājas 1,4% no IKP līmenī, vienreizējo pasākumu ietekme pieaug līdz (-1,8%) no IKP, bet izņēmuma klauzulas ietekme palielinās līdz 2,2% no IKP, kā rezultātā VV SB mērķis pasliktinās līdz (-3,1%) no IKP. 2029. gadā SPB mērķis saglabājas (-1,257%) no IKP, procentu izdevumi pieaug līdz 1,6% no IKP, vienreizējo pasākumu ietekme samazinās līdz (-1,1%) no IKP, un izņēmuma klauzulas ietekme ir 1,3% no IKP, veidojot VV SB mērķi (-3,1%) no IKP. Savukārt 2030. gadā SPB mērķis saglabājas (-1,257%) no IKP, procentu izdevumi ir 1,6% no IKP, vienreizējo pasākumu ietekme būtiski samazinās līdz (-0,4%) no IKP, un

¹⁵⁰ Padomes UZ VB 2026 un VTBI 2026-2028 p.102.[download]

izņēmuma klauzulas ietekme sarūk līdz 0,1% no IKP, kā rezultātā VV SB mērķis uzlabojas līdz (-2,5%) no IKP.

Vispārējās valdības strukturālās bilances mērķi, balstoties uz ES izdevumu pieauguma nosacījumu – bez politikas izmaiņām

- 110. ES Padomes apstiprinātais neto nacionāli finansēto primāro izdevumu (NNFPI) pieauguma nosacījums kalpo kā pamats Latvijas fiskālās politikas plānošanai vidējā termiņā.** 2025. gada 21. janvārī ES Padome apstiprināja Latvijai NNFPI maksimālo pieaugumu, kas noteikts gan ikgadējā, gan kumulatīvā izteiksmē, rēķinot pret 2023. gada līmeni. Ikgadējais pieauguma temps paredzēts 5,9% 2025. gadā, 3,6% 2026. gadā, 3,4% 2027. gadā un 3,3% 2028. gadā, savukārt kumulatīvais pieaugums attiecīgi sasniedz 15,5%, 19,7%, 23,8% un 27,9%.
- 111. FM ES izdevumu pieauguma nosacījumu vērtē pēc kumulatīvā rādītāja,** jo tas precīzāk atspoguļo fiskālās politikas elastību gadījumos, kad iepriekšējos gados faktiskie izdevumi ir zemāki par sākotnēji plānoto apjomu Fiskāli strukturālajā plānā. Pretējā gadījumā, ja tiktu izmantots tikai ikgadējais pieauguma rādītājs, valstij būtu jāveic izdevumu samazinājums nākamajā gadā, lai kompensētu iepriekšējā gada ietaupījumus.
- 112. Vērtējums, izmantojot kumulatīvo rādītāju, ir būtisks, ņemot vērā novirzes no noteiktās (NNFPI) likmes. Kumulatīvais NNFPI pieaugums pārsniedz pieļaujamo līmeni 2027. un 2028. gadā, tomēr šis pārsniegums ir cieši saistīts ar aizsardzības izdevumu koncentrāciju vienā gadā, un kopējā periodā izdevumu dinamika izlīdzinās.** Kumulatīvie rādītāji, labāk atspoguļo novirzes no noteiktās NNFPI pieauguma trajektorijas, ņemot vērā gan izņēmuma klauzulas ietekmi, gan aizsardzības izdevumu piegāžu grafika nobīdes. Kumulatīvais pieaugums pārsniedz pieļaujamo līmeni 2027. un 2028. gadā, kas sakrīt ar periodu, kad vērojams straujākais aizsardzības izdevumu kāpums. Saskaņā ar izņēmuma klauzulas nosacījumiem novirze aizsardzības izdevumu dēļ nedrīkst pārsniegt 1,5% no IKP gadā, tomēr 2028. gadā šis sliekšnis tiek pārsniegts (sasniedzot aptuveni 2,2% no IKP jeb par apmēram 0,8 procentpunktiem virs pieļaujamā). Vienlaikus citos perioda gados izņēmuma klauzulas pieļaujamā elastība netiek pilnībā izmantota, un NNFPI pieaugums saglabājas zem noteiktā līmeņa. **Tādējādi, vērtējot kumulatīvi, izdevumu dinamika izlīdzinās, un novirze ir uzskatāma par īslaicīgu un saistīta ar izdevumu plūsmas koncentrēšanos 2028. gadā, nevis strukturālu fiskālās disciplīnas pārkāpumu.**
- 113. Balstoties uz ES izdevumu pieauguma nosacījumu, ir aprēķināti vispārējās valdības strukturālās bilances mērķi FSP 2026 PZ 2025-2028 gadam.** Aprēķins veikts, ņemot vērā vispārējās valdības ieņēmumu un izdevumu dinamiku, procentu maksājumus, cikliskos bezdarba izdevumus, ES fondu izdevumus un to nacionālo līdzfinansējumu, DRM, kā arī valsts izņēmuma klauzulas fiskālo ietekmi. Saskaņā ar aprēķiniem, pieļaujamā vispārējās valdības bilance veido (-3,3%) no IKP 2027. gadā, (-2,9%) 2028. gadā, (-3,7%) 2029. gadā un (-3,3%) 2030. gadā. Izslēdzot bilances ciklisko komponenti un vienreizējos pasākumus, vispārējās valdības strukturālās bilances mērķis attiecīgi tiek noteikts (-2,8%) no IKP 2027. gadā, (-3,2%) 2028. gadā, (-4,0%) 2029. gadā un (-3,0%) 2030. gadā. Tā kā šajā periodā ir aktivizēta valsts izņēmuma klauzula, strukturālās bilances mērķi koriģēti, atbilstoši valsts izņēmuma klauzulai.

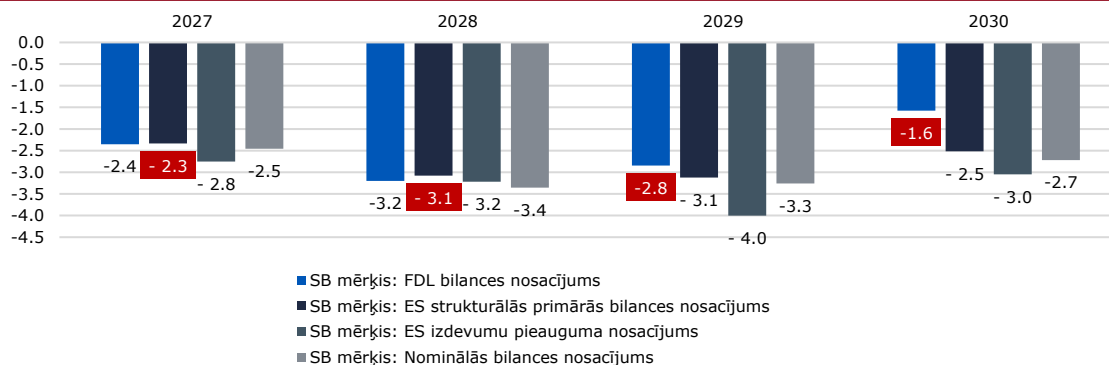
Nominālās bilances nosacījums - bez politikas izmaiņām

- 114. Nominālās bilances nosacījums nosaka vispārējās valdības deficīta robežu atbilstoši Līgumam par Eiropas Savienības darbību, kas paredz, ka budžeta deficīts nedrīkst pārsniegt 3% no IKP.** Pārsniedzot šo atsauces vērtību, EK ir pienākums sagatavot ziņojumu saskaņā ar LESD 126. panta 3. punktu un izvērtēt nepieciešamību ierosināt pret attiecīgo valsti pārmērīga budžeta deficīta procedūru. Tomēr, ņemot vērā izņēmuma klauzulas darbības periodu, novērtējumā tiek iekļauta arī valsts izņēmuma klauzulas fiskālā ietekme.
- 115. Balstoties uz šiem principiem, 2027. gadā LESD pieļaujamā nominālā balance noteikta (-3,0%) no IKP, un, iekļaujot izņēmuma klauzulas fiskālo ietekmi 1,4%, vispārējās valdības nominālās bilances mērķis ir (-4,4%) no IKP. 2028. gadā, palielinoties izņēmuma klauzulas fiskālajai ietekmei līdz 2,2%, mērķis pasliktinās līdz (-5,2%) no IKP, 2029. gadā izņēmuma klauzulas ietekme ir 1,3%, bet nominālās bilances mērķis ir (-4,3%) no IKP, savukārt 2030. gadā izņēmuma klauzulas ietekme 0,1% no IKP, bet nominālās bilances mērķis ir (-3,1%) no IKP. Izslēdzot no aprēķinātā vispārējās valdības (VV) nominālās bilances mērķa ciklisko komponenti un vienreizējos pasākumus, tiek noteikti **strukturālās bilances mērķi atbilstoši nominālās bilances nosacījumam: -2,5% no IKP 2027. gadā, -3,4% 2028. gadā, -3,3% 2029. gadā un -2,7% 2030. gadā.****

Striktāko nosacījumu izvēle - bez politikas izmaiņām

- 116. Saskaņā ar stingrākā fiskālā nosacījuma ietvaru 2027. gadā pieļaujamā budžeta balance (bez fiskālā nodrošinājuma rezerves) ir (-4,0%) no IKP, 2028. gadā pieļaujamā budžeta balance pasliktinās līdz (-5,1%) no IKP, 2029. gadā tā plānota (-4,2%) no IKP, bet 2030 (-3,4%) no IKP. Strukturālā balance (ar fiskālā nodrošinājuma rezervi) 2027. gadā ir (-2,3%) no IKP, 2028. gadā pieļaujamā budžeta balance pasliktinās līdz (-3,1%) no IKP, 2029. gadā tā plānota (-2,8%) no IKP, bet 2030 (-1,6%) no IKP.**

4.1.2. att. Stingrākā strukturālās bilances mērķa noteikšana saskaņā ar četriem fiskālajiem nosacījumiem

Avots: FM

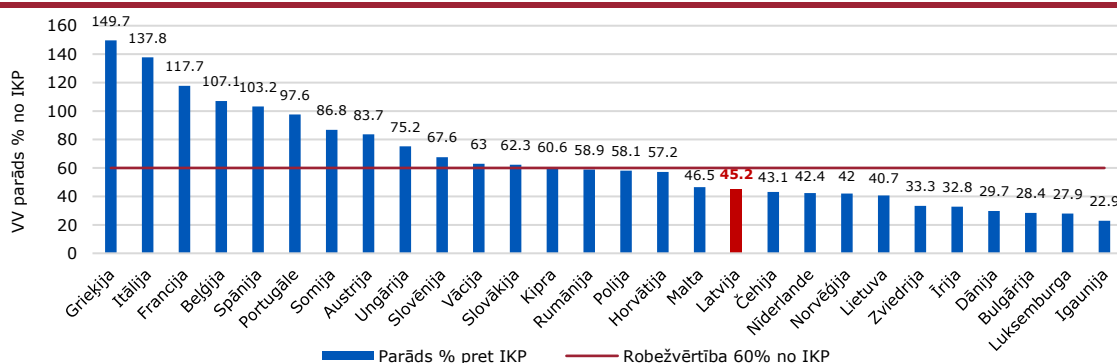
Ņemot vērā skaitlisko fiskālo nosacījumu rādītājus, fiskālā telpa 2027. gadam tiek prognozēta 80,3 milj. eiro. Turpmākajos gados fiskālā telpa prognozēta negatīva: attiecīgi 2028. gadam (-153,3) milj. eiro, 2029. gadam (-191,1) milj. eiro, bet 2030. gadam (-883,5) milj. eiro.

4.2. VV parāda novērtējums un prognozes

117. Latvija saglabājas zemā parāda valstu grupā un ievēro Stabilitātes un izaugsmes pakta nosacījumu¹⁵¹ noturēt parādu zem 60% no IKP, tomēr ikgadējs parāda pieaugums pastiprina fiskālo slogu parāda apkalpošanai.

Saskaņā ar Eurostat datiem par 2025. gada 3. ceturksni Latvijas vispārējās valdības parāda (VVP) līmenis bija 45,2% no IKP. Latvijas parāda līmenis ir būtiski zemāks nekā augsta parāda valstīs, piemēram, Grieķijā, Itālijā un Francijā, kur tas pārsniedz 100% no IKP, bet vienlaikus augstāks nekā kaimiņvalstīs – Lietuvā (40,7%) un Igaunijā (22,9%). Baltijas valstu ekonomikas ir mazas un atvērtas, tādēļ to spēja absorbēt būtiskus ekonomiskus satricinājumus ir ierobežotāka nekā lielajām ES ekonomikām, kas nozīmē, ka atbildīga parāda vadība ir īpaši nozīmīgs fiskālās politikas elements.

4.2.1. att. 2025. gada 3. ceturkšņa dati par vispārējās valdības parādu (VVP) ES valstīs (% no IKP)

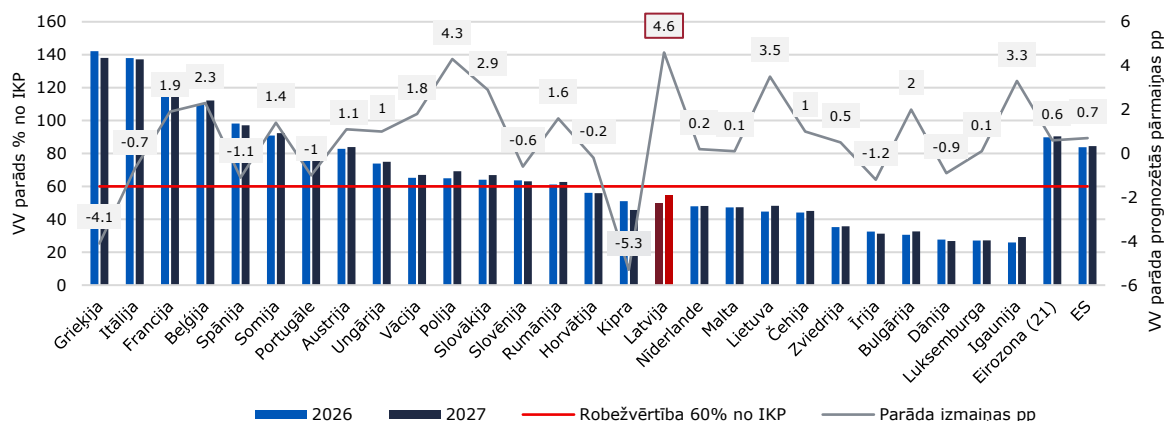

Avots: Eurostat

Saskaņā ar Eiropas Komisijas (EK) 2025. gada rudens prognozēm 2026. gadā valsts parāda pieaugums gaidāms 19 no 27 ES dalībvalstīm, vidēji veidojot 2 procentpunktus (pp). Turpretim astoņās valstīs parāds varētu samazināties vidēji par 2,3 pp. Atbilstoši EK prognozēm Latvijas parāds 2026. gadā varētu pieaugt par 1,6 pp, sasniedzot 49,9% no IKP. Arī 2027. gadā parāda pieauguma tendence turpināsies virknē ES valstu: prognozēts, ka 18 valstīs tas pieaugs vidēji par 1,9 pp, bet deviņās valstīs samazināsies vidēji par 1,7 pp. Latvijas parāds 2027. gadā varētu palielināties par 4,6 pp un sasniegt 54,5%, ko ietekmēs būtisks izdevumu pieaugums aizsardzībai.

¹⁵¹ LESD 12. protokols

4.2.2. att. ES dalībvalstu prognozes par vispārējās valdības parādu 2026. un 2027. gadā

Avots: Eiropas Komisija¹⁵²

118. FM vidēja termiņa prognozes Latvijai paredz zemāku valsts parāda līmeni nekā EK novērtējums. Savukārt Latvijas Bankas prognozes ir piesardzīgākas nekā FM, tomēr joprojām zemākas nekā EK aplēses. Saskaņā ar FM novērtējumu Latvijas vispārējās valdības parāds 2025. gadā tiek prognozēts 47% apmērā no IKP. Saskaņā ar FM prognozēm, Latvijā vispārējās valdības parāds turpinās pieaugt, tuvākajos gados sasniedzot 52-53% no IKP. Šāda parāda pieauguma prognoze ir mērenāka nekā Eiropas Komisijas 2025. gada rudens prognozēs, kurās 2026. gadā parāds tiek lēsts 49,9% no IKP un 2027. gadā 54,5% no IKP (skat. tabulu 4.2.1.). Latvijas Bankas 2025. gada decembra prognozes atrodas starp FM un EK novērtējumiem, paredzot pakāpenisku parāda pieaugumu līdz 50,8% no IKP 2027.–2028. gadā. Kopumā, neskatoties uz pieauguma tendenci, Latvijas parāda līmenis vidējā termiņā saglabāsies zem 60% no IKP robežvērtības.

4.2.1. tabula. Dažādu institūciju VV parāda prognozes Latvijā

	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Finanšu ministrija (EKS)	47	48	52	52	53	53
Latvijas Banka	48,4	49,4	50,8	50,8	n/d	n/d
Eiropas Komisija	48,3	49,9	54,5	n/d	n/d	n/d

Avots: EK¹⁵³, LB¹⁵⁴, VK¹⁵⁵

119. FM, izstrādājot makroekonomiskās prognozes, kas ir šī FSP 2025-2028 PZ 2026 pamatā^{156,157}, tās pārskatīja optimistiskā virzienā salīdzinājumā ar 2025. gada jūnijā sagatavotajām prognozēm, kuras tika izmantotas VTBI 2026–

¹⁵² European Economic Forecast. Autumn 2025 [Table 39]

¹⁵³ European Economic Forecast. Autumn 2025 [Table 39]

¹⁵⁴ Makroekonomiskās prognozes | Latvijas Banka

¹⁵⁵ FM un VK aktualizēts novērtējums

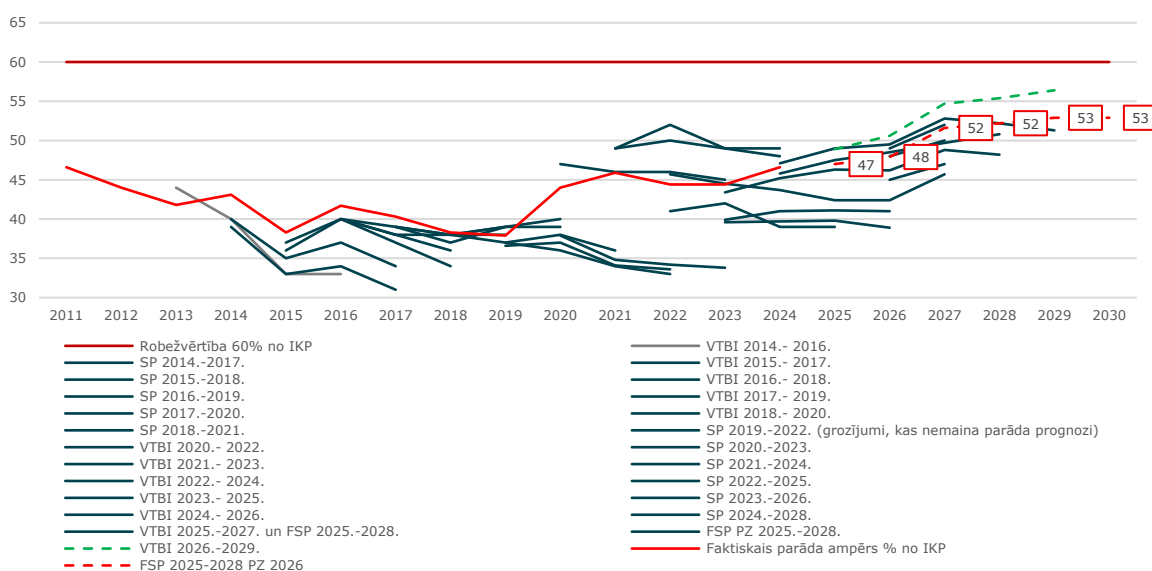
¹⁵⁶ 2026. gada 12. martā no Finanšu ministrijas tika saņemti koriģētie makroekonomisko prognožu dati [download]

¹⁵⁷ Makroekonomikas prognozes FSP PZ 2026.–2030. gadam | Fiskālās disciplīnas padome

2029¹⁵⁸ un kurās makroekonomiskās attīstības novērtējums bija salīdzinoši konservatīvs. Prognožu uzlabošana samazina prognozēto valsts parāda līmeni attiecībā pret IKP. Vienlaikus saglabājas risks, ka turpmākajās makroekonomikas prognožu iterācijās tās var tikt pārskatītas lejupvērstā virzienā, ņemot vērā aktuālās ģeopolitiskās situācijas potenciālo ietekmi uz globālo ekonomiku. Ņemot vērā augsto varbūtību realizēties riskiem, kas bremzēs ekonomikas izaugsmi, ir lietderīgi pieminēt arī FM izstrādāto pesimistisko parāda attīstības scenāriju. Tas paredz parāda apmēru 2026. gadā 49,1% no IKP, 2027. gadā 54,1% no IKP, 2028. gadā 55,4% no IKP, 2029. gadā 57,0% un 2030. gadā 57,7% no IKP. Turklāt ne bāzes ne pesimistiskajā parāda attīstības scenārijā netiek ņemti vērā izdevumi kas potenciāli nepieciešami AirBaltic, RailBaltic, veselības aprūpes un izglītības nozaru nepieciešamajam finansējumam.

120. Latvijas parāda prognožu un faktiskās izpildes salīdzinājums liecina, ka biežāk parāds ir prognozēts zemāks nekā faktiskā izpilde, tomēr parāda līmeņa attīstībā kopš 2014. gada vērojami trīs atšķirīgi posmi. Periodā no 2014. līdz 2019. gadam parāds tika prognozēts zemāks, nekā tas realizējās faktiskajā izpildē. Savukārt 2020.–2024. gada periodā, ko raksturoja augsta nenoteiktība, prognozētie parāda līmeņi kopumā tika vairākkārt pārsniegti, lai gan Covid-19 pandēmijas un enerģētikas krīzes laikā (2020.–2023. gadā) atsevišķos periodos faktiskie parāda līmeņi nerasniedza iepriekš prognozētos. Pēc 2024. gada līdz 2030. gadam prognozēto periodu raksturo gan saglabājusies augsta nenoteiktība, gan būtiski pieaugusi nepieciešamība finansēt valsts drošības izdevumus, kas šādā apmērā iepriekš nav bijuši. Minēto periodu attīstība ilustrēta 4.2.3. attēlā.

4.2.3. att. VV parāda attīstības prognozes periodā no 2014-2030. gadam un faktiskā VV parāda attiecība, % no IKP

Avots: FM

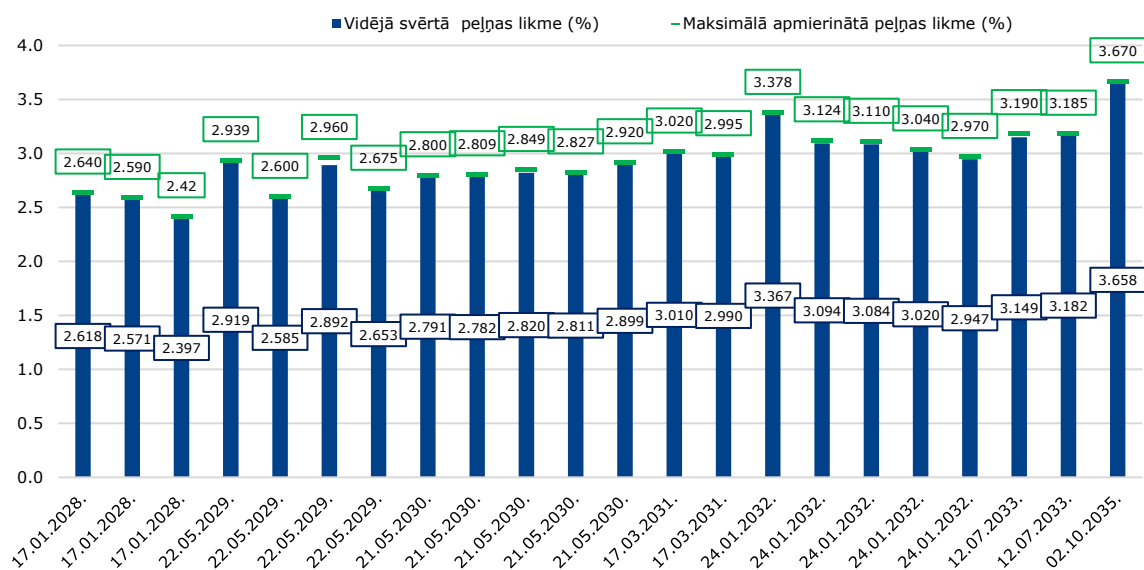
121. Līdztekus parāda apjoma kāpumam arī parāda apkalpošanas procentu maksājumu pieaugums kļūs par nozīmīgu fiskālo slogu, pakāpeniski ierobežojot budžeta elastību un palielinot nepieciešamību pēc fiskālās politikas pielāgojumiem. Lai gan parāda apjoma robežvērtība 60% no IKP netiek pārsniegta,

¹⁵⁸ Finanšu ministrijas makroekonomikas prognožu apstiprināšana | Fiskālās disciplīnas padome

tomēr fiskālā slodze būs pieaugoša un prasīs arvien stingrāku pieeju tēriņu samazināšanai vai ieņēmumu palielināšanai. Procentu maksājumi 2026. gadā plānoti 1,3% no IKP, 2027. un 2028. gadā tie pieaugs līdz 1,4%, bet 2029. un 2030. gadā līdz 1,6% no IKP. Nominālā izteiksmē tie būs 606 milj. eiro 2026. gadā, 682 milj. eiro 2027. gadā, 732 milj. eiro 2028. gadā, 864 milj. eiro 2029. gadā un 901 milj. eiro 2030. gadā.

122. Valsts kase 2025. gadā 18 vērtspapīru izsolēs vietējā tirgū emitēja obligācijas par kopējo summu 930 miljoni eiro. Savukārt no 2026. gada sākuma līdz 18. februārim četrās izsolēs emitētas obligācijas par kopējo summu 225 miljoni eiro. Dzēšanas termiņš vietējā tirgū emitētām obligācijām svārstās no 3 līdz 9 gadiem. Vidējā svērtā procentu likme, jeb cena, par kādiem procentiem Latvija faktiski aizņēmas tirgū, ir robežās no 2,397% līdz 3,658%, kas, ņemot vērā aktuālos ģeopolitiskos riskus un Latvijas reģiona drošības situāciju, vērtējams kā salīdzinoši labvēlīgs aizņemšanās nosacījumu līmenis. Savukārt maksimālā apmierinātā peļņas likme, jeb investoru prasītā "augstākā cena", bija robežās no 2,420% līdz 3,670%. Skat. attēlu 4.2.4..

4.2.4. att. VK 2025.un 2026. gadā Globālās Vidēja Termiņa Vērtspapīru programmas (GMTN) ietvaros iekšējā tirgū emitēto vērtspapīru dzēšanas gadi, vidējā svērtā likme (%) un maksimālā apmierinātā peļņas likme (%)

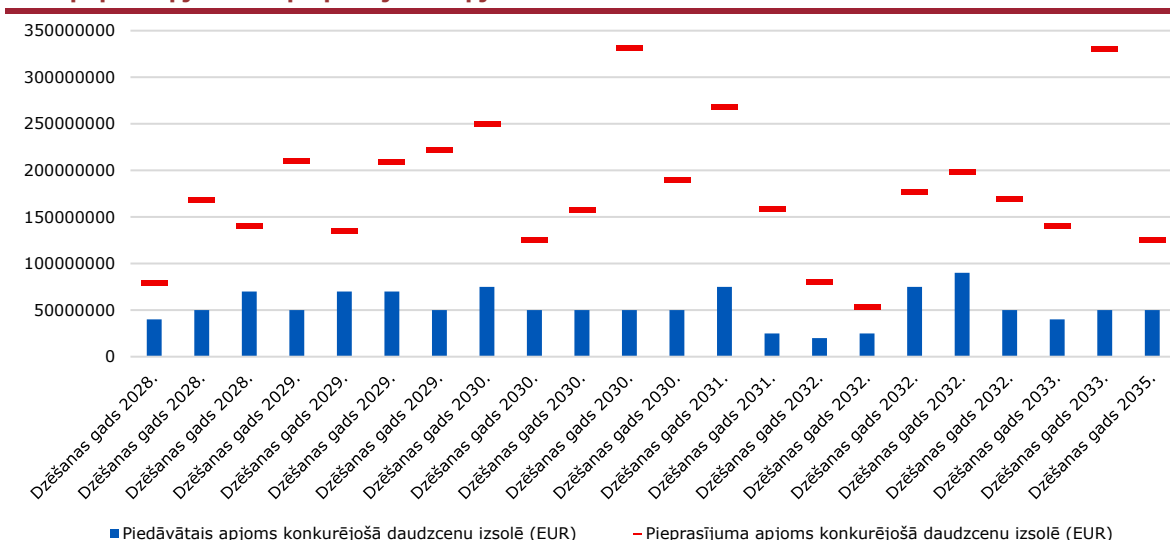
Avots: Valsts Kase (dati līdz 2026. gada 18. februārim)

123. Starptautiskos tirgos 2025. gadā notikušas divas Latvijas vērtspapīru izsoles par kopējo summu 2,25 miljardi eiro. 14. maijā Valsts kase Latvijas Republikas vārdā starptautiskajos finanšu tirgos emitēja 5 gadu eiroobligācijas, piesaistot finansējumu 1 miljarda EUR apmērā ar 2,971% ienesīgumu. Savukārt 25.septembrī tika emitētas 10 gadu eiroobligācijas 1,250 miljardu eiro apmērā ar 3,583% ienesīgumu. Jāatzīmē, ka šīs likmes 2,971% – 3,583% ir zemākas nekā vidēji aizņemamas ASV (10 gadu likme 4,366%) un Francija (10 gadu likme 3,721%), tomēr augstākas nekā, piemēram, ja aizņemamas Vācija (10 gadu likme 3,018%).

124. Kā redzams attēlā 4.2.5., visās 2025. gada iekšējā tirgus izsolēs pieprasījuma apjoms vairākkārt pārsniedza piedāvājumu – vidēji 3–4 reizes, bet vienā gadījumā pat 7 reizes. Tas apliecina investoru interesi un uzticību Latvijas

valsts vērtspapīriem. Arī 2026. gada īstenotajās izolēs interese saglabājas augsta. Statistiski skaidra sakarība starp pieprasījuma apjomu un ienesīguma likmi nav novērojama, jo likmju dinamiku būtiski ietekmē arī citi faktori – dzēšanas termiņš, tirgus procentu likmju līmenis un starptautiskā finanšu vide.

4.2.5. att. VK 2025. un 2026. gadā (GMTN) ietvaros iekšējā tirgū emitēto vērtspapīru piedāvātais vērtspapīru apjoms un pieprasījuma apjoms

Avots: Valsts Kase (dati līdz 2026. gada 18. februārim)

- 125. Latvija 2026. gadā plāno izmantot Eiropas Savienības SAFE (Security Action for Europe)¹⁵⁹ programmas finansējumu. Tās ietvaros Eiropas Komisija 2026. gada sākumā Latvijai ir apstiprinājusi aizdevumu līdz 3,5 miljardiem eiro laikposmam līdz 2030. gadam. Jau 2026. gadā Latvijai būs pieejams avansa maksājums 524 milj. eiro, kas paredzēts aizsardzības spēju stiprināšanai, tostarp militāro iepirkumu uzsākšanai un aizsardzības industrijas kapacitātes attīstībai. Šie pasākumi tiek īstenoti plašākas valsts politikas ietvaros, kas paredz būtisku aizsardzības izdevumu palielināšanu, lai stiprinātu valsts drošību un atbilstu Eiropas Savienības kopējām aizsardzības prioritātēm.**
- 126. Vienlaikus šāds finansējums un ar to saistītie izdevumi vidējā termiņā palielinās vispārējās valdības budžeta deficītu un attiecīgi arī valsts parāda līmeni. Tomēr šī fiskālā ietekme tiek pieļauta saskaņā ar ES ekonomikas pārvaldības regulējumu, izmantojot izņēmuma klauzulu, kas dalībvalstīm ļauj elastīgi palielināt izdevumus ārkārtas apstākļos.** Krievijas agresijas karš pret Ukrainu un ar to saistītie drošības riski Eiropā tiek uzskatīti par šādiem ārkārtas apstākļiem, kas pamato nepieciešamību straujāk palielināt aizsardzības izdevumus. Atbilstoši tam Latvijā plānotie aizsardzības izdevumi 2025.–2028. gadā tiek finansēti, palielinot budžeta deficītu šīs klauzulas ietvaros, vienlaikus saglabājot apņemšanos nodrošināt fiskālo ilgtspēju vidējā termiņā. Latvijas kredītreitingi saglabājas stabilā līmenī, neskatoties uz ģeopolitiskiem un ekonomiskiem izaicinājumiem. **Starptautiskās**

¹⁵⁹ Koordinēta valsts izņēmuma klauzulas aktivizēšana - Consilium

kreditreitingu aģentūras Latvijai piešķir salīdzinoši augstus kreditreitingus: Moody's A3, S&P Global A, Fitch A- un R&I A, visos gadījumos ar stabilu nākotnes novērtējumu. Jaunākais kreditreitinga novērtējums no Moody's¹⁶⁰ (2026.

gada 16. janvāris) uzsver Latvijas fiskālās politikas stingrību un noturīgu kredībspēju pie augošiem aizsardzības izdevumiem. Aģentūra pozitīvi vērtē Latvijas spēcīgo institucionālo ietvaru un valdības spēju konsekventi īstenot stingru fiskālo politiku, vienlaikus norādot, ka aizsardzības izdevumu pieaugums līdz aptuveni 5% no IKP 2026. gadā palielinās valsts parāda līmeni. Moody's prognozē, ka vispārējās valdības parāds pieaugs līdz 49,6% 2026. gadā un tuvākajos gados sasniegs ap 55% no IKP, tomēr tas vidējā termiņā būtiski nepasliktinās kredībspēju, ņemot vērā noturīgu ekonomikas izaugsmi un turpmāku fiskālās politikas disciplīnu. 2025. gada 28. novembrī *S&P Global Ratings*¹⁶¹ atkārtoti apstiprināja Latvijas kreditreitingu A līmeni, ar stabilu nākotnes novērtējumu. Aģentūra izsaka pārliecību, ka Latvija turpinās īstenot stingru fiskālo politiku, arī ņemot vērā aizsardzības izdevumu pieaugumu. *S&P* nākotnes vērtējums paredz, ka, neskatoties uz aizsardzības izdevumu pieaugumu līdz 5% no IKP 2026.–2028. gadā, valdība saglabās kontroli pār budžeta deficītu un parāda līmeni, tostarp optimizējot valsts budžeta izlietojumu. Aģentūra prognozē, ka vispārējās valdības budžeta deficīts šajā periodā vidēji veidos ap 3,8% no IKP, bet parāds saglabāsies zem 55% no IKP. Vienlaikus *S&P* norāda uz politisko vienprātību par vidēja termiņa prioritātēm, īpaši aizsardzības stiprināšanu un reformu turpināšanu, kas vērstas uz ekonomikas izaugsmes potenciāla palielināšanu.

*Fitch Ratings*¹⁶² 2025. gada 7. novembrī apstiprināja Latvijas kreditreitingu A- līmeni ar stabilu nākotnes novērtējumu. *Fitch* vērtējumā Latvijas reitingu stiprina efektīva ekonomiskās politikas veidošana, dalība ES un eirozonā, kā arī salīdzinoši zems, lai gan pieaugošs, valsts parāda un tā apkalpošanas izmaksu līmenis. Vienlaikus reitinga uzlabošanu ierobežo maza un atvērta ekonomika, zemāks IKP uz vienu iedzīvotāju un augstāks tekošā konta deficīts salīdzinājumā ar līdzīga reitinga valstīm. Arī *Fitch* prognozē, ka aizsardzības izdevumi vidējā termiņā sasniegs 5% no IKP un piemin, ka valdība plāno novirzīt daļu no pieejamā ES fondu finansējuma aizsardzības izdevumiem, kā arī plāno piesaistīt papildu finansējumu aizsardzībai no ES SAFE instrumenta. Aģentūra atzīmē, ka vidējā termiņa budžeta plāns paredz arī valsts budžeta izdevumu samazinājumu katru gadu laika posmā no 2026. gada līdz 2028. gadam. Aģentūra prognozē, ka valsts parāda līmenis pieaugs līdz 48,6% no IKP 2025. gadā un stabilizēsies ap 55% no IKP no 2027. gada, saglabājoties zem līdzīga kreditreitinga valstu vidējā līmeņa. *Japānas reitingu aģentūra R&I*¹⁶³ 2025. gada 31. martā saglabāja Latvijas kreditreitingu A līmeni, ar stabilu nākotnes novērtējumu. Aģentūra *R&I* 2025. gada 31. martā¹⁶⁴ apstiprināja Latvijas kreditreitingu A līmeni ar stabilu nākotnes novērtējumu, tomēr tuvākajā laikā gaidāma atjaunota novērtējuma publikācija. Aģentūra pozitīvi vērtējusi valdības spēju uzturēt fiskālo disciplīnu un kontrolēt valsts parāda līmeni, prognozējot, ka deficīts vidējā termiņā saglabāsies atbilstošs plānotajam, bet parāds – ap 50% no IKP. Vienlaikus *R&I* uzskata, ka ekonomikas izaugsme vidējā

¹⁶⁰ Moody's apstiprina Latvijas kreditreitingu esošajā A3 līmenī | Moody's apstiprina Latvijas kreditreitingu esošajā A3 līmenī | Valsts kase

¹⁶¹ S&P Global apstiprina Latvijas kreditreitingu esošajā A līmenī ar stabilu nākotnes novērtējumu | S&P Global apstiprina Latvijas kreditreitingu esošajā A līmenī ar stabilu nākotnes novērtējumu | Valsts kase

¹⁶² Fitch Ratings apstiprina Latvijas kreditreitingu esošajā A- līmenī | Fitch Ratings apstiprina Latvijas kreditreitingu esošajā A- līmenī | Valsts kase

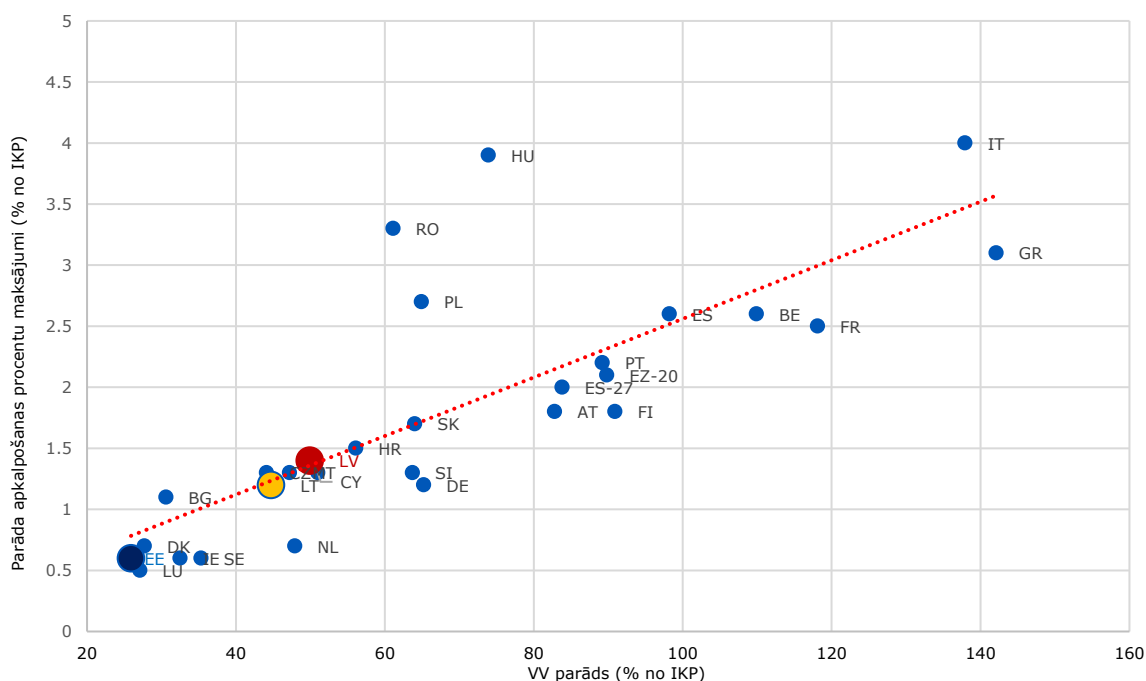
¹⁶³ Japānas kreditreitingu aģentūra R&I saglabā Latvijas kreditreitingu esošajā A līmenī ar stabilu nākotnes novērtējumu | Japānas kreditreitingu aģentūra R&I saglabā Latvijas kreditreitingu esošajā A līmenī ar stabilu nākotnes novērtējumu | Valsts kase

¹⁶⁴ Japānas kreditreitingu aģentūra R&I saglabā Latvijas kreditreitingu esošajā A līmenī ar stabilu nākotnes novērtējumu | Japānas kreditreitingu aģentūra R&I saglabā Latvijas kreditreitingu esošajā A līmenī ar stabilu nākotnes novērtējumu | Valsts kase

termiņā būs stabila, ko veicinās ES fondu finansējums un institucionālā stabilitāte, kā arī atzīmē valdības apņemšanos palielināt aizsardzības izdevumus.

127. Latvijas fiskālā pozīcija, neskatoties uz pieaugošo parāda līmeni, joprojām ir vērtējama kā stabila, tomēr parāda apkalpošanas izmaksas pakāpeniski kļūst par nozīmīgāku fiskālo slogu. Attēlā 4.2.6. redzama saistība starp valsts parāda līmeni un tā apkalpošanas izmaksām ES valstīs, balstoties uz EK 2025. gada rudens prognozēm 2026. gadam. Latvija šajā salīdzinājumā atrodas valstu grupā ar relatīvi zemu parāda līmeni (zem 60% no IKP) un attiecīgi mērenām procentu maksājumu izmaksām, kas nepārsniedz 1,5% no IKP. Vidēji šajā valstu grupā procentu maksājumi 2026. gadā veidos ap 0,9–1% no IKP, kamēr Latvijā tie prognozēti nedaudz augstāki, kas norāda uz salīdzinoši lielāku procentu slogu nekā līdzīga parāda līmeņa valstīs. Attēlā redzamā pozitīvā sakarība starp parāda līmeni un procentu maksājumiem norāda, ka pieaugot parādam, palielinās arī tā apkalpošanas izmaksas. Vienlaikus novērojama būtiska izkliede starp valstīm, kas liecina, ka procentu maksājumu līmeni ietekmē ne tikai parāda apjoms, bet arī aizņemšanās nosacījumi, tirgus uztvere (kredītreitings) un vēsturiskā parāda struktūra. Latvija atrodas tuvu šīs sakarības tendences līnijai, kas liecina, ka tās parāda apkalpošanas izmaksas kopumā atbilst tirgus vidējiem nosacījumiem un nerada papildu riskus salīdzinājumā ar citām ES valstīm. Vienlaikus attēlā redzamā pozitīvā sakarība starp parāda līmeni un procentu maksājumiem apliecina, ka turpmāks parāda pieaugums, tostarp aizsardzības izdevumu finansēšanas dēļ, nozīmēs procentu maksājumu pieaugumu un papildu spiedienu uz budžetu.

4.2.6. att. EK prognozētais ES valstu VV parāds un procentu maksājumi parāda apkalpošanai % no IKP 2026. gadā

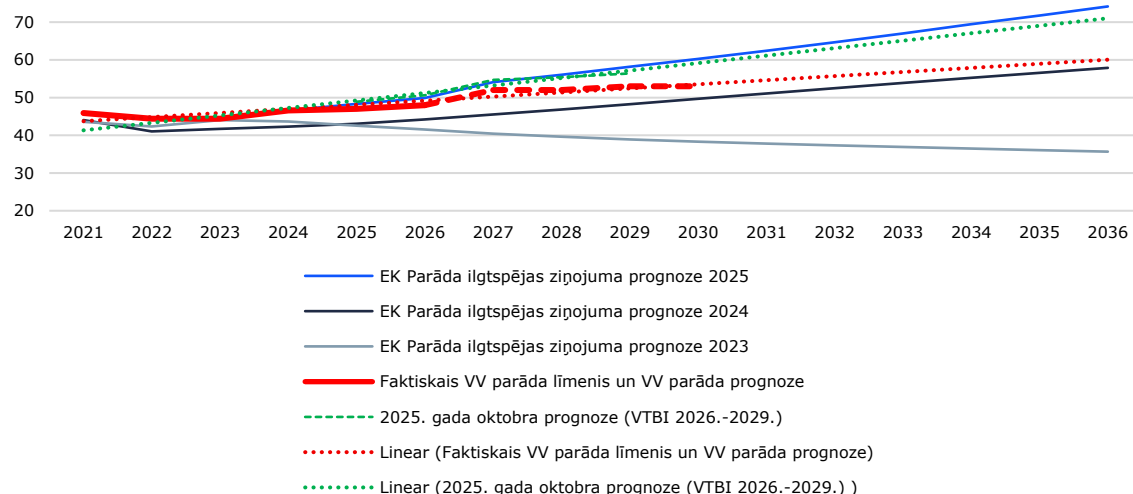
Avots: Eiropas komisijas prognozes¹⁶⁵

¹⁶⁵ European Economic Forecast. Autumn 2025, Table 35, 39

- 128. EK Parāda ilgtspējas monitoringa ziņojums (*Debt sustainability monitor 2025*)¹⁶⁶ novērtē fiskālās ilgtspējas riskus Latvijai īstermiņā, vidējā termiņā un ilgtermiņā, pamatojoties uz Komisijas 2025. gada rudens prognozi.** EK savā ziņojumā norāda, ka Latvijas īstermiņa riskus fiskālajai ilgtspējībai atspoguļo vairāki rādītāji. Valdības bruto finansējuma vajadzības 2026.–2027. gadā tiek prognozētas vidēji aptuveni 10% apmērā no IKP. Vienlaikus finanšu tirgu uztvere par valsts risku joprojām ir investīciju līmenī, ko apstiprina galvenās reitinga aģentūras.
- 129. Vidēja termiņa fiskālās ilgtspējas riskus Latvijai EK vērtē kā vidējus.** Saskaņā ar EK parāda ilgtspējas bāzes scenāriju valsts parāds turpinās pieaugt un 2036. gadā sasniegs ap 74% no IKP. Šo pieaugumu galvenokārt nosaka pieņēmums par strukturālo primāro deficītu, kas no 2026. līdz 2028. gadam noteikts 2,1% no IKP, 2029. gadā tas pieaugs līdz 2,2%, un arī turpmākajā periodā līdz 2036. gadam vidēji saglabāsies 2,2% no IKP, atsevišķos gados svārstoties. EK novērtējuma fiskālās ilgtspējas bāzes scenārijā līdz 2028. gadam parāda dinamiku pozitīvi ietekmē *sniega bumbas efekts* (procentu likmju un ekonomikas izaugsmes attiecība), savukārt, sākot ar 2029. gadu, tā ietekme kļūst neitrāla, bet periodā 2033–2036 – ietekme ir parādu palielinoša. Valsts bruto finansēšanas vajadzības pakāpeniski pieaugs, sasniedzot ap 11% no IKP 2036. gadā. Vienlaikus, saskaņā ar FM aprēķiniem FSP 2025-2028 PZ 2026 strukturālās primārās bilances deficīts (ES pieeja ar izņēmuma klauzulu) 2026. gadā prognozēts 1,3% no IKP, bet no 2027. gada tas pasliktināsies līdz 2,7%, 2028. gadā līdz 3,5%, 2029. gadā tas prognozēts 2,9%, bet 2030. 1,3%. Savukārt EK novērtējumā šajā pašā periodā (2026–2030) strukturālais primārais deficīts prognozēts 2,1%, kas ir par 0,3 procentpunktiem augstāks. Tādējādi FM aktuālās prognozes liecina par vājāku fiskālo pozīciju nekā EK parāda ilgtspējas monitoringa ziņojumā.
- 130. Dažādos gados veidotās parāda prognozes liecina par pakāpeniski pasliktinošos parāda attīstības trajektoriju.** Attēlā 4.2.7. parādītas Latvijas bāzes scenārija parāda prognozes dažādos EK parāda ilgtspējas monitoringa ziņojumos, ietverot 2023., 2024. un 2025. gadā veiktās prognozes. Redzams, ka 2023. gada prognoze paredzēja mērenu parāda samazināšanos līdz 2035. gadam, savukārt 2024. gada prognoze jau iezīmēja mērenu pieaugumu, parādam pietuvojoties 60% no IKP. Jaunākā 2025. gada prognoze uzrāda būtiski straujāku pieaugumu – līdz aptuveni 74,2% no IKP 2035. gadā. **Tādējādi katrā nākamajā prognozē parāda trajektorija kļūst nelabvēlīgāka. Latvijas parāda prognoze, kas tika izstrādāta VTBI 2026–2028 (2025. gada oktobrī), ir ļoti tuva EK 2025. gadā izstrādātajam scenārijam. Tomēr EK valsts izņēmuma klauzulu savos aprēķinos ir iekļāvuši 2026. gada līmenī līdz pat 2035. gadam, kas būtiski pasliktina prognozi.**
- 131. Tomēr, jāņem vērā, ka arī pašlaik aktualizētā FM VV parāda prognoze ir uzlabojusies, lielā mērā pateicoties labvēlīgākām nominālā IKP prognozēm, un mazinoties IKP izaugsmes tempam arī VVP prognoze var pasliktināties.**

¹⁶⁶ Debt Sustainability Monitor 2025

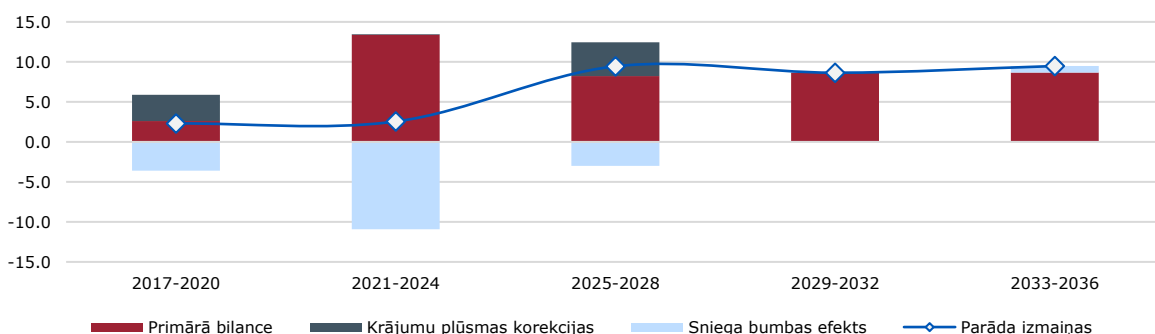
4.2.7. att. Latvijas VV parāda prognozes dažādu gadu EK parāda ilgtspējas ziņojumos

Avots: EK Debt sustainability monitor 2025, FM

132. Parāda attīstību un tā straujo pieaugumu vēsturiski noteica apjomīgā aizņemšanās Covid un energokrīzes periodā. Arī nākotnē parāda pieaugumu veicinās aizņemšanās deficīta finansēšanai, ko pieļauj izņēmuma klauzula aizsardzības izdevumu finansēšanai. Tādējādi būtiskākais parāda attīstību noteicošais faktors būs primārās bilances deficīts.

4.2.8. att. Latvijas VV parāda pārmaiņas noteicošie faktori

Avots: EK Debt Sustainability monitor 2025

Attēlā 4.2.8. redzami galvenie faktori, kas nosaka ikgadējās parāda izmaiņas dažādos periodos. Primārais deficīts, kas ir budžeta deficīts bez procentu maksājumiem, būtiski palielināja parādu 2021.–2024. gadā un arī nākotnē saglabāsies kā galvenais pieauguma virzītājspēks. *Sniega bumbas efekts* iepriekšējos periodos mazināja parāda kāpumu, taču nākotnē tā pozitīvā ietekme vājināsies, tomēr šī situācija var laboties pie straujākas ekonomikas izaugsmes. Periodā 2026-2033 *sniega bumbas efekts* būs parāda apmēru kāpinošs faktors. Krājumu plūsmas korekcijā, piemēram, aktīvu pārdošanai vai parādu pārfinansēšanai, būs epizodiska ietekme. No attēla redzams, ka periodā 2025-2028 parāda pieaugums kļūs straujāks, un turpmākos periodos to galvenokārt noteiks primārās bilances deficīts.